

KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINTO, KUVA-ARTESAANI 2010

**GRAAFISEN SUUNNITTELUN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA
KUVA- JA MEDIATAITEEN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA
VALOKUVAUKSEN KOULUTUSOHJELMA/OSAAMISALA**

**AMMATILLISEN
PERUSTUTKINNON
PERUSTEET**

© Opetushallitus

Kansi: Mainostoimisto Pramedia Oy

Graafinen suunnittelu: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Taitto: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Viimeistely: **sedu**

ISBN 978-952-13-4286-8 (nid.)

ISBN 978-952-13-4287-5 (pdf)

Oy Fram Ab, Vaasa 2010

MÄÄRÄYS

10.2.2010

13/011/2010

Voimassaoloaika: 1.8.2010 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

L 630/1998, 13 § 2 mom

A 811/1998, 10 §, 12 §

L 631/1998, 13 § 2 mom

Kumooa Opetushallituksen määräyksen

12.2.2001 nro 5/011/2001

sekä tämän tutkinnon osalta seuraavat määräykset

1.8.2001 nro 42/011/2001

19.6.2002 nro 34/011/2002

27.8.2004 nro 28/011/2004

30.9.2005 nro 32/011/2005

13.2.2007 nro 5/011/2007

AMMATILLISEN PERUSTUTKINNON PERUSTEET

Kuvallisen ilmaisun perustutkinto

Muuttaa Opetushallituksen määräystä

-

Opetushallitus on päättänyt Kuvallisen ilmaisun perustutkinnon perusteista (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet) liitteen mukaisesti.

Määräystä on noudatettava 1.8.2010 jälkeen alkavassa peruskoulutuksessa (opetussuunnitelmaperusteinen koulutus) ja näyttötutkinnoissa. Ennen tämän määräyksen voimaantuloa aloitettu koulutus ja näyttötutkintosuoritukset voidaan saattaa loppuun määräyksen 12.2.2001 nro 5/011/2001 mukaisesti 31.7.2020 mennessä, ellei muista säädöksistä ja määräyksistä muuta johdu.

Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty.

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Koulutuksen järjestäjä, tutkinnon järjestäjä ja tutkintotoimikunta eivät voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Timo Lankinen

Opetusneuvos

Marja Hollo

LIITE

Kuvallisen ilmaisun perustutkinnon perusteet

SISÄLTÖ

	JOHDANTO	8
1	KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINNON, KUVA-ARTESAANI, TAVOITTEET JA TUTKINNON MUODOSTUMINEN	9
	1.1 Kuvallisen ilmaisun perustutkinnon tavoitteet	9
	1.2 Kuvallisen ilmaisun perustutkinnon muodostuminen	12
	1.3 Elinikäisen oppimisen avaintaidot	16
	1.4 Jatko-opintokelpoisuus	18
2	PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN TOIMEENPANO AMMATILLISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	19
	2.1 Opetussuunnitelman laadinta ja sisältö	19
	2.1.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa	20
	2.1.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa	20
	2.1.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	21
3	PERUSTUTKINNON SUORITTAMINEN NÄYTTÖTUTKINTONA	22
	3.1 Yleistä näyttötutkintojärjestelmästä	22
	3.2 Näyttötutkintojen järjestäminen	22
	3.3 Näyttötutkinnon suorittaminen	22
	3.4 Näyttötutkinnon perusteet	23
	3.5 Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa	23
	3.6 Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa	24
	3.7 Todistukset	25
	3.8 Näyttötutkintoon valmistava koulutus	25
4	KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINNON AMMATILIISET TUTKINNON OSAT, AMMATTITAITOVAATIMUKSET JA ARVIOINTI	26
	4.1 Kaikille pakolliset tutkinnon osat	26
	4.1.1 Kuvan toteuttaminen	26
	4.2 Graafisen suunnittelun koulutusohjelma tai osaamisala	30
	4.2.1 Graafisen suunnittelun työmenetelmien käyttö	30
	4.2.2 Graafinen muotoilu ja yritysilmeen suunnittelu	33
	4.2.3 Julkaisun suunnittelu	36
	4.2.4 Graafisen suunnittelun ammattikäytännöt ja yrittäjyys	39
	4.3 Kuva- ja mediataiteen koulutusohjelma tai osaamisala	43
	4.3.1 Havainto ja ilmaisu	43
	4.3.2 Kuvataiteen menetelmillä työskentely	46
	4.3.3 Kuva- ja mediataiteen ammattikäytännöt ja yrittäjyys	50

4.4	Valokuvauksen koulutusohjelma tai osaamisala	56
4.4.1	Valokuvan toteuttaminen	56
4.4.2	Dokumentaristinen valokuvaus	60
4.4.3	Rakennettu kuva	63
4.4.4	Valokuvailmaisuus	66
4.4.5	Valokuvauksen ammattikäytännöt ja yrittäjyys	69
4.5	Kaikille valinnaiset tutkinnon osat	72
4.5.1	Markkinointikampanjan suunnittelu	72
4.5.2	Verkkojulkaiseminen	75
4.5.3	Pakkauksen suunnittelu	78
4.5.4	Tilan ja miljööön visuaalinen suunnittelu	81
4.5.5	Kuvittaminen julkaisuihin	83
4.5.6	Maalaus	86
4.5.7	Kuvanveisto	90
4.5.8	Taidegrafiikka	94
4.5.9	Tila-aikataide	98
4.5.10	Näyttelyn toteuttaminen	102
4.5.11	Yhteisötaiteen projektin toteuttaminen	106
4.5.12	Valokuvataide	109
4.5.13	Kuvaajalähtöinen dokumentointi	112
4.5.14	Kuvajournalistinen kerronta	116
4.5.15	Kohderyhmäjournalismo	119
4.5.16	Tuotokuvaus	123
4.5.17	Mainos- ja trendikuvaus	126
4.5.18	Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista	130
4.5.19	Tutkinnon osa ammattitutkinnoista	130
4.5.20	Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista	131
4.5.21	Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat	131
4.6	Muut valinnaiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa	131
4.6.1	Yrittäjyys	132
4.6.2	Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen	137
4.6.3	Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat	139
4.6.4	Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot)	140
4.6.5	Lukio-opinnot	140
4.7	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)	140
4.7.1	Yritystoiminta	141
4.7.2	Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (ammattilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot)	144
4.7.3	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa	146
4.8	Opinnäyte ammatillisessa peruskoulutuksessa	146
	AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVIEN TUTKINNON OSIEN, 20 OV (YHTEISET OPINNOT) TAVOITTEET JA ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	147
5.1	Pakolliset tutkinnon osat	147
5.1.1	Äidinkieli	147
5.1.1.1	Äidinkieli, suomi	147
5.1.1.2	Äidinkieli, ruotsi	150
5.1.1.3	Äidinkieli, saame	150

5.1.1.4	Äidinkieli, viittomakieli	152
5.1.1.5	Äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisillä opiskelijoilla	154
5.1.1.6	Äidinkieli, suomi toisena kielenä	156
5.1.1.7	Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä	158
5.1.1.8	Äidinkieli, suomi viittomakielisille	159
5.1.1.9	Äidinkieli, romani	161
5.1.2	Toinen kotimainen kieli	162
5.1.2.1	Toinen kotimainen kieli, ruotsi	162
5.1.2.2	Toinen kotimainen kieli, suomi	164
5.1.3	Vieras kieli	166
5.1.3.1	Vieras kieli, A-kieli	166
5.1.3.2	Vieras kieli, B-kieli	168
5.1.4	Matematiikka	169
5.1.5	Fysiikka ja kemia	171
5.1.6	Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto	173
5.1.7	Liikunta	175
5.1.8	Terveystieto	176
5.1.9	Taide ja kulttuuri	178
5.2	Valinnaiset tutkinnon osat	179
5.2.1	Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat	179
5.2.2	Ympäristötieto	180
5.2.3	Tieto- ja viestintätekniikka	182
5.2.4	Etiikka	184
5.2.5	Kulttuurien tuntemus	186
5.2.6	Psykologia	187
5.2.7	Yritystoiminta	189
6	VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT, 10 OV AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	192
7	OPISKELIJAN ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	193
7.1	Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet	193
7.2	Arvioinnista tiedottaminen	193
7.3	Opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	193
7.4	Oppimisen ja osaamisen arviointi	195
7.5	Arvosanasta päättäminen	198
7.6	Arviointiaineiston säilyttäminen	199
7.7	Arvioinnin uusiminen ja arvosanan korottaminen	199
7.8	Arvioinnin oikaiseminen	199
7.9	Todistukset	199
7.10	Arviointi erityisopetuksessa	203
7.11	Maahanmuuttaja- ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden arviointi	204
8	MUUT MÄÄRÄYKSET AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	205
8.1	Opinto-ohjaus ja henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	205
8.2	Työssäoppiminen ja työturvallisuus	207
8.3	Ammatillinen erityisopetus	208
8.4	Maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus	210
8.5	Oppisopimuskoulutus	213
8.6	Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	213
8.7	Opiskelijahuolto	214

LIITEOSA

9.1	Kuvallisen ilmaisun alan kuvaus ja arvoperusta	216
9.2	Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatillisessa peruskoulutuksessa	217
9.3	Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit	218

JOHDANTO

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Perustutkinnon perusteisiin sisältyy sekä opetussuunnitelman perusteet että näyttötutkinnon perusteet, ja siksi perusteiden käsitteistöä on yhteinäistetty. Perustutkinnon perusteet on määräys, jolla ohjataan sekä koulutuksen että näyttötutkintojen järjestäjiä, ja tutkinnon perusteet -asiakirjan sähköisessä muodossa on tarvittaessa erotettavissa ammatillista peruskoulutusta (opetussuunnitelmaperusteista koulutusta) ja näyttötutkintoperusteista koulutusta koskevat osat. Luku 1 ja luku 4 sekä luvusta 9 ammattialan kuvaus ja arvoperusta ovat yhteisiä. Luvut 2, 5, 6, 7 ja 8 koskevat vain ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavia perustutkintoja ja luku 3 vain näyttötutkintona suoritettavia perustutkintoja.

Tutkinnon osa käsite vastaa aiempaa opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen käsitettä opintokokonaisuus. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa myös ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista.

Ammatillisen perustutkinnon perusteissa on päätetty tutkinnon ja koulutusohjelmien tai osaamisalojen tavoitteet, tutkinnon muodostuminen, tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai tavoitteet, ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammatillisten tutkinnon osien osalta myös ammattitaidon osoittamistavat. Lisäksi perusteet sisältävät muita ammatillista peruskoulutusta ja näyttötutkintoja koskevia määräyksiä.

Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) tavoitteet on määritelty oppimistuloksina (tiedot, taidot, osaaminen/pätevyys). Tältä pohjalta arvioinnin kohteet on kuvattu työprosessin, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien sekä työn perustana olevan tiedon ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintana.

Ammatillisen perustutkinnon perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjä hyväksyy ammatillista peruskoulutusta varten opetussuunnitelman. Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti.

KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINNON, KUVA-ARTESAANI, TAVOITTEET JA TUTKINNON MUODOSTUMINEN

1.1 KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINNON TAVOITTEET

Kuvallisen ilmaisun perustutkinnon suorittaneella kuva-artsaanilla on laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet ammattialansa eri tehtäviin sekä jatko-opintoihin. Lisäksi hänellä on erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueella siten, että tutkinnon suorittanut voi sijoittua työelämään, suoriutua ammattialansa tehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan. Kuvallisen ilmaisun perustutkinto sisältää työ-, elinkeino- ja kulttuurielämästä lähtöisin olevat graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen koulutusohjelmat tai osaamisalat, jotka eroavat toisistaan työmenetelmien ja/tai erityisosaamisen perusteella.

Kuva-artsaanilla on monipuolinen ammattitaito, ja hän osaa soveltaa oppimiaan taitoja ja tietoja vaihtelevissa työelämän tilanteissa sekä nähdä työnsä osana ympäristöä ja suurempia tehtäväkokonaisuuksia. Hän osaa ottaa työssään huomioon lähialojen ammattilaisten tehtävät. Kuva-artsaani on luotettava, laatutietoinen, esitteellisyttä ymmärtävä, oma-aloitteinen sekä asiakaspalvelu- ja yhteistyöhenkinen. Hän tekee työnsä ammattialaa koskevan lainsäädännön ja määräysten mukaisesti. Kuva-artsaanilla on yrittämisen perusvalmiudet ja hän työskentelee kestävän ja terveen yritystoiminnan periaatteita noudattaen. Hän ottaa työssään huomioon kulttuurisen, sosiaalisen, ekonomisen ja ekologisen kestävän kehityksen tavoitteet.

Kuva-artsaani osaa suunnitella työnsä ja aikataulunsa. Hän osaa tehdä ammattialansa materiaali- ja kustannuslaskelmia sekä esitellä ja arvioida omaa työtään. Kuva-artsaani noudattaa ja ylläpitää turvallisia työmenetelmiä ja työtapoja sekä oikeaa asennetta arvostavaa työturvallisuuskulttuuria, joka sisältää työturvallisuutta sekä terveyttä ja työkykyä edistävän toiminnan. Kuva-artsaani osaa käyttää työssään tarvittavaa tietotekniikkaa.

Kuva-artsaani osaa ilmaista itseään selkeästi ja toimia yhteistyökykyisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Hän toimii tuloksellisesti ja palveluolttiisti erilaisissa olosuhteissa. Kansainvälisesti toimivan kuva-artsaanin taidot ovat kielitaito sekä kohdemaan kulttuurin ymmärtäminen ja sen oloihin mukautuminen. Kuva-artsaa-

ni toimii suomalaisen kulttuurin ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi kansainvälistyvässä maailmassa.

Kuvallisen ilmaisun graafisen suunnittelun koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut kuva-artsaani osaa toimia useilla graafisen suunnittelun toimialoilla toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Hän osaa käyttää valitsemiaan graafisen suunnittelun ammattialan keskeisiä työtapoja, -menetelmiä sekä ohjelmia laajasti ja monipuolisesti. Hän toimii luovasti, yhteistyökykyisesti, asiakaslähtöisesti sekä tyyli- ja laatu-tietoisesti. Hän on kustannustietoinen ja pyrkii kehittämään toimintaansa sekä toimimaan avoimesti ja luottamusta lisäten yhteistyössä oman alansa sekä toisten alojen asiantuntijoiden kanssa. Hän osaa markkinoida ja tuotteistaa työtään muuttuvassa yhteiskunnassa. Hän noudattaa kuluttajansuoja- sekä tekijänoikeuslakeja. Hänellä on edellytykset kehittää itseään graafisen suunnittelun ammattilaiseksi ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Kuvallisen ilmaisun kuva- ja mediataiteen koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut kuva-artsaani osaa toimia useilla kuva- ja mediataiteen toimialoilla toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Hän tuntee kuva- ja mediataiteen materiaaleja sekä työtapoja ja erikoistuu valitsemiinsa tehtäviin. Hän osaa toimia luovasti, yhteistyökykyisesti, asiakaslähtöisesti sekä laatu-tietoisesti. Hän toimii työskentelyssään kustannustietoisesti ja taloudellisesti. Kuva- ja mediataiteen koulutusohjelman suorittaneella on valmius kehittää sekä jakaa osaamistaan avoimesti yhteistyössä sekä oman alansa että toisten alojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden kanssa. Hän osaa markkinoida ja tuotteistaa työtään muuttuvassa yhteiskunnassa. Hän toimii aloitteellisesti ja luottamusta lisäten sekä noudattaa kuluttajansuoja- sekä tekijänoikeuslakeja. Hänellä on edellytykset kehittää itseään ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Kuvallisen ilmaisun valokuvauksen koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut kuva-artsaani osaa toimia useilla valokuvauksen toimialoilla toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Hän tuntee laajasti valokuvauksen osa-alueita sekä työtapoja ja käyttää monipuolisesti valitsemiaan työtapoja sekä – menetelmiä. Hän toimii luovasti, yhteistyökykyisesti, asiakaslähtöisesti sekä laatu-tietoisesti. Hän toimii työssään kustannustietoisesti ja taloudellisesti kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Hänellä on valmiuksia kehittää toimintaansa sekä toimia avoimesti ja luottamusta lisäten yhteistyössä oman alansa sekä toisten alojen asiantuntijoiden kanssa. Hän osaa markkinoida ja tuotteistaa työtään muuttuvassa yhteiskunnassa. Hän noudattaa kuluttajansuoja-, yksityisyydensuoja- sekä tekijänoikeuslakeja. Hänellä on edellytyksen kehittää itseään valokuvaajana ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Lisäksi ammatillisessa peruskoulutuksessa tulee tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista (L630/98 5 §).

1.2 KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN

KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINTO, 120 OV	
AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	
4. Ammatilliset tutkinnon osat, 90 ov	
Tutkinnon osiin sisältyy työssäoppimista vähintään 20 ov, yrittäjyyttä vähintään 5 ov ja opinnäyte vähintään 2 ov	
4.1	Kaikille pakolliset tutkinnon osat
4.1.1	Kuvan toteuttaminen, 10 ov
4.2	Graafisen suunnittelun koulutusohjelma
4.2.1	Graafisen suunnittelun työmenetelmien käyttö, 20 ov
4.2.2	Graafinen muotoilu ja yritysilmmeen suunnittelu, 10 ov
4.2.3	Julkaisun suunnittelu, 10 ov
4.2.4	Graafisen suunnittelun ammattikäytännöt ja yrittäjyys, 10 ov
4.3	Kuva- ja mediataiteen koulutusohjelma
4.3.1	Havainto ja ilmaisu, 15 ov
4.3.2	Kuvataiteen menetelmillä työskentely, 20 ov
4.3.3	Kuva- ja mediataiteen ammattikäytännöt ja yrittäjyys, 15 ov
4.4	Valokuvauksen koulutusohjelma
4.4.1	Valokuvan toteuttaminen, 10 ov
4.4.2	Dokumentaristinen valokuvaus, 10 ov
4.4.3	Rakennettu kuva, 10 ov
4.4.4	Valokuvailmaisuus, 10 ov
4.4.5	Valokuvauksen ammattikäytännöt ja yrittäjyys, 10 ov
4.5	Kaikille valinnaiset tutkinnon osat
Valittava yhteensä 30 ov kohdista 4.5.1–4.6.5	
4.5.1	Markkinointikampanjan suunnittelu, 10 ov
4.5.2	Verkkajulkaiseminen, 10 ov,
4.5.3	Pakkauksen suunnittelu, 10 ov
4.5.4	Tilan ja miljööön visuaalinen suunnittelu, 10 ov
4.5.5	Kuvittaminen julkaisuihin, 10 ov
4.5.6	Maalaus, 10 ov
4.5.7	Kuvanveisto, 10 ov
4.5.8	Taidegrafiikka, 10 ov
4.5.9	Tila-aikataide, 10 ov
4.5.10	Näyttelyn toteuttaminen, 10 ov
4.5.11	Yhteisötaiteen projektin toteuttaminen, 10 ov
4.5.12	Valokuvataide, 10 ov
4.5.13	Kuvaajälähtöinen dokumentointi, 10 ov
4.5.14	Kuvajournalistinen kerronta, 10 ov
4.5.15	Kohderyhmäjournalsmi, 10 ov
4.5.16	Tuotokuvaus, 10 ov
4.5.17	Mainos- ja trendikuvaus, 10 ov
4.5.18	Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista, 10 ov
4.5.19	Tutkinnon osa ammattitutkinnoista
4.5.20	Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista
4.5.21	Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat, 5–10 ov

NÄYTTÖTUTKINNOSSA

4. Ammatilliset tutkinnon osat

4.1 Kaikille pakolliset tutkinnon osat

4.1.1 Kuvan toteuttaminen

4.2 Graafisen suunnittelun osaamisala

4.2.1 Graafisen suunnittelun työmenetelmien käyttö

4.2.2 Graafinen muotoilu ja yritysilmmeen suunnittelu

4.2.3 Julkaisun suunnittelu

4.2.4 Graafisen suunnittelun ammattikäytännöt ja yrittäjyys

4.3 Kuva- ja mediataiteen osaamisala

4.3.1 Havainto ja ilmaisu

4.3.2 Kuvataiteen menetelmillä työskentely

4.3.3 Kuva- ja mediataiteen ammattikäytännöt ja yrittäjyys

4.4 Valokuvauksen osaamisala

4.4.1 Valokuvan toteuttaminen

4.4.2 Dokumentaristinen valokuvaus

4.4.3 Rakennettu kuva

4.4.4 Valokuvailmaisuus

4.4.5 Valokuvauksen ammattikäytännöt ja yrittäjyys

4.5 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat

Valittava yhteensä kolme tutkinnon osaa

4.5.1 Markkinointikampanjan suunnittelu

4.5.2 Verkkajulkaiseminen

4.5.3 Pakkauksen suunnittelu

4.5.4 Tilan ja miljööän visuaalinen suunnittelu

4.5.5 Kuvittaminen julkaisuihin

4.5.6 Maalaus

4.5.7 Kuvanveisto

4.5.8 Taidegrafiikka

4.5.9 Tila-aikataide

4.5.10 Näyttelyn toteuttaminen

4.5.11 Yhteisötaiteen projektin toteuttaminen

4.5.12 Valokuvataide

4.5.13 Kuvaajälähtöinen dokumentointi

4.5.14 Kuvajournalistinen kerronta

4.5.15 Kohderyhmäjournalismo

4.5.16 Tuotekuvaus

4.5.17 Mainos- ja trendikuvaus

4.5.18 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

4.5.19 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista

4.5.20 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista

AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA			
4.6	Muut valinnaiset tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 0–10 ov		
4.6.1	Yrittäjäyys, 10 ov		
4.6.2	Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 2 ov		
4.6.3	Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat		
4.6.4	Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat		
4.6.5	Lukio-opinnot		
4.7	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)		
4.7.1	Yritystoiminta, 10 ov		
4.7.2	Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (ammattilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)		
4.7.3	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa		
5. Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa (yhteiset opinnot), 20 ov			
5.1	Pakolliset tutkinnon osat	Pakolliset	Valinnaiset
5.1.1	Äidinkieli	4 ov	0–4
5.1.2	Toinen kotimainen kieli	1 ov	0–4
	5.1.2.1 Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1 ov	
	5.1.2.2 Toinen kotimainen kieli, suomi	2 ov	
5.1.3	Vieras kieli	2 ov	0–4
5.1.4	Matematiikka	3 ov	0–4
5.1.5	Fysiikka ja kemia	2 ov	0–4
5.1.6	Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto	1 ov	0–4
5.1.7	Liikunta	1 ov	0–4
5.1.8	Terveystieto	1 ov	0–4
5.1.9	Taide ja kulttuuri	1 ov	0–4
5.2	Valinnaiset tutkinnon osat		
5.2.1	Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat, ks. edellä kohdat 5.1.1–5.1.9		
5.2.2	Ympäristötieto		0–4
5.2.3	Tieto- ja viestintätekniikka		0–4
5.2.4	Etiikka		0–4
5.2.5	Kulttuurien tuntemus		0–4
5.2.6	Psykologia		0–4
5.2.7	Yritystoiminta		0–4
		16 ov	4 ov
Opetuskieleltään ruotsinkielisessä koulutuksessa toisen kotimaisen kielen opintojen laajuus on 2 ov, jolloin pakollisten ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien laajuus on 17 ov ja valinnaisten 3 ov.			
Liikunnan pakollisten opintojen laajuus on 1 ov ja terveystiedon pakollisten opintojen laajuus on 1 ov. Koulutuksen järjestäjä voi päättää liikunnan ja terveystiedon pakollisten opintojen jakamisesta poikkeavalla tavalla kuitenkin siten, että niiden yhteislaajuus on kaksi opintoviikkoa.			
6. Vapaasti valittavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa, 10 ov			
Tutkinnon osiin sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 ov			

NÄYTTÖTUTKINNOSSA

- 4.7 Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)
- 4.7.1 Yritystoiminta
- 4.7.2 Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista
(ammattilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot)

Ammatillisen perustutkinnon muodostumisperiaatteet

Ammatilliset perustutkinnot muodostuvat ammatillisista tutkinnon osista, jotka voivat olla pakollisia tai valinnaisia. Lisäksi peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin sisältyy pakollisia ja valinnaisia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteiset opinnot) sekä vapaasti valittavia tutkinnon osia. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia, jotka laajentavat suoritettua tutkintoa silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista. Tutkintokohtaiset valinnaisuussäännöt on esitetty edellä kuvallisen ilmaisen perustutkinnon muodostuminen -taulukossa.

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja voi valita perustutkintoon tutkinnon osia myös muista ammatillisista tutkinnoista.

Opiskelija voi valita jatko-opintokelpoisuuden vahvistamiseksi lukio-opintoja, jopa suorittaa ylioppilastutkinnon. Nämä opinnot voivat korvata ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), muita valinnaisia tutkinnon osia ja vapaasti valittavia tutkinnon osia.

Valintojen tekemisen ja osaamisen tunnustamisen helpottamiseksi lukiossa suoritettujen tai suoritettavien opintojen korvaavuudet on määritelty luvussa 5 Ammatittaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot). Korvaavuuksien määrittely edistää myös koulutuksen järjestäjien yhteistyötä ja yhteisen opetustarjonnan hyödyntämistä.

Koko tutkinnon suorittaminen on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestetyssä tutkintoon johtavassa koulutuksessa ensisijainen tavoite. Lisäksi opiskelija voi suorittaa perustutkinnon myös suunnatun ammattipätevyuden tuottava tutkinnon osa tai osia kerrallaan, silloin kun se on yksilön opiskeluvalmiuksien, elämäntilanteen tai työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaista.

Opiskelijoilla tulee tällöin olla joustavia mahdollisuuksia suorittaa koko tutkinto myöhemmin. Tällaisissa tilanteissa koulutuksen järjestäjät laativat opiskelijalle, mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä työpaikan kanssa, suunnitelman koko tutkinnon suorittamisesta.

1.3 ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa selviytymisessä. Ne ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvastavat yksilön älyllistä notkeutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Ne lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia, ja niiden avulla opiskelijat tai tutkinnon suorittajat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Niillä on myös suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden kehittymiseen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältävät edellisen ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden yhteisten painotusten ja kaikille aloille yhteisen ydinosaamisen lisäksi perusopetuksen ja lukion aihekokonaisuuksia sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksia 2005/0221 (COD) elinikäisen oppimisen avaintaidoiksi.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) tavoitteisiin ja ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja niiden arviointikriteereihin. Erikseen arvioitava elinikäisen oppimisen avaintaidon arvioinnin kohde sisältää seuraavat elinikäisen oppimisen avaintaidot: oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka sekä terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ovat

1. oppiminen ja ongelmanratkaisu
2. vuorovaikutus ja yhteistyö
3. ammattietiikka
4. terveys, turvallisuus ja toimintakyky
5. aloitekyky ja yrittäjäyys
6. kestävä kehitys
7. estetiikka
8. viestintä ja mediaosaaminen
9. matematiikka ja luonnontieteet
10. teknologia ja tietotekniikka
11. aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveystieteiden sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjyys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävä kehityksen ekologisen, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävä kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Hän käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.

1.4 JATKO-OPINTOKELPOISUUS

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 4 §:n mukaan ammatilliset perustutkinnot antavat jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin.

PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN TOIMEENPANO AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

2.1 OPEUSSUUNNITELMAN LAADINTA JA SISÄLTÖ

Lain ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma, jonka tulee perustua tässä asiakirjassa oleviin perustutkinnon perusteisiin. Sen tulee sisältää toimenpiteet koulutukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden saavuttamiseksi (L 630/1998, 5 §). Opetussuunnitelma tulee hyväksyä erikseen suomen-, ruotsin- ja saamenkieliseen koulutukseen sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaan koulutukseen. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma on julkinen asiakirja. Opetussuunnitelma säätelee ja ohjaa koulutuksen järjestäjän toteuttamaa koulutusta ja opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Opiskelijan oikeusturvan takaamiseksi opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle riittävät tiedot tutkintoon sisältyvistä tutkinnon osista ja opinnoista, arvioinnista ja opintojen suorittamiseen liittyvistä järjestelyistä. Opetussuunnitelma on laadittava siten, että se mahdollistaa opiskelijoille yksilölliset ammatillisten opintojen valinnat sekä lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamisen. Opetussuunnitelma toimii myös sisäisen ja ulkoisen arvioinnin pohjana ja antaa mahdollisuuden arvioida koulutuksen järjestäjän toteuttaman koulutuksen vaikuttavuutta.

Koulutuksen järjestäjä varaa koulutukseen tarvittavat voimavarat. Koulutuksen järjestäjä huolehtii opetussuunnitelmassa siitä, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnolle asetetut tavoitteet, saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta oppilaitoksen kaikkina työpäivinä, myös työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen aikana.

Opetussuunnitelma sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteisen osan ja tutkintokohtaisesti eriytyvät osat.

2.1.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa

Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään kaikille perustutkinnoille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot.

Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää ainakin

- ♦ koulutuksen järjestämisen ammatillisena peruskoulutuksena, työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävänä koulutuksena ja oppisopimus-koulutuksena (L 630/1998, 3 §, 15 §, 17 §)
- ♦ koulutuksen järjestämisen lähi-, etä-, monimuoto-opetuksena (L 630/1998, 15 §) ja verkko-opetuksena
- ♦ suunnitelmat ja toimintatavat tutkinnon osan tai osien suorittamiseksi sekä opiskelijoiden mahdollisuudet täydentää opintojaan ja suorittaa koko tutkinto
- ♦ opintojen tarjonnan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa (L 630/1998, 14 §, 10 §)
- ♦ toimenpiteet opetukseen liittyvästä yhteisöllisyyttä vahvistavasta toiminnasta, joka tarjoaa mahdollisuuden arvopohdintaan ja kulttuuriperintöön perehtymiseen (A 811/1998, 9 §)
- ♦ yhteiset toimintatavat opiskelijan arvioinnin (L 601/2005, 25a §) toteuttamisesta luvun 7 mukaisesti
- ♦ luvun 8 mukaisten muiden määräysten toteuttamisen
- ♦ henkilöstön kehittämissuunnitelman.

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä opetussuunnitelmaan suunnitelmat koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kestävää kehitystä edistävästä toimenpiteistä. Koulutuksen järjestäjän tulee ottaa koulutuksen järjestämisessä huomioon myös muiden säädösten koulutusta koskevat velvoitteet.

2.1.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa

Opetussuunnitelman tutkintokohtaisessa osassa määrätään ammatillisten tutkinnon osien ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa. Lisäksi määrätään opetuksen ajoitus, oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät, joiden avulla opiskelija voi saavuttaa tutkinnon ammattitaitovaatimukset ja tavoitteet.

Tutkintokohtaisessa osassa määrätään myös koulutuksen järjestäjän tarjoamat opinnot muista tutkinnoista sekä opiskelijan mahdollisuudet suorittaa useampia kuin yksi tutkinto. Siinä päätetään ammatillisten ja ammattitaitoa täydentävien tut-

kinnon osien (yhteisten opintojen) arviointisuunnitelma, joka sisältää ammattiosaamisen näytöt ja muun osaamisen arvioinnin.

Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa sisältää ainakin

- ♦ tutkinnon muodostumisen pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista ja ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista
- ♦ opintojen etenemisen, ajoituksen ja järjestämisen
- ♦ vapaasti valittavien tutkinnon osien tarjonnan
- ♦ suunnitelman ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävien tutkinnon osien (perustutkintoa laajentavien tutkinnon osien) järjestämisestä
- ♦ suunnitelman tutkinnon osien arvioinnista ja osaamisen -arviointimenetelmistä
- ♦ suunnitelman ammatillisten tutkinnon osien arvioinnista siten, että se sisältää toimielimen hyväksymän suunnitelman ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista
- ♦ paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat, niiden ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaisten lisäosien tavoitteet, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit.

2.1.3 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §) on säädetty opiskelijan mahdollisuudesta yksilöllisiin opintojen valintoihin ja asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 3 §, 4 §, 12a §) opinnoista tiedottamisesta ja opinto-ohjauksesta ja osaamisen tunnustamisesta. Jotta opiskelijan yksilöllinen valinnaisuus toteutuu, koulutuksen järjestäjän tulee laatia opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien pohjalta henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jota päivitetään koko koulutuksen ajan.

PERUSTUTKINNON SUORITTAMINEN NÄYTTÖTUTKINTONA

3.1 YLEISTÄ NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄSTÄ

Näyttötutkintojärjestelmä tarjoaa aikuisväestölle joustavan tavan osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamistaan tai työtehtävien vaihtuessa valmistua myös uuteen ammattiin. Näyttötutkinnossa henkilön ammatillinen osaaminen voidaan kansallisesti ja laadullisesti tunnustaa riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Näyttötutkintojärjestelmässä työnantajataho, työntekijätaho ja opetusala tekevät tiivistä yhteistyötä tutkintorakennetta kehitettäessä, tutkintojen perusteita laadittaessa, tutkintotilaisuuksia suunniteltaessa ja järjestettäessä sekä tutkintosuorituksia arvioitaessa.

Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Näyttötutkinnon perusteissa on määritelty ammattitaito työelämässä tarvittavina osaamisvaatimuksina. Tutkinnot rakentuvat osista, jotka vastaavat itsenäisiä työkokonaisuuksia.

3.2 NÄYTTÖTUTKINTOJEN JÄRJESTÄMINEN

Opetushallituksen asettamat työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

3.3 NÄYTTÖTUTKINNON SUORITTAMINEN

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkin-

non osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määrätyt tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

3.4 NÄYTTÖTUTKINNON PERUSTEET

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osissa määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydintoimintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason.

Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä ja toimissa. Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

3.5 HENKILÖKOHTAISTAMINEN NÄYTTÖTUTKINNOSSA

Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Opetushallitus on antanut henkilökohtaistamista koskevan erillisen määräyksen.

3.6 AMMATTIT AidON ARVIOINTI NÄYTTÖTUTKINNOSSA

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukseen. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suoritusta. Mikäli tutkinnon suorittaja on jo aikaisemmin ammatillisessa peruskoulutuksessa tai näyttötutkintona osoittanut ammattitaitonsa jossakin tämän tutkinnon osassa, aiemmin suoritettu tutkinto tai tutkinnon osa on esitettävä tunnustettavaksi osaksi näyttötutkintona suoritettavaa tutkintoa. Aikaisemmin hankitulle ja osoitetulle osaamiselle ei voida asettaa mitään yleistä aikarajaa, mutta osaamisen ajantasaisuus voidaan tarkistaa. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta. Tarvittaessa tutkinnon suorittajan on osoitettava osaamisensa vastaavuus suoritettavan tutkinnon ammattitaitovaatimukseen.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Jokaisen tutkinnon suorittajan tulee saada tietää arvioinnin perusteet. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle annetaan palautetta osana hyvää arviointiprosessia. Tutkintotoimikunta tekee lopullisen päätöksen arvioinnista.

Arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Arvioinnin oikaisu

Tutkinnon suorittaja voi lainsäädännön mukaisen määräajan puitteissa pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja -alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu. Kirjallinen oikaisupyyntö osoitetaan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin. Arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun tutkintotoimikunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

3.7 TODISTUKSET

Tutkintotodistuksen ja todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta. Todistuksen valmistavaan koulutukseen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus on antanut määräyksen todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun näyttötutkintoon osallistuva sitä pyytää. Tutkintotodistuksen ja myös todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta allekirjoittavat tutkintotoimikunnan edustaja ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä näyttötutkinnon suorittamisesta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus näyttötutkinnon suorittamisesta. Näyttötutkinnon järjestäjä hankkii ja allekirjoittaa ammattikirjan. Ammattikirja on näyttötutkinnon suorittajalle maksullinen.

3.8 NÄYTTÖTUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehdoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin valmistavan koulutuksen yhteydessä. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa näyttötutkinto.

4

KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINNON AMMATILLISET TUTKINNON OSAT, AMMATTITAITOVAATIMUKSET JA ARVIOINTI

4.1 KAIKILLE PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

4.1.1 Kuvan toteuttaminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ tekee havaintoon perustuvia visuaalisen viestinnän teoksia tai tuotteita jollain kuvallisen ilmaisun menetelmällä
- ◆ käyttää värejä ja sommittelua teoksissaan tai tuotteissaan
- ◆ sommittelee ja rajaa tekemänsä tai toteuttamansa kuvat
- ◆ noudattaa työaikoja ja aikatauluja
- ◆ suunnittelee omaa työskentelyään ja materiaalien käyttöä
- ◆ keskustelee omista kuvistaan sekä kuvien käytöstä
- ◆ hyödyntää kuvan toteuttamisessa graafisen suunnittelun, kuvataiteen ja valokuvauksen historiaa ja viestintäkulttuuria
- ◆ arvioi omaa toimintaansa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Visuaalisen viestinnän teoksien tai tuotteiden tekeminen	tekee valmiiksi visuaalisen viestinnän teoksia tai tuotteita	tekee tavoitteiden mukaisia, teknisesti hyvälaatuisia teoksia tai tuotteita	tekee tavoitteiden mukaisia, teknisesti hyvälaatuisia sekä visuaalisesti hallittuja ja havainnollisia teoksia tai tuotteita, joista näkyy tekijän ilmaisu ja näkökulma
Ajankäyttö työskentelyssä	työskentelee sovitun aikataulun mukaisesti	työskentelee ja tekee kuvat valmiiksi sovitun aikataulun mukaisesti	käyttää sovitun työaika-työskentelyyn, toteuttaa vaihtoehtoisia ratkaisuja kuvista ja tekee kuvat valmiiksi aikataulun mukaisesti
		ilmoittaa mahdollisista poikkeamista aikataulussa	ilmoittaa ja neuvottelee mahdollisista poikkeamista aikataulussa
Oman toiminnan arviointi	arvioi omaa toimintaansa.	arvioi toimintaansa suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.	arvioi toimintaansa suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien käyttö	käyttää työhön soveltuvia työmenetelmiä ja -välineitä	valitsee ja käyttää työssä tarkoituksenmukaisia työmenetelmiä ja -välineitä	valitsee ja käyttää työssään lopputuloksen ja ilmaisun kannalta perusteltuja työmenetelmiä ja -välineitä
	käyttää työhön soveltuvia materiaaleja ja työvälineitä.	valitsee työhön sopivan tekniikan ja käyttää työhön soveltuvia materiaaleja ja työvälineitä.	valitsee työhön sopivan tekniikan, työvälineet ja hyvin soveltuvat materiaalit sekä hyödyntää niiden ominaisuuksia työskentelyssään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvien tulkinta	keskustelee kuvista ja niiden teknisestä laadusta	keskustelee kuvista ja niiden teknisestä laadusta sekä valituista visuaalisista ratkaisuista	keskustelee ja kommentoi kuvia eri yhteyksissä alalle ominaisilla ja oikeilla termeillä sekä huomaa erilaisia näkökulmia ja visuaalisia ratkaisuja
	kertoo teoksiensa tai tuotteidensa lähtökohdista sisällön ja toteutuksen näkökulmasta	kertoo teoksistaan tai tuotteistaan sekä visuaalisesta kulttuurista sisällön ja toteutuksen näkökulmasta käyttäen ammattialalle ominaisia termejä	kertoo ja analysoi teoksiaan ja tuotteitaan sekä visuaalista kulttuuria sisällön ja toteutuksen näkökulmasta käyttäen ammattialalle ominaisia termejä
Estetiikan huomioon ottaminen	tunnistaa, että samaa kuvaa tai teosta voi käyttää eri tavoin	tunnistaa erilaisten yhteyksien vaikutuksia kuvien tai teosten viestiin	tunnistaa kuvien tai teosten viestin muuttumisen eri yhteyksissä ja näkee kuvien tai teosten yhteyksiä laajempiin kokonaisuuksiin
	tekee huomioita kuvien tai teosten monitulkintaisuudesta	tunnistaa kuvien tai teosten kulttuurisia sekä historiallisia viestejä ja sisältöjä	tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien kuvien, teosten ja viestintätuotteiden tyyli- piirteitä hyödyntää kuvien, teosten ja viestintätuotteiden tulkinnassa kulttuurisia ja historiallisia viestejä sekä sisältöjä
Kuvien sommittelu ja rajaus	sommittelee ja rajaa kuvansa sekä kertoo sommittelun vietinnällisistä tavoitteista	sommittelee ja rajaa kuvansa sekä perustelee ratkaisunsa suhteessa kuvan välittämään viestiin	sommittelee ja rajaa kuvansa hyödyntäen kuvarakenteen keinoja sekä perustelee tekemänsä ratkaisut suhteessa kuvan välittämään viestiin ja ilmaisuunsa
Värien käyttö	käyttää värejä ja sävyjä monipuolisesti kuvissaan	käyttää värejä ja sävyjä monipuolisesti ja perustellusti kuvissaan	käyttää värejä ja sävyjä monipuolisesti, perustellusti ja tarkoituksenmukaisesti ilmaisuunsa tukena
Tyylipiirteiden erottaminen	erottaa graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen eri tyyliä ja tyyli- piirteitä.	tunnistaa ja ajoittaa graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen eri aikakausien kuvien ja viestintätuotteiden tyyli- piirteitä sekä ottaa huomioon historiallisen näkökulman työskentelyssään.	tunnistaa ja ajoittaa graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen tyyli- piirteitä ja -suuntauksia sekä ottaa huomioon historiallisen ja kulttuurisen näkökulman työskentelyssään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	työskentelee tutulla tavalla	työskentelee ideoiden ja tekee erilaisia ratkaisuja	työskentelee ideoiden ja soveltaen osaamistaan joustavasti ja toimii etsien uusia ratkaisuja
Vuorovaikutus ja yhteistyö	käyttäytyy ja toimii tilanteen vaatimalla tavalla.	käyttäytyy ja toimii tilanteen vaatimalla tavalla ottaen muut huomioon.	käyttäytyy joustavasti ja rakentavasti sekä toimii tilanteen vaatimalla tavalla ottaen muut huomioon.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla visuaalisen viestinnän työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai visuaalisen alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta kokonaan
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinnasta kuvien tulkinta, kuvien sommittelu ja rajaus sekä värien käyttö
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.2 GRAAFISEN SUUNNITTELUN KOULUTUSOHJELMA TAI OSAAMISALA

4.2.1 Graafisen suunnittelun työmenetelmien käyttö

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ käyttää graafisen suunnittelun menetelmiä
- ◆ työskentelee painotyön tuontantoprosessin mukaisesti ja ottaa suunnittelus-
saan huomioon tuotteen toteuttamiseen vaikuttavat asiat
- ◆ visualisoi idean ja suunnitelman
- ◆ käyttää graafisen suunnittelun perusanastoa
- ◆ käyttää graafisen suunnittelun ja viestinnän keskeisiä ilmaisumuotoja
- ◆ valitsee ja käyttää eri välineitä viestintäympäristön mukaan
- ◆ arvioi työtään ja toimii vertaisarvioijana
- ◆ noudattaa aikataulua
- ◆ työskentelee sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaa-
misen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla
tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Viestintätuotteen suunnittelu	suunnittelee viestintätuotteen	suunnittelee viestintätuotteen ja visualisoi idean tuotteeksi	suunnittelee laadukkaan viestintätuotteen ottaen huomioon kohderyhmän
Viestintätuotteen toteutus	toteuttaa viestintätuotteen	toteuttaa visualisoimansa ja ideoimansa viestintätuotteen	toteuttaa laadukkaan viestintätuotteen ottaen huomioon kohderyhmän
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee työn valmiiksi sovitus- sessa aikataulussa	työskentelee ja tekee työn valmiiksi sovitussa aikataulussa	suunnittelee ja toteuttaa viestintätuotteen aikataulun mukaan
		neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	suunnittelee omaa ajankäyttöään ja neuvottelee mahdollisista poikkeamista

Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta	arvioi työskentelyään ja työtään, vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta sekä tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa
Asiakaslähtöisyys	työskentelee asiakaslähtöisesti.	työskentelee asiakaslähtöisesti ja toteuttaa työtehtävän noudattaen asiakkaan toiveita.	työskentelee asiakaslähtöisesti ja toteuttaa työtehtävän siten, että oma näkemys ja asiakkaan toiveet muodostavat laadukkaan lopputuloksen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineiden, laitteiden ja ohjelmien käyttö	tekee viestintätuotteen tarkoituksenmukaisesti	käyttää viestintätuotteen toteutuksessa graafisen alan keskeisiä ohjelmia ja työmenetelmiä	käyttää viestintätuotteen toteutuksessa graafisen alan keskeisiä ohjelmia ja työmenetelmiä tarkoituksenmukaisesti ja luovasti
		valitsee viestintätuotteelle tuotantomenetelmän ja materiaalit	valitsee viestintätuotteelle tuotantomenetelmän ja materiaalit tarkoitukseen sopivalla tavalla
Kuvailmaisumenetelmien käyttö	käyttää tuttua kuvailmaisumenetelmää.	käyttää eri kuvailmaisumenetelmiä.	käyttää eri kuvailmaisumenetelmiä visualisoiden monipuolisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Graafisen suunnittelun ja typografian historian käyttö toteutuksessa	tekee graafisen suunnittelun viestintätuotteen tarkoituksenmukaisesti	tekee graafisen suunnittelun viestintätuotteen ja ottaa työskentelyssään huomioon kuvaympäristön asettamat vaatimukset	tekee graafisen suunnittelun viestintätuotteen ja ottaa työskentelyssään huomioon kuvaympäristön asettamat vaatimukset ja kuvan merkityksen viestin välittäjänä
		käyttää graafisen suunnittelun ja viestinnän keskeisiä ilmaisumuotoja	ottaa huomioon visuaalisen viestintätuotteen esteettiset ja informatiiviset tekijät sekä viestintäympäristön ja välineen vaatimukset työskentelyssään
	käyttää typografiaa	käyttää typografian perussääntöjä niin, että tuote on helppolukuinen	laatii typografisia suunnitelmia ja käyttää typografian perussääntöjä niin, että tuote on helppolukuinen

Kuvallisten keinojen ja tekniikoiden käyttö	käyttää väriä, sommittelua ja muotoa kuvissaan	käyttää väriä, sommittelua ja muotoa kuvissaan	käyttää monipuolisesti väriä, sommittelua ja muotoa kuvissaan
		käyttää kuvakulmaa, rajausta, kokoa ja valoa tunnelmien ja vaikutelmien luomisessa	hyödyntää kuvakulmaa, rajausta, kokoa ja valoa halutun vaikutelman luomisessa
Paino- ja julkaisumenetelmien valinta	valitsee työlle paino- ja julkaisuvälineen.	valitsee paino- ja julkaisuvälineen ottaen huomioon tuotantoprosessin edellytykset ja mahdollisuudet	valitsee paino- ja julkaisuvälineen ottaen monipuolisesti huomioon painotekniikan perusasiat, tuotantoprosessin edellytykset ja mahdollisuudet
		laatii painotyön tarjouspyynnön.	laatii painotyön tarjouspyynnön ja valvoo painotyön laatua.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	työskentelee ryhmän jäsenenä.	työskentelee itsenäisesti ja suunnittelee työtään	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään erilaisien ratkaisumallien pohjalta ja toimii vuorovaikutuksessa eri toimijoiden kanssa
		työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet.	työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet, keskustelelee eri vaihtoehtoista ja jakaa tietoa muiden kanssa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla graafisen suunnittelun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai visuaalisen alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.2.2 Graafinen muotoilu ja yritysilmmeen suunnittelu

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ käyttää graafisen suunnittelun työmenetelmiä graafisen muotoilun eri osalualueilla kuten julkaisugrafiikka, informaatiografiikka, typografia, markkinointiviestintä ja yritysgrafiikka
 - hyödyntää graafisen muotoilun ja typografian historiaa
- ♦ käyttää graafisen muotoilun työmenetelmiä
- ♦ suunnittelee graafisen muotoilun tuotteita kuten liikemerkkejä, tunnuksia ja opasteita
- ♦ suunnittelee viestinnällisten tavoitteiden mukaisia tuotteita kuten yrityksen visuaalisen ilmeen ja/tai graafisen ohjeiston
- ♦ noudattaa aikataulua
- ♦ arvioi työtään ja vastaanottaa palautetta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Graafisen muotoilutuotteen suunnittelu	suunnittelee graafisen muotoilutuotteen	suunnittelee graafisen muotoilutuotteen ottaen huomioon kohderyhmän	suunnittelee tarkoituksenmukaisen graafisen muotoilutuotteen ottaen huomioon kohderyhmän
	tekee luonnoksia	tekee luonnoksia ja esittelee ne toimeksiantajalle	tekee luonnoksia suunnitelmistaan sekä esittelee ja perustelee ne toimeksiantajalle

Graafisen muotoilu- tuotteen toteutus	toteuttaa graafisen muotoi- lutuotteen	toteuttaa graafisen muotoi- lutuotteen ottaen huomi- oon kohderyhmän	toteuttaa tarkoituksenmu- kaisen graafisen muotoilu- tuotteen ottaen huomioon kohderyhmän
Ajankäyttö työsken- telyssä	tekee työn valmiiksi sovi- tussa aikataulussa	tekee työn valmiiksi so- vitussa aikataulussa ja neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	suunnittelee ja toteuttaa viestintätuotteen aikataulun mukaan suunnittelee omaa ajan- käyttöään ja neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista
Oman toimin- nan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta.	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta.	arvioi työskentelyään ja työtään, vastaanottaa pa- lautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta sekä tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja mate- riaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Suunnitelman toteuttaminen työme- netelmillä, -välineillä ja materiaaleilla	toteuttaa graafisen muotoi- lun tuotteen	suunnittelee ja toteuttaa graafisen muotoilun tuot- teen	suunnittelee ja toteuttaa tarkoituksenmukaisen graa- fisen muotoilun tuotteen ja havainnollistaa sitä luon- noksilla
	käyttää graafisen muotoilun keskeisiä työmenetelmiä, -välineitä sekä materiaaleja.	käyttää graafisen muotoilun keskeisiä työmenetelmiä, -välineitä sekä materiaaleja monipuolisesti tuotteen suunnittelussa ja toteutuk- sessa.	käyttää graafisen muotoi- lun keskeisiä menetelmiä, -välineitä sekä materiaaleja monipuolisesti ja tarkoi- tuksenmukaisesti tuotteen suunnittelussa ja toteutuk- sessa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Graafisen muotoilun ja typografian histo- rian hyödyntäminen työskentelyssä	käyttää graafisen muotoilun ja viestinnän keskeisiä il- maisumuotoja.	käyttää graafisen muotoi- lun ja viestinnän keskeisiä ilmaisumuotoja sekä hyö- dyntää työskentelyssään graafisen muotoilun ja typografian historian tunte- mustaan.	käyttää graafisen muotoi- lun ja viestinnän keskeisiä ilmaisumuotoja hyödyntä- en graafisen muotoilun ja typografian historian tun- temustaan sekä perustelee tekemänsä ratkaisut.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	työskentelee ryhmän jäsenenä.	työskentelee itsenäisesti ja suunnittelee työtään	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään käyttäen erilaisia ratkaisumalleja sekä toimii vuorovaikutuksessa eri toimijoiden kanssa
		työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet.	työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet, keskustelee eri vaihtoehtoista ja jakaa tietoa muiden kanssa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla yritysilmään ja graafisen muotoilun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai visuaalisen alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.2.3 Julkaisun suunnittelu

Ammattitaitovaatimukset

- Opiskelija tai tutkinnon suorittaja
- ◆ tekee julkaisun viestintätuotteeksi
 - ◆ tekee sähköisen julkaisun
 - ◆ hyödyntää työskentelyssään typografian sääntöjä ja graafisen teknologian tuntemusta
 - ◆ soveltaa graafisen suunnittelun ydinosaamista
 - ◆ visualisoi ja tekee julkaisuja
 - ◆ käyttää julkaisusuunnittelun keskeisimpiä menetelmiä
 - ◆ tekee julkaisusuunnittelua
 - ◆ noudattaa aikataulua
 - ◆ työskentelee sekä yksin että ryhmän jäsenenä
 - ◆ arvioi työtään ja toimii vertaisarvioijana.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Julkaisu tuotteen ulkoasun suunnittelu	avustaa julkaisun suunnittelu- ja tuotantoprosessin työvaiheissa	suunnittelee julkaisu tuotteen asiakkaalle ottaen huomioon kohderyhmän	suunnittelee tarkoituksen mukaisen julkaisu tuotteen ottaen huomioon kohderyhmän
		esittää luonnokset julkaisusuunnitelmistaan	esittää havainnolliset luonnokset julkaisusuunnitelmistaan
			soveltaa julkaisusuunnittelun perusasioita suunnittelmissaan

Julkaisu tuotteen ulkoasun toteutus	tekee ohjeiden mukaan julkaisu tuotteen	käyttää julkaisu suunnittelun perusasioita tuotteen toteutuksessa	toteuttaa tarkoituksenmukaisen julkaisu tuotteen ottaen huomioon kohde ryhmän
			soveltaa julkaisu suunnittelun perusasioita toteutuksessaan
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee työn valmiiksi sovittussa aikataulussa	tekee työn valmiiksi sovittussa aikataulussa	suunnittelee ja toteuttaa viestintä tuotteen aikataulun mukaan
		neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	suunnittelee omaa ajankäyttöään ja neuvottelee mahdollisista poikkeamista
Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta.	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta.	arvioi työskentelyään ja työtään, vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta sekä tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Julkaisu suunnittelun työmenetelmien ja -välineiden käyttö	käyttää julkaisu suunnittelun keskeisiä työmenetelmiä ja -välineitä	käyttää julkaisu suunnittelussa ja toteutuksessa graafisen alan keskeisiä työmenetelmiä ja -välineitä monipuolisesti	käyttää julkaisu suunnittelussa ja toteutuksessa graafisen alan keskeisiä työmenetelmiä sekä -välineitä monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti
Tuotantotavan ja materiaalien valinta	valitsee ohjatusti toteutustavan ja materiaalit.	valitsee toteutustavan ja materiaalit siten, että julkaisu on tuotantoteknisesti hyväksyttävä.	vertailee ja valitsee toteutustapoja ja materiaaleja sekä ottaa huomioon julkaisun toteutuksessa tuotantotekniikan asettamat vaatimukset.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Typografian, sommittelun ja värien käyttö julkaisun ulkoasussa	valitsee julkaisun ulkoasun tutulla tavalla.	valitsee julkaisun ulkoasun ja typografian tarkoituksenmukaisesti.	valitsee julkaisun ulkoasun ja typografian soveltaen julkaisu suunnittelun ja typografian perusasioita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	työskentelee ryhmän jäsenenä.	työskentelee itsenäisesti ja suunnittelee työtään	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään ja miettii erilaisia ratkaisumalleja sekä toimii vuorovaikutuksessa eri toimijoiden kanssa
		työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet.	työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet, keskustelee eri vaihtoehtoista ja jakaa tietoa muiden kanssa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla julkaisu- suunnittelun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai visuaalisen alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.2.4 Graafisen suunnittelun ammattikäytännöt ja yrittäjyys

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ edistää työyhteisön hyvinvointia
- ♦ edistää toiminnallaa yrityksen tai organisaation kustannustehokkuutta ja tu-
loksellisuutta
- ♦ arvioi mahdollisuuksia tuotteistaa osaamistaan
- ♦ arvioi omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan yrittäjänä ammattialallaan
- ♦ toimii erilaisissa asiakaspalvelu- ja myyntitilanteissa
- ♦ selvittää asiakkaiden odotuksia ja kokemuksia
- ♦ toimii erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa
- ♦ suunnittelee ja toteuttaa esityksiä
- ♦ toimii vastuuntuntoisesti ja tuntee omat velvollisuutensa
- ♦ toimii yrityksen sidosryhmien kanssa yhteistyössä kuten alihankkijat, työnte-
kijät, kunta ja rahoittajat
- ♦ tunnistaa erilaisia yritysmuotoja ja arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehitty-
mistä
- ♦ hinnoittelee ja laskuttaa työnsä
- ♦ noudattaa työssään tekijänoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöä
- ♦ noudattaa aikataulua.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaa-
misen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla
tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Toimiminen työssä ja työyhteisöissä	toimii opastettuna työ- yhteisön työhyvinvointia edistävasti	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävasti	toimii aktiivisesti työssään sekä edistää ja rakentaa työyhteisön työhyvinvointia
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii opastettuna sovit- tujen laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organi- saation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yrityksen tai organi- saation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	käyttää opastettuna tehokkaasti ajallisia ja muita resursseja	käyttää tuloksellisesti ja tehokkaasti sekä ajallisia että muita resursseja	toimii oma-aloitteisesti, tuloksellisesti ja tehokkaasti käyttäen ajallisia ja muita resursseja toimintaa edistävasti
	toimii opastettuna työssään edistäen asiakassuhteita	toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita	toimii työssään edistäen toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita
Alalla toimimisen mahdollisuuksien arviointi	selvittää opastettuna yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yrityksen tai organisaation toiminta- tai liikeideoita, keskeisiä palveluja ja tuotteita
		hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden tai palveluiden kehittämisen tarpeesta
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää opastettuna yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia sekä arvioi omia toimintaedellytyksiään ammattialalla
Asiakaslähtöinen toiminta	palvelee asiakasta	palvelee asiakasta toimimalla asiakaslähtöisesti asiakaspalvelu- ja myyntitilanteissa sekä selvittämällä asiakkaan odotuksia työn suhteen	palvelee asiakasta toimimalla asiakaslähtöisesti asiakaspalvelu- ja myyntitilanteissa sekä analysoimalla ja ottamalla huomioon asiakkaan odotukset ja tarpeet
Ajankäyttö työskentelyssä	työskentelee sovitussa aikataulussa	työskentelee ja tekee työn valmiiksi sovitussa aikataulussa sekä neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	työskentelee ja toteuttaa työn valmiiksi sovitussa aikataulussa, suunnittelee oman ajankäyttönsä kannattavasti sekä neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista
Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta.	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta.	arvioi työskentelyään ja työtään, vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta sekä tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Graafisen suunnittelun työmenetelmien käyttö	käyttää ohjattuna tietotekniikkaa hyödyntäen graafisen suunnittelun työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja.	käyttää tietotekniikkaa hyödyntäen graafisen suunnittelun tavanomaisia tietoteknisiä ja perinteisiä työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja.	käyttää tietotekniikkaa hyödyntäen graafisen suunnittelun tietoteknisiä ja perinteisiä työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä tai asiakkaan kanssa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Toimiminen työssä ja yhteisössä	toimii opastettuna yhteisön sääntöjen ja tapojen mukaan	selvittää työtään ja yhteisöä koskevat säännöt sekä toimii niiden mukaan	selvittää työtään ja työskentelyään koskevat yhteisön sekä alan säännöt ja toimii niiden mukaan
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää opastettuna töitään koskevat laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti	selvittää töitään koskevat laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti	selvittää töitään koskevat laatuvaatimukset sekä asettaa myös omia laatuvaatimuksia ja toimii vaatimusten sekä asettamiensa tavoitteiden mukaisesti
	arvioi työskentelyssään tekemiä ratkaisuja kestävä kehityksen näkökulmasta	arvioi työskentelyssään kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöllisiä ratkaisuja ja arvoja	arvioi työskentelyssään kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöllisiä ratkaisuja ja arvoja
Työn kannattavuuden ja tuotteiden hinnoittelu	laskee opastettuna työpanoksensa lisäksi muut kulut ja hinnoittelee työnsä ja tuotteensa	laskee työpanoksensa lisäksi muut kulut, hinnoittelee työnsä ja tuotteensa kannattavasti sekä vertailee materiaalien ja jälkikäsittelyn eri vaihtoehtoja	laskee työpanoksensa lisäksi muut kulut, hinnoittelee työnsä ja tuotteensa kannattavasti, ottaa huomioon materiaalien ja jälkikäsittelyn eri vaihtoehtoja kustannuksissa sekä erittelee ne asiakkaalle
Oman osaamisen tuotteistaminen	markkinoi työtään viestintätuotteilla	markkinoi työtään ja osaamistaan tarkoituksenmukaisilla viestintätuotteilla	markkinoi työtään ja osaamistaan hyvin suunnitelluilla, visuaalisesti laadukkailla ja tarkoituksenmukaisilla viestintätuotteilla
	ideoi toimintaansa yrittäjänä	kehittää ammattitaidostaan liikeidean ja hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä	kehittää ammattitaidostaan toimivan liikeidean ja hakee tietoa yleisistä yrittäjänä toimimisen edellytyksistä

Graafisen suunnittelun ammattikentän tunteminen ja verkostoituminen	selvittää ohjattuna graafisen alan liittoja sekä kotimaista ammattikenttää ja verkostoa sekä tekee ohjattuna yhteistyötä työhön liittyvien alan toimijoiden kanssa.	selvittää graafisen alan liittoja, kotimaista ja kansainvälistä ammattikenttää ja asiantuntijaverkostoa sekä tekee yhteistyötä työhön liittyvien alan toimijoiden kanssa	selvittää ja arvioi graafisen alan liittoja, kotimaista ja kansainvälistä ammattikenttää ja asiantuntijaverkostoa sekä tekee yhteistyötä työhön liittyvien alan toimijoiden kanssa
			vertailee tarjouksia ja valitsee niistä parhaan ratkaisun työn kannalta
			ylläpitää ja kehittää suomalaista kulttuuria
		selvittää graafisen alan liittoja ja järjestöjä sekä arvioi mahdollisia jäsenyyksiä.	selvittää graafisen alan liittoja ja järjestöjä sekä arvioi mahdollisten jäsenyyksien hyötyjä ja tarpeellisuutta itselleen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan ryhmän jäsenenä oppimis- tai työyhteisössä	toimii tilanteiden vaatimalla tavalla yhteistyössä yhteisön jäsenten kanssa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	toimii tilanteiden vaatimalla tavalla yhteistyössä yhteisön jäsenten kanssa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon heidät, ilmaisee selkeästi kantansa sekä tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat työtehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee vastuullaan olevat työtehtävät huolellisesti	tekee vastuullaan olevat työtehtävät huolellisesti ja toimii vastuullisesti työnsään
	toimii erilaisten ihmisten kanssa tutussa ympäristössä ja pyytää tarvittaessa apua	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä sekä auttaa muita tarvittaessa	toimii yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään tai työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja tekijän
Ammattietiikka	toimii annettujen ohjeiden mukaan graafisen suunnittelun töiden julkaisemista koskevan lainsäädännön mukaisesti ja noudattaa tekijänoikeuksia.	toimii graafisen suunnittelun töiden, kuvittamista ja kuvien julkaisemista koskevan lainsäädännön mukaisesti ja noudattaa tekijänoikeuksia.	toimii graafisen suunnittelun töiden, kuvittamista ja kuvien julkaisemista koskevan lainsäädännön ja käytännön mukaisesti, noudattaa tekijänoikeuksia sekä valvoo tekijänoikeuksiaan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla yrityksessä oman alansa työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai visuaalisen alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.3 KUVA- JA MEDIATAITEEN KOULUTUSOHJELMA TAI OSAAMISALA

4.3.1 Havainto ja ilmaisu

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ tekee havaintoon perustuvia kuvia
- ♦ hyödyntää käden ja silmän yhteistyötä
- ♦ työskentelee kuvataiteen välineillä ja menetelmillä
- ♦ käyttää kuva-, väri-, muoto- ja tilasommittelun perustekijöitä työskentelyssään
- ♦ arvioi työtään ja keskustelee muiden kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Toteutus	työskentelee ja valmistaa teoksen annetuilla välineillä	työskentelee ja valmistaa teoksen aikataulua noudattaen valitsemillaan työskentelyvälineillä	työskentelee ja valmistaa teoksen aikataulua noudattaen valitsemillaan työskentelyvälineillä suunnitelmallisesti ja itsenäisesti
Havaintoon perustuva työskentely	tekee havaintoja ja toteuttaa teoksensa niihin perustuen	tekee johdonmukaisia havaintoja ja hyödyntää havaitsemaansa kuvallisessa ilmaisussaan	tekee johdonmukaisia havaintoja, hyödyntää ja soveltaa havaitsemaansa kuvallisessa ilmaisussaan
	käyttää mallia sekä käden ja silmän yhteistyötä työskentelyssään	käyttää käden ja silmän yhteistyötä työstäessään mallista teoksen	käyttää käden ja silmän yhteistyötä työstäessään mallista teoksen, jossa havainnon lisäksi näkyy tekijän ilmaisu ja kädenjälki
Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja toimintaansa suhteessa tavoitteisiinsa.	arvioi työtään, työskentelyään ja toimintaansa suhteessa tavoitteisiinsa	arvioi realistisesti työtään, työskentelyään ja toimintaansa suhteessa tavoitteisiinsa ja ottaa ohjeita vastaan
		ottaa palautetta vastaan ja kehittää työskentelyään sen pohjalta.	ottaa palautetta vastaan ja kehittää työskentelyään sekä palautteen pohjalta että omatoimisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Materiaalien ja työvälineiden käyttö	työskentelee kuva- ja mediataiteen keskeisillä materiaaleilla ja välineillä, joilla työstää havainnollisen kuvan mallista	työskentelee kuva- ja mediataiteen materiaaleilla ja välineillä monipuolisesti ja käyttää niitä oman ilmaisun kehittämiseen	työskentelee kuva- ja mediataiteen materiaaleilla ja välineillä monipuolisesti, tietoisesti ja ennakkoluottomasti ja käyttää niitä oman ilmaisun kehittämiseen sekä omien ajatusten ilmaisemiseen
Työmenetelmien käyttö	työskentelee kuva- ja mediataiteen keskeisillä työmenetelmillä.	työskentelee kuva- ja mediataiteen menetelmillä käyttäen niitä perinteisesti.	työskentelee kuva- ja mediataiteen menetelmillä ja soveltaa niiden mahdollisuuksia ilmaisussaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Värien käyttö	käyttää värejä työskentelyssä ja kertoo tekemistään värivalinnoista	käyttää ja hyödyntää värien tuntemustaan työskentelyssä yhdistämällä värejä, sävyjä ja valöörejä sekä perustelee värivalintansa	käyttää ja hyödyntää värien tuntemustaan työskentelyssä yhdistämällä värejä, sävyjä ja valöörejä tietoisesti ilmaisussaan, hyödyntää värien tuntemustaan siten, että värien käyttö tukee kuvien sisältöä
Sommittelu	sommittelee teoksensa paperille tai pohjalle tai tilaan.	sommittelee teoksensa siten, että sommittelu tukee viestin välittymistä.	sommittelee teoksensa mielenkiintoisesti, hyödyntää rytmin, tilan ja muodon mahdollisuuksia siten, että sommittelu tukee kuvan sisältöä ja antaa sille lisäarvoa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tekee työn tutulla tavalla ja arvioi toimintaansa	ideoi ja tekee työssään erilaisia ratkaisuja sekä arvioi toimintaansa realistisesti	ideoi ja soveltaa osaamistaan joustavasti työssään, toimii etsien uusia ratkaisuja, arvioi toimintaansa realistisesti sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämis-kohteensa
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kertoo omasta työstään.	kertoo omasta työstään ja työskentelyprosessistaan sekä kommentoi asiallisesti muiden töitä.	kertoo monipuolisesti omasta työstään ja työskentelyprosessistaan, tuo uusia ajatuksia keskusteluun sekä kommentoi omia ja muiden töitä rakentavasti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla kuvallisen ilmaisun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai toimeksiannosta työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.3.2 Kuvataiteen menetelmillä työskentely

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ maalaa kuvia
- ♦ vedostaa kuvia taidegrafiikan menetelmiä käyttäen
- ♦ työskentelee kolmiulotteisesti muovaamalla, veistämällä tai rakentamalla
- ♦ työskentelee valokuva- tai videokameran kanssa
- ♦ tekee työtehtävät valmiiksi sovitussa aikataulussa
- ♦ arvioi työtään ja työskentelyään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentelyn suunnittelu	valitsee ohjattuna materiaalit ja menetelmät työskentelyyn	valitsee materiaalit ja menetelmät työskentelyyn	valitsee materiaalit ja menetelmät sekä ottaa huomioon niiden vaikutuksen työskentelyyn
	suunnittelee työskentelynsä siten, että teokset valmistuvat aikataulun mukaisesti	suunnittelee työskentelynsä valitsemillaan materiaaleilla ja menetelmillä siten, että teokset valmistuvat aikataulun mukaisesti	suunnittelee työskentelynsä ja arvioi valittujen materiaalien ja menetelmien ominaisuuksia siten, että teokset valmistuvat aikataulun mukaisesti
Työskentely	työskentelee annetuilla materiaaleilla ja menetelmillä ja tekee teokset valmiiksi sovituksessa aikataulussa	työskentelee valitsemillaan materiaaleilla ja menetelmillä käyttäen niiden ilmaisia mahdollisuuksia ja työstää kokeilujen kautta teoksen aikataulun mukaisesti	työskentelee valitsemillaan materiaaleilla ja menetelmillä sekä soveltaa niiden mahdollisuuksia työskentelyssään, luo kokeilujen kautta ja aikataulua noudattaen valmiin teoksen, jossa ilmaisu tukee sisältöä
		hyödyntää saamaansa palautetta työskentelyn aikana	hyödyntää saamaansa palautetta ja korjaa itsenäisesti toimintaansa työskentelyn aikana tekemiensä havaintojen pohjalta
Oman työskentelyn ja töiden arviointi	kertoo työprosessistaan, töihinsä valitsemistaan visuaalisista ja teknisistä ratkaisuksista.	kertoo työprosessistaan sekä töihinsä valitsemistaan visuaalisista ja teknisistä ratkaisuksista sekä arvioi niitä.	kertoo ja keskustelee työprosessistaan sekä töihinsä valitsemistaan visuaalisista ja teknisistä ratkaisuksista sekä arvioi realistisesti niitä suhteessa tavoitteisiin.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Materiaalien käyttö	käyttää työskentelyyn annettuja materiaaleja	käyttää työskentelyyn valitsemiaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja	käyttää työskentelyyn valitsemiaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja perustelee valintansa ilmaisullisin keinoin

Työvälineiden ja -menetelmien käyttö	työskentelee käyttäen kuva- ja mediataiteen työvälineitä ja -menetelmiä	työskentelee käyttäen kuva- ja mediataiteen materiaaleihin sopivia työvälineitä ja -menetelmiä	työskentelee käyttäen kuva- ja mediataiteen materiaaleihin sopivia työvälineitä ja -menetelmiä
	käyttää piirustuksen, maalauksen, taidegrafiikan ja kuvanveiston työvälineitä ja -menetelmiä sekä toteuttaa teoksia	käyttää piirustuksen, maalauksen, taidegrafiikan ja kuvanveiston työvälineitä ja -menetelmiä sekä toteuttaa niillä tarkoituksenmukaisia teoksia	käyttää piirustuksen, maalauksen, taidegrafiikan ja kuvanveiston työvälineitä ja -menetelmiä sekä toteuttaa niillä ilmaisullisia ja kestäviä teoksia
	kuvaa, siirtää ja tallentaa ohjatusti kuvaamansa materiaalia	ottaa kuvia tai videoi, siirtää ja tallentaa kuvaamansa materiaalin tarkoituksenmukaiseen muotoon	käyttää ja hyödyntää valokuvan tai videon kerronnallisia ja visuaalisia keinoja, siirtää ja tallentaa kuvaamansa materiaalin tarkoituksenmukaiseen muotoon ja tekee ottamistaan kuvista tai videosta visuaalisen ja ajatellun kokonaisuuden
Kestävän kehityksen huomioon ottaminen	lajittelee ohjattuna työskentelyssä syntyvät jätteet.	käyttää kestävästä kehitystä tukevia työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja ja lajittelee työskentelyssä syntyvät jätteet asianmukaisesti.	käyttää suunnitelmallisesti kestävästä kehitystä tukevia työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja, lajittelee työskentelyssä syntyvät jätteet asianmukaisesti ja kehittää toimintaansa ottaen huomioon kestävästä kehityksen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Teosten ja työskentelyn hahmottaminen suhteessa traditioon	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja	erottaa kuva- ja mediataiteen menetelmien, prosessien ja tyyllilajien erilaisuuden ja valitsee niistä työskentelyynsä sopivan	tunnistaa kuva- ja mediataiteen menetelmien prosessien erilaisuuden, tekee omia tyyllillisiä valintoja ja valitsee teoksilleen tyyllilajin, joka tukee omaa ilmaisua
		käyttää alan käsitteitä keskustellessaan kuvistaan	käyttää alan käsitteitä keskustellessaan kuvistaan ja niiden suhteesta kuvalliseen traditioon ja tunnistaa tekemisensä laadun
Materiaalien tunteminen	käyttää kuva- ja mediataiteen materiaaleja niille ominaisella tavalla.	käyttää kuva- ja mediataiteen materiaaleja ja keinoja niille ominaisella tavalla ja saa aikaan tarkoituksenmukaisen ja kestävästä lopputuloksen.	käyttää kuva- ja mediataiteen materiaaleja ja keinoja niille ominaisella tavalla ja soveltaa tietoaan saadakseen aikaan ilmaisullisen, tarkoituksenmukaisen ja kestävästä lopputuloksen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työturvallisuusohjeita sekä korjaa omat tavaransa, roskansa ja jälkensä työskentelyn loputtua.	noudattaa työturvallisuusohjeita sekä huolehtii työympäristön siisteydestä, korjaa tavaransa, roskansa ja käyttämänsä työvälineet paikoilleen työskentelyn loputtua.	noudattaa työturvallisuusohjeita sekä huolehtii omista tavaroistaan ja työympäristön siisteydestä, korjaa tavaransa, roskansa ja käyttämänsä työvälineet asiallisesti omille paikoilleen sekä ottaa huomioon työyhteisön muut jäsenet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä kuva- ja mediataiteen työmenetelmillä. Hän voi toimia itsenäisesti tai toimeksiannosta työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta materiaalien tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.3.3 Kuva- ja mediataiteen ammattikäytännöt ja yrittäjyys

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ edistää työyhteisön hyvinvointia, toimii ryhmässä yhteistyössä muiden jäsen-
ten kanssa
- ◆ toimii työyhteisössään ja hakee tietoa ammatin harjoittamisesta ja näyttelytoi-
minnasta
- ◆ asettaa esille teoksiaan
- ◆ käyttää aikansa työskentelyyn
- ◆ käyttää viestintävälineitä tiedottamiseen sekä tiedon hankkimiseen
- ◆ löytää työskentelylleen erilaisia rahoitusmahdollisuuksia kuten teosten myynti,
yhteisölliset projektit, apurahat, stipendit, sponsorit tai yritystartti
- ◆ arvioi työskentelyn ja teosten kustannukset sekä laatii suunnitelman niiden
rahoittamiseksi
- ◆ hinnoittelee oman osaamisensa ja teoksensa kannattavasti
- ◆ arvioi omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialalla sekä löy-
tää teoksilleen erilaisia julkaisukanavia ja tehdä niihin liittyviä sopimuksia
- ◆ noudattaa tekijänoikeuksia ja arvioi alansa toimintaa sen kehittymistä yhteis-
työssä asiantuntijaverkostojen kanssa
- ◆ tekee työskentelyään ja teoksiaan esittelevän portfolion tai julkaisun yhdistä-
mällä kuvia ja tekstiä
 - käyttää digitaalista järjestelmäkameraa sekä siihen liitettävää salamaa ku-
van ottamiseen
 - valaisee ja ottaa kuvia teoksistaan
 - siirtää ottamansa kuvat tietokoneelle sekä tallentaa ne tarkoituksenmukai-
seen muotoon
 - kirjoittaa työskentelystään tiedotteen tai statementin sekä ansioluettelon
 - säätää värit, kontrastin ja rajauksen kuvankäsittelyohjelmalla.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaa-
misen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla
tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Toimiminen työyhteisössä	toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävänä	toimii aktiivisesti työssään sekä edistää ja rakentaa työyhteisön työhyvinvointia
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	toimii opastettuna sovitujen laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yhteisön tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti	toimii yhteisön tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen parantamaan olosuhteita
Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	käyttää opastettuna tehokkaasti ajallisia ja muita resursseja	käyttää tuloksellisesti ja tehokkaasti sekä ajallisia että muita resursseja	käyttää tuloksellisesti, tehokkaasti ja toimintaa edistävänä sekä ajallisia että muita resursseja, toimii oma-aloitteisesti
Kuva- ja mediataiteen alalla toimiminen ja teosten esille asettaminen	ripustaa tai asettaa esille teoksen tai teokset ohjeiden mukaan turvallisesti	ripustaa tai asettaa esille teoksen tai teokset ohjeiden mukaan turvallisesti ja suunnitelmallisesti	ripustaa tai asettaa esille teoksen tai teokset ohjeiden mukaan turvallisesti, suunnitellusti ja näyttelykokonaisuuden huomioonottaen
	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja omia mahdollisuuksiaan toimia ammattialalla tai hakeutua jatko-opintoihin	arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja omia mahdollisuuksiaan toimia ammattialalla tai hakeutua jatko-opintoihin ja asettaa osaamiselleen kehittämistavoitteita
Portfolion tekeminen	suunnittelee ja toteuttaa omasta työskentelystään ammattikäytäntöjä palvelevan, kuvamateriaalia ja tekstiä sisältävän esityksen, portfolion tai viestintätuotteen	suunnittelee ja toteuttaa omasta työskentelystään tarkoituksenmukaisen ja ammattikäytäntöjä palvelevan, kuvamateriaalia ja tekstiä sisältävän esityksen, portfolion tai viestintätuotteen	suunnittelee ja toteuttaa omasta työskentelystään harkitun, esteettisen ja hyvin ammattikäytäntöjä palvelevan, kuvamateriaalia ja tekstiä sisältävän esityksen, portfolion tai viestintätuotteen
	tekee portfolion tai viestintätuotteen valmiiksi sovitus- aikataulussa	tekee valmiiksi teknisesti ja visuaalisesti hyvälaatuisen portfolion tai viestintätuotteen sovitus- aikataulussa	tekee valmiiksi teknisesti ja visuaalisesti hyvälaatuisen portfolion tai viestintätuotteen sovitus- aikataulussa
		tekee portfolioon informatiivisia kuvia ja luettavaa tekstiä	tekee portfolioon informatiivisia ja visuaalisesti kiinnostavia kuvia sekä luettavaa ja ammatillista tekstiä

Kuva- ja mediataiteen alan toiminnan arviointi	selvittää opastettuna alan vahvuuksia ja kehittymismahdollisuuksia vertailemalla taiteilijan tehtävien muutoksia eri aikakausina ja hyödyntää tarvittaessa opastettuna asiantuntijaverkostoa.	selvittää alan toimintamallien vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia vertailemalla taiteilijan ja taiteen tehtävien muutoksia eri aikakausina ja hyödyntää tarvittaessa asiantuntijaverkostoa.	selvittää ja arvioi alan toimintamallien sekä -edellytysten vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia vertailemalla taiteilijan ja taiteen tehtävien muutoksia eri aikakausina ja erilaisissa kulttuureissa ja hyödyntää tarvittaessa asiantuntijaverkostoa.
--	---	--	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien käyttö	käyttää tavanomaisia työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja	valitsee ja käyttää harkitusti työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja	keskustelee muiden kanssa työmenetelmistä, -välineistä ja materiaaleista ja tekee omat valintansa pitäen silmällä lopputulosta
Tietokoneen ja kuvankäsittelyohjelman käyttö	hyödyntää tietotekniikkaa siirtäessään ja tallentaessaan ottamiaan kuvia tietokoneelle	hyödyntää tietotekniikkaa sekä eri tiedostomuotoja siirtäessään ja tallentaessaan ottamiaan kuvia tietokoneelle	hyödyntää tietotekniikkaa sekä eri tiedostomuotoja siirtäessään ja tallentaessaan ottamiaan kuvia tietokoneelle ja käsittelee tarvittaessa kuvia sähköisesti
	yhdistää kuvaa, tekstiä ja tietokonegrafiikkaa tarvittavilla tietokonesovelluksilla	yhdistää kuvaa, tekstiä ja tietokonegrafiikkaa tarvittavilla tietokonesovelluksilla ja käyttää hyödykseen niiden ominaisuuksia	yhdistää kuvaa, tekstiä ja tietokonegrafiikkaa monipuolisesti tarvittavilla tietokonesovelluksilla ja käyttää hyödykseen niiden ominaisuuksia
Digitaalisen kamerasalaman käyttö	käyttää digitaalista kameraa ja ottaa sillä kuvia käyttäen automaattiasetuksia.	käyttää digitaalista kameraa ja ottaa sillä oikein valotetun kuvan automaatti- ja manuaalisäädöillä.	käyttää digitaalista kameraa ja ottaa oikein valotetun kuvan automaatti- ja manuaalisäädöillä sekä yhdistää vallitsevaa ja salamavaloa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kirjaintyyppien valinta	valitsee luettavan kirjaintyyppien	valitsee esityksen tai portfolion tai viestintätuotteen käyttötarkoitukseen sopivan kirjaintyyppien	valitsee kirjaintyyppien perustellusti esityksen tai portfolion tai viestintätuotteen ulkoasuun ja käyttötarkoitukseen sopivaksi

Digitaalisen kuvan toteuttaminen	rajaa kuvia ja tulostaa ohjattuna ne	tekee digitaalisen kuvan perussäädöt ja tulostaa kuvia	tekee digitaaliseen kuvaan tarkoituksenmukaiset säädöt ja tulostaa hyvälaatuisia kuvia
	säätää asa-luvun ja valitsee tarkoituksenmukaisen kuvamuodon	tarkistaa kamerasetukset ja valitsee oikean kuvamuodon ja -laadun	tarkistaa ja tulkitsee kamerasetuksia sekä valitsee tarkoituksenmukaisen kuvamuodon, -laadun ja -koon
Toimiminen työssä ja yhteisössä	toimii opastettuna yhteisön sääntöjen ja tapojen mukaan	selvittää työtään ja yhteisöä koskevat säännöt sekä toimii niiden mukaan	selvittää työtään ja työskentelyään koskevat yhteisön sekä alan säännöt ja toimii niiden mukaan
Kuvallisella alalla toimimisen mahdollisuuksien arviointi	työskentelee kuvataiteen menetelmillä ja hakee opastettuna tietoa kuvallisen alan työskentelyn ja yrittäjyyden muodoista sekä oman toimintansa edellytyksistä	työskentelee kuvataiteen menetelmillä aktiivisesti, asettaa työskentelylleen kuvallisia tavoitteita sekä hakee tietoa kuvalliselle alalle soveltuvista työskentelyn ja yrittäjyyden muodoista, työskentelymahdollisuuksista ja oman toimintansa edellytyksistä	työskentelee kuvataiteen menetelmillä, toimii tavoitteellisesti sekä ammattimaisesti, hakee tietoa kuvalliselle alalle soveltuvista työskentelyn ja yrittäjyyden muodoista, työskentelymahdollisuuksista ja niihin liittyvistä asioista, arvioi oman toimintansa edellytyksiä alalla ja orientoituu ammattikenttään
Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	selvittää opastettuna töitään koskevat laatuvaatimukset	selvittää töitään koskevat laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti	selvittää töitään koskevat laatuvaatimukset, asettaa omia laatuvaatimuksia ja toimii vaatimusten sekä asettamiensa tavoitteiden mukaisesti
	arvioi työskentelyssään tekemiä ratkaisuja kestävä kehityksen näkökulmasta	arvioi työskentelyssään kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöllisiä ratkaisuja ja arvoja	arvioi työskentelyssään kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöllisiä ratkaisuja ja arvoja
Oman toiminnan tuloksellisuus	arvioi opastettuna ajankäyttönsä ja materiaalien menekin	arvioi ja suunnittelee ajankäyttönsä ja materiaalien menekin työtehtävän mukaan säästääkseen kustannuksia	arvioi ja suunnittelee ajankäyttönsä ja materiaalien menekin työtehtävän mukaisesti kustannuksia säästääkseen ja korjaa toimintaansa työtehtävän sitä vaatiessa

Rahoitussuunnitelman laatiminen	laskee teoksen tai projektin kustannuksia ja laatii opastettuna suunnitelman sen toteuttamiseksi	laskee teoksen tai projektin kustannukset, laatii realistisen rahoitussuunnitelman sen toteuttamiseksi ja kartoittaa eri rahoitusvaihtoehtoja	laskee teoksen tai projektin kustannukset, laatii rahoitussuunnitelman sen toteuttamiseksi, tekee vertailua eri vaihtoehtojen välillä, valitsee teoksen tai projektin kannalta kannattavimman vaihtoehdon ja kartoittaa eri rahoitusvaihtoehtoja
	hinnoittelee opastettuna työnsä ja ajankäyttönsä kannattavasti	hinnoittelee työnsä ja ajankäyttönsä kannattavasti, huomioi käyttämiensä materiaalien ja välineiden kustannukset	hinnoittelee työnsä, ajankäyttönsä ja osaamisensa kannattavasti, huomioi käyttämiensä materiaalien ja välineiden kustannukset
Oman osaamisen arviointi	arvioi työpanoksensa vaikutusta lopputulokseen	arvioi työpanostaan, ajankäyttöään ja materiaalivalintojaan sekä niiden vaikutusta lopputulokseen	arvioi työpanostaan, ajankäyttöään, materiaalivalintojaan ja työskentelysuunnitelmaansa sekä niiden vaikutusta lopputulokseen ja tunnistaa toimintansa onnistumiset ja kehittämistarpeet
Kuva- ja mediataiteellisen toiminnan arviointi	selvittää ohjattuna kuva- ja mediataiteen yhteistyökumppaneita ja verkostoitumista	selvittää kuva- ja mediataiteen yhteistyökumppaneita sekä työskentelymahdollisuuksia ja verkostoitumista	selvittää kuva- ja mediataiteellista toimintaa ja kehitystä, yhteistyökumppaneita, työtilaisuuksia ja työskentelymahdollisuuksia sekä verkostoitumista
Viestintä ja mediaosaamisen hyödyntäminen	hyödyntää graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen keskeisiä viestintävälineitä työskentelynsä esittämisessä.	hyödyntää graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen keskeisiä viestintävälineitä suunnitellusti työskentelynsä esittämisessä ja erottaa oleelliset ja epäoleelliset viestit.	hyödyntää graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen viestintävälineitä suunnitellusti, tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti oman työskentelynsä esittämisessä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä ja epäoleellisia viestejä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan ryhmän jäsenenä työyhteisössä	toimii tilanteiden vaatimalla tavalla yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	toimii yhteistyössä työyhteisön muiden jäsenten kanssa heidät huomioonottaen, ilmaisee selkeästi mielipiteensä ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat työt, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti	tekee vastuullaan olevat työt huolellisesti ja toimii vastuullisesti
	toimii erilaisten ihmisten kanssa tutussa ympäristössä ja pyytää tarvittaessa apua	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja auttaa muita tarvittaessa	toimii yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään tai työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja tekijän
Ammattietiikka	noudattaa annettujen ohjeiden mukaan tekijänoikeuksia	noudattaa tekijänoikeuksia työskentelyssään	noudattaa tekijänoikeuksia työskentelyssään ja tunnistaa milloin kuvan tekemisessä liikutaan lähellä provokaatiota tai muiden arvojen loukkaamista
	kantaa vastuun työskentelystään ja teoksistaan.	kantaa vastuun työskentelystään ja teoksistaan sekä tunnistaa kulttuurisia arvoja ja asenteita.	kantaa vastuun työskentelystään ja teoksistaan sekä tunnistaa kulttuurisia ja yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä kuva- ja mediataiteen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai toimeksiannosta työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta kokonaan
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinnasta digitaalisen kuvan toteuttaminen, oman toiminnan tuloksellisuuden ja oman osaamisen arviointi
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.4 VALOKUVAUKSEN KOULUTUSOHJELMA TAI OSAAMISALA

4.4.1 Valokuvan toteuttaminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ saattaa kuvaustehtävän valmiiksi valokuviksi
- ◆ noudattaa aikatauluja
- ◆ arvioi työtään ja toimii vertaisarvioijana
- ◆ kuvaa järjestelmäkameralla käyttäen hyväkseen sen teknisiä ominaisuuksia kuten aika, aukko, polttoväli ja valkotasapaino
- ◆ käyttää kuvien valaisemiseen salamaa
- ◆ käyttää tarpeellisia lisälaitteita ja -välineitä
- ◆ käyttää erilaisia kuvanvalmistusmenetelmiä
- ◆ säätää kuvan perusominaisuuksia kuten rajaus, värit, sävyt ja terävyys ajanmukaisilla tekniikoilla
- ◆ siirtää, käsittelee ja tulostaa digitaalisia kuvatiedostoja
- ◆ käyttää työskennellessään valokuvaukseen ja sen välineistöön liittyvää käsitteistöä
- ◆ työskentelee sekä yksin että ryhmän jäsenenä
- ◆ noudattaa työturvallisuusohjeita käyttäessään laitteita ja materiaaleja.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvaustehtävän saattaminen valmiiksi valokuviksi	tekee valmiita valokuvia	tekee tavoitteiden mukaisia ja teknisesti hyvälaatuisia valokuvia	tekee tavoitteiden mukaisia, teknisesti hyvälaatuisia ja visuaalisesti hallittuja valokuvia
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee kuvat valmiiksi sovitus- aikataulussa	työskentelee ja tekee kuvat valmiiksi sovitus- aikataulussa	työskentelee sovittujen työaikojen mukaan ja tekee kuvat valmiiksi aikataulun mukaisesti
	ilmoittaa mahdollisista poikkeamista aikataulussa	neuvottelee mahdollisista poikkeamista aikataulussa	suunnittelee omaa ajankäyttöään ja neuvottelee mahdollisista poikkeamista aikataulussa
Työprosessin ja kuvien arviointi	keskustelee työprosessistaan	keskustelee ja arvioi työprosessiaan ja sen lopputulosta	keskustelee ja arvioi työprosessiaan ja sen lopputulosta realistisesti suhteessa tavoitteisiin
	keskustelee kuviensa teknisestä laadusta käyttäen jonkin verran valokuvauksen yleistä käsitteistöä.	keskustelee kuviensa teknisestä laadusta ja visuaalisista ratkaisuista käyttäen valokuvauksen yleistä käsitteistöä.	keskustelee kuvien teknisestä laadusta, visuaalisista ratkaisuista ja näkökulmista käyttäen valokuvauksen yleistä käsitteistöä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Järjestelmäkameran käyttö ja sen teknisten ominaisuuksien hyödyntäminen	ottaa kuvia ja käyttää joi- tain kameran teknisiä mah- dollisuuksia	ottaa oikein valotettuja ku- via ja hyödyntää kameran teknisiä mahdollisuuksia tietoisesti	ottaa oikein valotettuja ku- via ja hyödyntää kameran teknisiä mahdollisuuksia tietoisesti ja monipuolisesti
		ennakoi tekemiensä säätö- jen vaikutuksen kuvaan	ennakoi tekemiensä säätö- jen vaikutuksen kuvaan ja tekee kuvatessaan oikeita teknisiä valintoja
Salaman käyttö	valaisee kuvansa käyttäen salaman automaatti- ja/tai manuaaliasetuksia	valaisee kuvansa käyttäen salaman automaatti- ja/tai manuaaliasetuksia ottaen huomioon kuvaustilanteen sekä yhdistää salaman valoa ja vallitsevaa valoa	valaisee kuvansa hallitusti käyttäen salaman automaatti- ja/tai manuaaliasetuksia ottaen huomioon kuvaus- tilanteen sekä yhdistää salaman valoa ja vallitsevaa valoa hallitusti

Digitaalinen kuvanvalmistus	käyttää kuvankäsittelyn keskeisiä sovelluksia	käyttää tarkoituksenmukaisesti kuvankäsittelyn keskeisiä sovelluksia	käyttää tarkoituksenmukaisesti kuvankäsittelyn keskeisiä sovelluksia
	siirtää ja tallentaa kuvansa tietokoneelle	siirtää ja tallentaa kuvansa tietokoneelle tarkoituksenmukaisessa muodossa ja muokkaa niitä julkaisukohteen mukaan	siirtää ja tallentaa kuviaan usean tallennusmedian välillä tarkoituksenmukaisissa muodoissa ja muokkaa ne julkaisukohteen mukaan oikein
	säätää kuvan perusominaisuuksia ja tulostaa kuvia	säätää kuvan perusominaisuuksia sekä käyttää värinhallintajärjestelmää kuvien käsittelyssä ja tulostuksessa	säätää hallitusti kuvan perusominaisuuksia sekä luo värinhallintajärjestelmän ja käyttää sitä kuvien käsittelyssä ja tulostuksessa
Perinteinen kuvanvalmistus	käyttää jotain perinteistä kuvanvalmistusmenetelmää ja toteuttaa sillä kuvia	käyttää jotain perinteistä kuvanvalmistusmenetelmää ja toteuttaa sillä hyvälaatuisia kuvia	käyttää jotain perinteistä kuvanvalmistusmenetelmää ja toteuttaa sillä hyvälaatuisia ja visuaalisesti oivaltavia kuvia
	tunnistaa joitain valokuvauksen menetelmiä ja materiaaleja.	tunnistaa erilaisia valokuvauksen menetelmiä ja materiaaleja.	tunnistaa erilaisia valokuvauksen menetelmiä ja materiaaleja sekä ottaa huomioon valitun menetelmän vaikutuksen työskentelyyn.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Valokuvauksen värijärjestelmien käyttö	käyttää näyttö- ja tulostusympäristöihin liitettäviä erilaisia värijärjestelmiä	käyttää tietoisesti näyttö- ja tulostusympäristöihin liitettäviä erilaisia värijärjestelmiä ja tunnistaa niiden erot	käyttää tietoisesti ja hallitusti näyttö- ja tulostusympäristöihin liitettäviä erilaisia värijärjestelmiä ja tunnistaa värijärjestelmien erot muuttaessaan kuvia järjestelmästä toiseen sekä soveltaa tietoaan erilaisissa yhteyksissä
Laitteiden käsitteistön tunteminen ja käyttöohjeiden lukeminen	lukee opastettuna kameroiden ja salamalaitteiden käyttöohjeita, hyödyntää jotain lukemastaan tiedosta ja pyytää tarvittaessa apua lukemansa tulkitsemiseen.	lukee kameroiden ja salamalaitteiden käyttöohjeita ja hyödyntää lukemaansa tietoa.	lukee kameroiden ja salamalaitteiden käyttöohjeita sekä hyödyntää ja soveltaa lukemaansa tietoa etsii ja löytää käyttöohjeista myös uutta tietoa työskentelynsä tueksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	työskentelee tutuissa tehtävissä	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään ja huomioi erilaiset ratkaisumallit	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään ja kokeilee erilaisia ratkaisumalleja soveltaen osaamistaan
Vuorovaikutus ja yhteistyö	työskentelee ryhmän jäsenenä	työskentelee ja keskustelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet	työskentelee ryhmässä muut ryhmän jäsenet huomioiden, keskustelee oppimistaan asioista ja jakaa tietoa muiden kanssa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	käyttää laitteita ja materiaaleja työturvallisuusohjeiden mukaan ja välttää tutuissa tilanteissa työsuoje- lullisia riskejä.	käyttää laitteita ja materiaaleja työturvallisuusohjeiden mukaan ja välttää työsuoje- lullisia riskejä.	käyttää laitteita ja materiaaleja työturvallisuusohjeiden mukaan ja välttää työsuoje- lullisia riskejä myös yllättävissä tilanteissa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinnasta järjestelmäkameran käyttö ja sen teknisten ominaisuuksien hyödyntäminen, salaman käyttö ja digitaalinen kuvanvalmistus
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta valokuvauksen värijärjestelmien käyttö
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidoista oppiminen ja ongelmanratkaisu sekä terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.4.2 Dokumentaristinen valokuvaus

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ rakentaa kerronnallisia kuvakokonaisuuksia
- ◆ kuvaa havaintoon perustuvia kuvia autenttisesta ympäristöstä hyödyntäen kameran ominaisuuksia
- ◆ kuvaa ihmisiä autenttisissa tilanteissa hyödyntäen kameran ominaisuuksia
- ◆ kuvaa ja editoi dokumentaarista videokuvaa
- ◆ saattaa kuvaustehtävän valmiiksi valokuviksi annetussa aikataulussa
- ◆ hankkii tietoja kuvaustehtävän taustaksi
- ◆ arvioi ja kehittää omaa työtään
- ◆ käyttää ammattikuvauskalustoa
- ◆ käyttää valaisulaitteita sekä niihin liittyviä tarpeistoja lisävalona kuvatessaan erilaisissa ympäristöissä
- ◆ käyttää kuvien arkistointiin ja massakäsittelyyn tarkoitettuja tietokonesovelluksia
- ◆ valitsee laitteet kuvaustehtävään
- ◆ noudattaa ammattietiikan sääntöjä kuvatessaan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvaaminen autenttisissa tilanteissa ja ympäristöissä sekä kuvakokonaisuuden tekeminen	havainnoi ja tallentaa valokuvaten ihmisiä ja ympäristöään rakentaa kuvistaan kokonaisuuden	havainnoi ja tallentaa valokuvaten ihmisiä ja ympäristöään rakentaa kuvistaan kerronnallisia kokonaisuuksia ja välittää valokuvillaan ympäristön viestejä	havainnoi ja tallentaa valokuvaten ihmisiä ja ympäristöään monipuolisesti rakentaa kuvistaan kerronnallisesti ja visuaalisesti ehjiä kokonaisuuksia sekä välittää valokuvillaan ympäristön viestejä valitsemansa näkökulman mukaan

Dokumentaarisen videon tekeminen	kuvaa dokumentaarista videokuvaa sähköisen julkaisun tarpeisiin	kuvaa dokumentaarista videokuvaa sähköisen julkaisun tarpeisiin	kuvaa visuaalisesti hallittua, dokumentaarista videokuvaa sähköisen julkaisun tarpeisiin
	editoi kuvaamansa videon	editoi videostaan kerronnallisen kokonaisuuden ja välittää videollaan haluttuja viestejä	editoi videostaan kerronnallisesti hallitun kokonaisuuden ja välittää videollaan haluttuja viestejä
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee kuvat valmiiksi sovittussa aikataulussa	työskentelee ja tekee kuvat valmiiksi sovittussa aikataulussa	työskentelee sovittujen työaikojen mukaan ja tekee kuvat valmiiksi aikataulun mukaisesti
	ilmoittaa mahdollisista poikkeamista aikataulussa	neuvottelee mahdollisista poikkeamista aikataulussa	suunnittelee omaa ajankäyttöään ja neuvottelee mahdollisista poikkeamista aikataulussa
Taustatietojen hankkiminen	hankkii pyydettyä taustatietoja kuvilleen	hankkii itsenäisesti tarvittavia tietoja kuvaustensa taustaksi	hankkii itsenäisesti tarvittavia tietoja kuvaustensa taustaksi
		ymmärtää kuvan ja tekstin välisen yhteyden	ymmärtää kuvan ja tekstin välisen yhteyden merkityksen viestille sekä taustatietojen merkityksen dokumentaarille kuvalle
Työskentelyn kehittäminen ja itsearviointi	suunnittelee työtään ja kehittää työskentelyään saamansa tuen avulla.	suunnittelee työtään ja ottaa huomioon erilaisen lähestymistavan mahdollisuuden	suunnittelee työtään ja kokeilee kuvatessaan erilaisia lähestymistapoja ja menetelmiä
		arvioi työtään ja kehittää saamansa palautteen perusteella.	arvioi ja kehittää työskentelyään saamansa palautteen perusteella.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammattikuvauksikaluston käyttö	ottaa kuvia tutulla ammattikameralla, käyttää muuta kalustoa ja hyödyntää joitain kameran teknisiä ominaisuuksia	ottaa kuvia tehtävään sopivalla ammattikameralla, käyttää muuta kalustoa ja hyödyntää niiden teknisiä ominaisuuksia	ottaa kuvia tehtävään sopivalla ammattikameralla, käyttää muuta kalustoa ja hyödyntää monipuolisesti niiden teknisiä ominaisuuksia
Valon ja valaisulaitteiden käyttö	valaisee kuvansa käyttäen siirreltäviä valaisulaitteita	valaisee kuvansa käyttäen erilaisia siirreltäviä valaisulaitteita vaihtelevissa olosuhteissa	valaisee kuvansa hallitusti ja käyttää erilaisia siirreltäviä valaisulaitteita vaihtelevissa olosuhteissa
		yhdistää salaman valoa ja vallitsevaa valoa	yhdistää salaman valoa ja vallitsevaa valoa hallitusti ja tarkoituksenmukaisesti

Kuvien arkistointi ja massakäsittely	käyttää kuvien arkistointiin ja massakäsittelyyn tarkoitettuja sovelluksia tai toimintoja.	käyttää monipuolisesti hyödykseen kuvien arkistointiin ja massakäsittelyyn tarkoitettuja sovelluksia ja toimintoja.	käyttää monipuolisesti hyödykseen kuvien arkistointiin ja massakäsittelyyn tarkoitettuja sovelluksia ja toimintoja ja arkistoi kuvansa järkevästi ja ymmärtää kuvien massakäsittelyn hyödyn.
--------------------------------------	--	---	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Laitteiden ja välineiden valinta	valitsee käyttöönsä tutut välineet.	valitsee erilaisiin tilanteisiin tarkoituksenmukaisen kuvaus- ja valaisukaluston.	valitsee erilaisiin tilanteisiin tarkoituksenmukaisen kuvaus- ja valaisukaluston ottaen huomioon tekemiensä valintojen vaikutuksen kuvaustilanteeseen ja kuvien jatkokäsittelylle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammattietiikka	kantaa vastuunsa kuvauskohteista ja pyytää kuvaus- ja julkaisulupia.	kantaa vastuunsa kuvauskohteista, käyttäytyy kuvatessaan yleensä erilaisten tilanteiden vaatimalla tavalla sekä pyytää kuvaus- ja julkaisulupia.	kantaa vastuunsa kuvauskohteista, käyttäytyy kuvatessaan erilaisten tilanteiden vaatimalla tavalla sekä pyytää kuvaus- ja julkaisulupia.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinnasta kuvaaminen autenttisissa tilanteissa ja ympäristöissä sekä kuvakokonaisuuden tekeminen, ajankäyttö työskentelyssä, taustatietojen hankkiminen sekä työskentelyn kehittäminen ja itsearviointi
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta kokonaan
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.4.3 Rakennettu kuva

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ valaisee ja kuvaa miljöohenkilökuvia erilaisissa ympäristöissä
- ♦ valaisee ja kuvaa studiomuotokuvia
- ♦ valitsee ja käyttää erilaisia taustoja ja kuvauspaikkoja
- ♦ ohjaa kuvattavaa henkilöä
- ♦ kuvaa rakennettuja kuvia toimeksiannon ja/tai oman suunnitelmansa mukaisesti
- ♦ suunnittelee ja rakentaa studiomiljöitä
- ♦ saattaa annetun kuvaustehtävän valmiiksi valokuviksi annetussa aikataulussa
- ♦ arvioi ja kehittää omaa työtään
- ♦ käyttää ammattikuvauskalustoa
- ♦ käyttää valaisulaitteita ihmisten, esineiden, ihmisryhmien ja tilojen valaisemiseen
- ♦ käsittelee valokuvia ammattitekniikoiden avulla
- ♦ valitsee laitteet kuvaustehtävään
- ♦ tekee yhteistyötä muiden kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Henkilökuvien valokuvaaminen	tekee henkilökuvia sekä studiossa että muissa ympäristöissä	tekee kuvattavan henkilön ominaisuuksista kertovia henkilökuvia sekä studiossa että muissa ympäristöissä	tekee kuvattavan henkilön ominaisuuksista kertovia henkilökuvia sekä studiossa että muissa ympäristöissä
	valitsee kuvauspaikkoja	valitsee kuvauspaikkoja ja taustoja	valitsee kuvien sisältöä tukevia kuvauspaikkoja ja taustoja
	ohjaa kuvattavaa henkilöä	ohjaa kuvattavaa henkilöä	ohjaa kuvattavaa henkilöä saadakseen esiin tavoiteltuja ominaisuuksia
Studiokuvien ja muiden rakennettujen kuvien valokuvaaminen	tekee toimeksiannon mukaisia studiokuvia ja muuhun tilaan rakennettuja kuvia erilaisista kohteista	tekee toimeksiannon mukaisia ja teknisesti hallittuja studiokuvia sekä muuhun tilaan rakennettuja kuvia erilaisista kohteista	tekee toimeksiannon mukaisia, teknisesti ja visuaalisesti hallittuja studiokuvia sekä muuhun tilaan rakennettuja kuvia erilaisista kohteista
	ideoi ohjattuna kuvia ja kuvaa tehdyn suunnitelman mukaan	ideoi tarvittaessa itse kuvia ja kuvaa tekemänsä suunnitelman mukaan	ideoi tarvittaessa itse kuvia ja kuvaa tekemänsä suunnitelman mukaan kokeillen erilaisia ratkaisuja
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee kuvat valmiiksi sovittussa aikataulussa	työskentelee ja tekee kuvat valmiiksi sovittussa aikataulussa	työskentelee sovittujen työaikojen mukaan ja tekee kuvat valmiiksi aikataulun mukaisesti
	sopii aikatauluista mallien kanssa ja ilmoittaa mahdollisista poikkeamista aikataulussa	neuvottelee ja sopii aikatauluista kuvauksen osapuolien kanssa ja ilmoittaa mahdollisista poikkeamista aikataulussa	neuvottelee ja sopii aikatauluista kuvauksen osapuolien kanssa, suunnittelee oman ajankäyttönsä ja neuvottelee mahdollisista poikkeamista aikataulussa
Työskentelyn kehittäminen ja itsearviointi	kehittää kuviaan ja työtapojaan saamansa tuen avulla sekä arvioi työtään.	kehittää kuviaan ja työtapojaan saamansa palautteen perusteella sekä arvioi työtään realistisesti.	kehittää kuviaan ja työtapojaan kokeilujen ja saamansa palautteen perusteella sekä arvioi työtään realistisesti suhteessa tavoitteisiin.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammattikuvauskaluston käyttö	käyttää ammattikameraa sekä muuta kalustoa ja hyödyntää joitain kameran teknisiä ominaisuuksia	käyttää erilaisia ammattikameroita sekä muuta kalustoa ja hyödyntää niiden ominaisuuksia	käyttää erilaisia ammattikameroita sekä muuta kalustoa ja hyödyntää niiden ominaisuuksia monipuolisesti saadakseen kuviinsa vaadittavan teknisen laadun

Valon ja valaisulaitteiden käyttö	käyttää valaisulaitteita valaistakseen erilaisia kohteita	käyttää valaisulaitteita valaistakseen erilaisia kohteita studiossa ja muissa ympäristöissä	käyttää valaisulaitteita halitusti valaistakseen erilaisia kohteita studiossa ja muissa ympäristöissä
		suunnittelee ja ideoi valaisua	suunnittelee ja ideoi valaisua kokeillen erilaisia ratkaisuja sekä ottaa valaisussa huomioon kuvattavan kohteen luonteen
Digitaalisen kuvankäsittelyohjelman käyttö	viimeistelee kuvansa kuvankäsittelyohjelmalla.	viimeistelee kuvansa kuvankäsittelyohjelmalla ja muokkaa ne alan vaatimusten mukaisiksi.	viimeistelee kuvansa kuvankäsittelyohjelmalla, muokkaa ne alan vaatimusten mukaisiksi ja käyttää kuvankäsittelyn mahdollisuuksia monipuolisesti hyödykseen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Laitteiden ja välineiden valinta	valitsee kuvaustilanteisiin kuvaus- ja valaisukaluston.	valitsee kuvaustilanteisiin tarkoituksenmukaisen kuvaus- ja valaisukaluston.	valitsee kuvaustilanteisiin tarkoituksenmukaisen kuvaus- ja valaisukaluston sekä arvioi valintojensa vaikututusta kuvaustilanteeseen ja lopputulokseen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi yhteistyökumppaneiden kanssa.	kommunikoi yhteistyökumppaneiden kanssa ja ymmärtää eri henkilöiden roolit yhteistyössä.	kommunikoi yhteistyökumppaneiden kanssa ja ymmärtää eri henkilöiden roolit yhteistyössä kehittää omaa toimintaansa yhteistyön tekijänä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.4.4 Valokuvailmaisu

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ ilmaisee ajatuksiaan ja/tai tunteitaan valokuvilla
- ◆ rakentaa kuvakokonaisuuksia
- ◆ asettaa työlleen sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita
- ◆ suunnittelee ja toteuttaa kuvausprojektin ja noudattaa aikatauluja
- ◆ arvioi kuvia ja kehittää omaa työtään
- ◆ käyttää erilaisia työmenetelmiä, laitteita ja materiaaleja työskentelyssään
- ◆ käyttää valokuvan keinoja ilmaisunsa tukena
- ◆ keskusteleee kuvista ja kuvien tulkinnasta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ajatusten ja/tai tunteiden ilmaiseminen kuvilla ja kuvakokonaisuuden rakentaminen.	kuvaa kuvakokonaisuuksia, joilla pyrkii ilmaisemaan ajatuksia tai tunteita.	kuvaa sisällöllisesti tai visuaalisesti eheitä kuvakokonaisuuksia, joilla ilmaisee ajatuksia ja/tai tunteita	kuvaa sisällöllisesti ja visuaalisesti eheitä kuvakokonaisuuksia, joilla ilmaisee haluamiaan ajatuksia ja/tai tunteita
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee kuvaussuunnitelman ja saa kuvat valmiiksi sovitus- aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitus- aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitus- aikataulussa
		sopii poikkeamista aikataulussa	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa, toimii sopimusten mukaan ja neuvottelee poikkeamista
Työskentelyn kehittäminen ja kuvien arviointi	arvioi kuviaan ja työskentelyään suhteessa tavoitteisiin	arvioi kuviaan, työskentelyään ja toimintaansa realistisesti suhteessa tavoitteisiin	arvioi kuviaan, työskentelyään ja toimintaansa realistisesti suhteessa tavoitteisiin, kertoo kuviensa tavoitteista ja sisällöistä sekä tunnistaa kehittämiskohteita
	keskustelee kuvista.	ottaa vastaan palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muiden kuvista.	ottaa vastaan palautetta, kehittää työskentelyään sen pohjalta ja antaa rakentavaa palautetta muiden kuvista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammattikameroiden ja valaisulaitteiden käyttö	valitsee työhönsä tutut työvälineet ja käyttää niiden ominaisuuksia ilmaisussaan	käyttää erilaisia kameroita ja valaisulaitteita ja valitsee niistä työhönsä sopivat	käyttää erilaisia kameroita ja valaisulaitteita ja valitsee niistä työhönsä parhaiten sopivat
		hyödyntää laitteiden ominaisuuksia ilmaisussaan	hyödyntää laitteiden ominaisuuksia monipuolisesti ilmaisussaan
Kuvanvalmistus	valitsee kuvanvalmistustavan.	valitsee aiheeseen sopivan kuvanvalmistustavan ja hyödyntää sen ominaisuuksia.	valitsee aiheeseen sopivan kuvanvalmistustavan ja hyödyntää sen ominaisuuksia monipuolisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Valokuvauksen keinojen käyttö	käyttää työskentelyssä joi- tain valokuvauksen keinoja	käyttää työskentelyssä va- lokuvauksen sisällöllisiä ja teknisiä keinoja	käyttää työskentelyssä valokuvauksen sisällöllisiä ja teknisiä keinoja moni- puolisesti, kekseliäästi ja perustellusti
Kuvien tulkinta	keskustelee kuvista ja kuvi- en tulkinnasta.	keskustelee kuvista ja kuvi- en tulkinnasta ottaen huo- mioon erilaiset näkökulmat ja analysointitavat.	keskustelee kuvista ja ku- vien tulkinnasta ottaen huomioon erilaiset näkö- kulmat, analysointitavat ja kuvien tulkinnan subjektiiv- isuuden.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppi- misen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongel- manratkaisu	kokeilee erilaisia ratkaisuja.	kokeilee erilaisia ratkaisuja ja lähestymistapoja työssään ja työskentelee pitkäjänteis- esti.	kokeilee uusia lähestymis- tapoja ja ratkaisumalleja, soveltaa osaamistaan työ- tilanteissa ja työskentelee pitkäjänteisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta valokuvauksen keinojen käyttö
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.4.5 Valokuvauksen ammattikäytännöt ja yrittäjyys

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ tuottaa ammattitaitonsa liikeideaksi ja laatii liiketoimintasuunnitelman
- ♦ laatii rahoitussuunnitelman ja hakee apurahoja ja yrittäjille suunnattuja tukia
- ♦ hoitaa yrityksen taloutta
- ♦ markkinoi osaamistaan
- ♦ arvioi omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan yrittäjänä ammattialallaan
- ♦ arvioi valokuvausalan liiketoimintaa ja sen kehittymistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa
- ♦ käyttää käyttöjärjestelmän keskeisiä hallintatoimintoja ja tärkeimpiä toimistosovelluksia
- ♦ tekee ammatilliset verkkosivut sekä esitteen
- ♦ tuntee valokuvauksen ammattikenttää ja järjestötoimintaa
- ♦ valitsee yritysmuodon ja toimii yrittäjän lakisääteisten velvollisuuksien mukaan
- ♦ noudattaa toiminnassaan kestävän kehityksen tavoitteita
- ♦ laatii kuvaus- ja kuvankäyttösopimuksia
- ♦ noudattaa työssään valokuvaamista ja kuvien julkaisemista sekä tekijänoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöä
- ♦ edistää työyhteisön hyvinvointia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Liikeidea ja liiketoimintasuunnitelman laatiminen	ideoi toimintaansa yrittäjänä	ideoi ja kehittää ammatitaidostaan liikeidean ja laatii liiketoimintasuunnitelman	ideoi ja kehittää ammatitaidostaan toimivan liikeidean ja laatii toimivan liiketoimintasuunnitelman

Rahoitussuunnitelman laatiminen	laatii ideoimalleen yritykselle rahoitussuunnitelman	laatii ideoimalleen yritykselle rahoitussuunnitelman ja hakemuksen rahoituksen saamiseksi	laatii ideoimalleen yritykselle realistisen rahoitussuunnitelman ja hakemuksen rahoituksen saamiseksi sekä kohdistaa sen oikealle taholle
	hinnoittelee työnsä ja laatii laskuja	hinnoittelee työnsä ja laatii lainmukaisia laskuja	hinnoittelee työnsä oikein ja laatii lainmukaisia laskuja
Toiminnan markkinointi	on yhteydessä asiakkaisiin	luo asiakaskontakteja	luo ja ylläpitää asiakaskontakteja
	markkinoi työtään viestintä tuotteilla	markkinoi työtään ja osaamistaan tarkoituksenmukaisilla viestintä tuotteilla	markkinoi työtään ja osaamistaan hyvin suunnitelluilla ja tarkoituksenmukaisilla viestintä tuotteilla
Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi	arvioi opastettuna liikeyhteisönsä ja toimintansa vahvuuksia ja kehittämistarpeita	arvioi liikeyhteisönsä ja toimintansa vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä alallaan	arvioi liikeyhteisönsä ja toimintansa vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä alallaan sekä asettaa yrittäjyysosaamiselleen kehittämistavoitteita
Ammattialan yritystoiminnan arviointi	selvittää opastettuna yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.	selvittää yrityksen tai organisaation tuotteiden tai palvelujen vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia
			arvioi alansa liiketoimintaa ja sen kehittämistä yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Käyttöjärjestelmän ja toimistosovellusten käyttö	käyttää käyttöjärjestelmää ja käsittelee tekstiä	käyttää käyttöjärjestelmää, suorittaa taulukkolaskentaa ja käsittelee tekstiä	käyttää käyttöjärjestelmää, laatii kustannuslaskelma- ja laskupohjia käyttäen taulukkolaskentaa ja käsittelee tekstiä
Verkkosivujen ja esitteen tekemiseen tarvittavien tietokonesovellusten käyttö	yhdistää kuvaa, tekstiä ja tietokonegrafiikkaa tarvittavilla tietokonesovelluksilla	yhdistää kuvaa, tekstiä ja tietokonegrafiikkaa tarvittavilla tietokonesovelluksilla ja käyttää niiden ominaisuuksia hyväkseen	yhdistää kuvaa, tekstiä ja tietokonegrafiikkaa monipuolisesti tarvittavilla tietokonesovelluksilla ja käyttää hyödykseen niiden erilaisia ominaisuuksia hyväkseen
	tekee verkkosivut sekä tallentaa taittotiedoston ja ohjattuna tulostaa sen.	tekee toimivat verkkosivut sekä tallentaa ja tulostaa taittotiedoston.	tekee toimivat ja käyttäjystävälliset verkkosivut sekä tallentaa ja tulostaa teknisesti toimivan taittotiedoston.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Valokuvauksen ammattikentän ja järjestötoiminnan tunteminen	tunnistaa valokuvausalan eri ammattialueita voidakseen toimia alalla	tunnistaa valokuvausalan eri ammattialueet sekä työtä koskevat laatuvaatimukset toimiakseen alalla	tunnistaa valokuvausalan eri ammattialueet ja niihin vaadittavat perusominaisuudet sekä alan työtä koskevat laatuvaatimukset toimiakseen alalla
	selvittää opastettuna valokuvausalan laatuvaatimuksia, liittoja, järjestöjä ja niiden tarjoamia palveluita	selvittää valokuvausalan liittoja ja järjestöjä sekä niiden tarjoamia palveluita sekä arvioi mahdollisten jäsenyyksien tarpeellisuutta itselleen	selvittää ja arvioi valokuvausalan liittoja ja järjestöjä sekä niiden tarjoamia palveluita sekä arvioi mahdollisten jäsenyyksien hyötyjä ja tarpeellisuutta itselleen
Yritysmuotojen ja yrittäjän lakisääteisten velvollisuuksien tunteminen	valitsee opastettuna omaan toimintaansa sopivan yritysmuodon	valitsee omaan toimintaansa sopivan yritysmuodon	valitsee omaan toimintaansa sopivan yritysmuodon ja perustelee valintansa arvioidessaan eri yritysmuotoja
	toimii opastettuna yrittäjän lakisääteisten velvollisuuksien mukaan	toimii yrittäjän lakisääteisten velvollisuuksien mukaan	toimii yrittäjän lakisääteisten velvollisuuksien mukaan
Kestävän kehityksen tukeminen	arvioi opastettuna kestävän kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävän kehityksen mukaisia taloudellisia ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä	arvioi kestävän kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöratkaisuja yrityksen tai organisaation kilpailutekijänä
	toimii opastettuna kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti.	toimii kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti.	toimii suunnitelmallisesti kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja kehittää toimintaansa ottaen ne huomioon.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Ammattietiikka	laatii alan käytännön mukaisia kuvaus- ja julkaisusopimuksia ja toimii lakien mukaan	laatii kuvaus- ja julkaisusopimuksia sekä työskentelee valokuvaamista ja kuvien julkaisemista koskevan lainsäädännön ja käytännön mukaisesti	laatii kuvaus- ja julkaisusopimuksia sekä työskentelee valokuvaamista ja kuvien julkaisemista koskevan lainsäädännön ja käytännön mukaisesti
		toimii valokuvan tekijänoikeuslain mukaisesti	toimii valokuvan tekijänoikeuslain mukaisesti ja valvoo omia tekijänoikeuksiaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	selvittää ohjattuna yrittäjän mahdollisuuksia edistää työhyvinvointia ja toimii ohjattuna työyhteisön työhyvinvointia edistävänä.	selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää työhyvinvointia ja toimii itse työyhteisön työhyvinvointia edistävänä.	selvittää yrittäjän mahdollisuuksia edistää työhyvinvointia ja työturvallisuutta ja toimii itse työyhteisön työhyvinvointia edistävänä.
---------------------------------------	---	--	---

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinnasta liikeidean ja liiketoimintasuunnitelman laatiminen, toiminnan markkinointi ja yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinnasta verkkosivujen ja esitteen tekemiseen tarvittavien tietokonesovellusten käyttö
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta yritysmuotojen ja yrittäjän lakisääteisten velvollisuuksien tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidoista ammattietiikka.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5 KAIKILLE VALINNAISET TUTKINNON OSAT

4.5.1 Markkinointikampanjan suunnittelu

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ suunnittelee kampanjan toteutuksen eri vaiheet
- ♦ suunnittelee ja toteuttaa markkinointikampanjan
- ♦ hyödyntää markkinointiviestinnän vaikutuskeinoja ja kanavia
- ♦ valitsee kampanjalle median tai mediat
- ♦ käyttää tarvittaessa ohjeistoa
- ♦ noudattaa aikataulua
- ♦ työskentelee ryhmän jäsenenä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Markkinointikampanjan suunnittelu	ideoi erilaisia ratkaisuja ja tekee luonnoksia	ideoi erilaisia ratkaisuja, tekee luonnoksia ja esittelee ne toimeksiantajalle	ideoi erilaisia ratkaisuja, tekee luonnoksia suunnitelmistaan sekä esittelee ja perustelee ne toimeksiantajalle
	osallistuu suunnitteluun työryhmän jäsenenä	osallistuu suunnitteluun ja viestintäkanavan valintaan työryhmän jäsenenä	tekee suunnitelmia työryhmän jäsenenä ja arvioi viestintäkanavan valintaan vaikuttavia tekijöitä ottaen huomioon kohderyhmän ja brändin
Markkinointikampanjan toteutus	toteuttaa työn työryhmän jäsenenä	toteuttaa työn ja valitsee kanavan työryhmän jäsenenä ottaen huomioon kohderyhmän ja brändin	toteuttaa työn ja valitsee kampanjaan parhaiten soveltuvan kanavan työryhmän jäsenenä ottaen huomioon kohderyhmän ja brändin
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee työn valmiiksi	tekee työn valmiiksi sovitussa aikataulussa ja neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	suunnittelee ja tekee työn aikataulun mukaan, suunnittelee omaa ajankäyttöään ja neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista
Oman toiminnan arviointi	arvioi työtään ja työskentelyään sekä vastaanottaa palautetta.	arvioi työtään ja työskentelyään sekä vastaanottaa ja antaa palautetta.	arvioi työtään ja työskentelyään sekä vastaanottaa ja antaa palautetta ja kehittää toimintaansa palautteen pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työsuunnitelman visuaalinen ja kirjallinen toteuttaminen	käyttää suunnittelun toteutuksessa alan keskeisiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja.	käyttää suunnittelun toteutuksessa alan keskeisiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja monipuolisesti.	käyttää suunnittelun toteutuksessa alan keskeisiä työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Markkinointiviestinnän keskeisten keinojen käyttö	käyttää markkinointiviestinnän keinoja.	käyttää markkinointiviestinnän keinoja ja analysoi brändiä ottaen huomioon kohderyhmän.	käyttää markkinointiviestinnän keinoja ja analysoi brändiä ottaen huomioon kohderyhmän sekä perustelee tekemänsä ratkaisut.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan ryhmän jäsenenä oppimis- tai työyhteisössä	toimii tilanteiden vaatimalla tavalla yhteistyössä yhteisön jäsenten kanssa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	toimii tilanteiden vaatimalla tavalla yhteistyössä yhteisön jäsenten kanssa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon heidät, ilmaisee selkeästi kantansa sekä tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee vastuullaan olevat työt tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee vastuullaan olevat työt tehtävät huolellisesti	tekee vastuullaan olevat työt tehtävät huolellisesti ja toimii vastuullisesti työnsänsä
	toimii erilaisten ihmisten kanssa tutussa ympäristössä ja pyytää tarvittaessa apua.	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä sekä auttaa muita tarvittaessa.	toimii yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään tai työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja tekijän.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla graafisen muotoilun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.2 Verkkojulkaiseminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ käyttää verkkojulkaisuun yleisimpiä sovelluksia ja välineitä
- ♦ suunnittelee ja toteuttaa verkkojulkaisun
- ♦ suunnittelee toteutuksen eri vaiheet toimeksiannosta verkkojulkaisuksi
- ♦ käyttää verkkojulkaisussa kuvaa ja/tai liikkuvaa kuvaa
- ♦ toimii vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa
- ♦ noudatta aikataulua.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Verkkojulkaisun suunnittelu	tekee luonnoksia ja suunnittelee yksinkertaisen verkkojulkaisun	tekee ja esittelee luonnoksia verkkojulkaisuun	tekee ja esittelee perusteltuja luonnoksia verkkojulkaisuun
		suunnittelee ja toteuttaa luonnoksesta toimivan verkkojulkaisun	suunnittelee ja toteuttaa luonnoksesta toimivan, monipuolisen ja käyttäjäystävällisen verkkojulkaisun
Verkkojulkaisun toteutus	toteuttaa ohjeiden mukaan yksinkertaisen verkkojulkaisun	toteuttaa toimivan verkkojulkaisun tekemänsä suunnitelman mukaan	toteuttaa monipuolisen ja käyttäjäystävällisen verkkojulkaisun tekemänsä suunnitelman mukaan
		käyttää median vaatimuksia ja mahdollisuuksia	hyödyntää median vaatimuksia ja mahdollisuuksia

Ajankäyttö työskentelyssä	toimii aikataulun mukaan	tekee verkkojulkaisun valmiiksi sovitussa aikataulussa ja neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	suunnittelee ja toteuttaa verkkojulkaisun aikataulun mukaan, suunnittelee omaa ajankäyttöään ja ottaa huomioon mahdolliset poikkeamat
Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään ja vastaanottaa palautetta.	arvioi omaa työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta.	arvioi omaa työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta, tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa sekä toimii oma-aloitteisesti ja innovatiivisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Verkkojulkaisun sovellusten käyttö	käyttää verkkojulkaisun tekemisen keskeisiä sovelluksia ja välineitä	käyttää verkkojulkaisun suunnittelussa ja toteutuksessa monipuolisesti alan keskeisiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja	käyttää verkkojulkaisun suunnittelussa ja toteutuksessa monipuolisesti alan keskeisiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja sekä esittää havainnolliset luonnoksensa toimeksiantajalle
Saattaa verkkojulkaisun yleisön saataville	tekee sivuston, joka on siirrettävissä.	tekee sivuston, joka on siirrettävissä, ja julkaisee tuotoksensa verkossa.	tekee sivuston, joka on siirrettävissä, ja julkaisee tuotoksensa verkossa sekä päivittää sitä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Verkkojulkaisun ilmaisumuotojen käyttö	käyttää verkkojulkaisun tekemisen keskeisiä ilmaisumuotoja julkaisun toteutuksessa	käyttää verkkojulkaisun tekemisen keskeisiä ilmaisumuotoja julkaisun toteutuksessa ja tekee helposti löydettävän verkkojulkaisun	käyttää monipuolisesti verkkojulkaisun tekemisen keskeisiä ilmaisumuotoja julkaisun toteutuksessa, tekee helposti löydettävän ja käytettävän verkkojulkaisun sekä perustelee tekemänsä ratkaisut
Värien, muotojen ja typografian käyttö verkkojulkaisuissa	tekee teknisesti toimivan verkkojulkaisun.	tekee teknisesti toimivan verkkojulkaisun, jossa käyttää typografiaa, värejä ja muotoja sekä kuvailmaisua.	tekee teknisesti ja visuaalisesti toimivan verkkojulkaisun, jossa käyttää typografiaa, värejä ja muotoja sekä kuvailmaisua innovatiivisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	työskentelee ryhmän jäsenenä.	työskentelee itsenäisesti ja suunnittelee työtään sekä työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet.	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään käyttäen erilaisia ratkaisumalleja sekä työskentelee ryhmässä muut ryhmän jäsenet huomioiden, keskustelee työskentelyä koskevista asioista ja jakaa tietoa muiden kanssa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla graafisen muotoilun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.3 Pakkauksen suunnittelu

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ suunnittelee pakkaukselle ulkoasun ottaen huomioon standardit ja rakenteet
- ♦ ottaa huomioon pakkauksen painotyöprosessin suunnitelmassaan
- ♦ tekee pakkaussuunnitelman käyttäen visuaalisia ilmaisumenetelmiä
 - väri-, muoto- ja tilasommittelu
 - typografia visuaalisena elementtinä
 - 3-ulotteinen havainnointi
- ♦ noudattaa aikataulua
- ♦ hyödyntää kierrätyksen periaatteita pakkauksen suunnittelussa
- ♦ arvioi omaa toimintaansa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pakkauksen rakenteen ja ulkoasun suunnittelu	tekee luonnoksia ja suunnittelee pakkauksia ja niiden ulkoasua	tekee luonnoksia, joiden pohjalta suunnittelee pakkauksia ja niiden ulkoasua ottaen huomioon kohderyhmän ja esittelee luonnoksensa toimeksiantajalle	tekee luonnoksia, joiden pohjalta suunnittelee pakkauksia ja niiden ulkoasua ottaen huomioon kohderyhmän ja esittelee ja perustelee luonnoksensa toimeksiantajalle
Pakkauksen rakenteen ja ulkoasun toteutus	toteuttaa pakkauksen rakenteen ja ulkoasun	toteuttaa pakkauksen rakenteen ja ulkoasun ottaen huomioon kohderyhmän	toteuttaa käyttötarkoitukseen soveltuvan pakkauksen, rakenteen ja ulkoasun ottaen huomioon kohderyhmän ottaa huomioon pakkauksen visuaalisen identiteetin osana yrityksen kokonaisviestintää

Ajankäyttö työskentelyssä	tekee työn valmiiksi	tekee työn valmiiksi sovitussa aikataulussa ja neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	suunnittelee ja toteuttaa työn aikataulun mukaan, suunnittelee ajankäyttöään ja ottaa huomioon mahdolliset poikkeamat
Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään ja vastaanottaa palautetta.	arvioi omaa työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittämisen pohjalta.	arvioi omaa työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittämisen pohjalta, tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa sekä toimii oma-aloitteisesti ja innovatiivisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pakkaus suunnittelun työmenetelmien, työvälineiden ja materiaalin valinta ja käyttö	käyttää pakkaussuunnitelman tekemisessä alan työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja	käyttää pakkaussuunnitelman tekemisessä monipuolisesti alan keskeisiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja	käyttää ja soveltaa pakkaussuunnitelman tekemisessä ja toteutuksessa alan keskeisiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti
Materiaalivalinnat	suunnittelee pakkauksen ottaen huomioon kestävä kehityksen.	suunnittelee pakkauksen kestävä kehityksen näkökulmasta ja käyttää toteutukseen kierrätykseen sopivia materiaaleja.	suunnittelee pakkauksen kestävä kehityksen näkökulmasta, selvittää pakkausmateriaaleja ja käyttää toteutukseen elinkaareltaan sopivia materiaaleja.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Pakkaus suunnittelun standardien, rakenteiden ja painotyöprosessin huomioon ottaminen työskentelyssä	suunnittelee pakkaukselle rakenteen ja mitoittaa sen annettuun kokoon	suunnittelee pakkaukselle toimivan rakenteen ja mitoittaa sen oikeaan kokoon	suunnittelee pakkaukselle toimivan ja innovatiivisen rakenteen sekä mitoittaa sen oikein
		suunnittelee pakkauksen painatuksen jälkikäsitellyn	viimeistelee pakkauksen painatussuunnitelman ulkoasuun ja suunnittelee painatuksen jälkikäsitellyn

Visuaalisten ilmaismenetelmien käyttö pakkaussuunnittelussa	käyttää väri-, tila- ja muutosommittelua työssään	käyttää väri-, tila- ja muutosommittelua työssään	käyttää monipuolisesti väri-, tila- ja muutosommittelua työssään
	käyttää typografiaa.	käyttää typografiaa visuaalisena elementtinä.	käyttää typografiaa visuaalisena elementtinä ja perustelee ratkaisunsa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	työskentelee ryhmän jäsenenä.	työskentelee itsenäisesti ja suunnittelee työtään sekä työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet.	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään käyttäen erilaisia ratkaisumalleja sekä työskentelee ryhmässä muut ryhmän jäsenet huomioiden, keskustele työsken- telyä koskevista asioista ja jakaa tietoa muiden kanssa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla graafisen muotoilun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.4 Tilan ja miljööön visuaalinen suunnittelu

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ suunnittelee ja/tai toteuttaa näyttelyn, messuosaston tai vastaavan visuaalisen ilmeen
 - graafiset elementit, värit ja materiaalit
 - typografian
- ♦ noudattaa aikataulua
- ♦ toimii yhteistyössä muiden kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tilan ja miljööön visuaalinen suunnittelu	tekee luonnoksia ja suunnittelee näyttelyn, messuosaston tai vastaavan visuaalisen ilmeen	tekee luonnoksia ja suunnittelee näyttelyn, messuosaston tai vastaavan visuaalisen ilmeen ottaen huomioon asiakkaan ja esittelee luonnoksensa toimeksiantajalle	tekee luonnoksia ja suunnittelee näyttelyn, messuosaston tai vastaavan visuaalisen ilmeen, grafiikan ja typografian ottaen huomioon asiakkaan ja esittelee havainnolliset luonnokset suunnitelmistaan toimeksiantajalle
Tilan ja miljööön visuaalinen toteutus	toteuttaa ohjattuna näyttelyn, messuosaston tai vastaavan	toteuttaa toimivan näyttelyn, messuosaston tai vastaavan tekemänsä luonnoksen pohjalta	toteuttaa selkeän, toimivan ja toimeksiantajan toiveet huomioon ottavan näyttelyn, messuosaston tai vastaavan tekemänsä luonnoksen pohjalta
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee työn valmiiksi sovittussa aikataulussa	tekee työn valmiiksi sovittussa aikataulussa ja neuvottelee mahdollisista aikataulun muutoksista	suunnittelee ja toteuttaa työn aikataulun mukaan, suunnittelee omaa ajankäyttöään ja ottaa huomioon mahdolliset poikkeamat

Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään ja vastaanottaa palautetta.	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta.	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittäen omaa toimintaansa sen pohjalta, tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa sekä toimii oma-aloitteisesti ja innovatiivisesti.
--------------------------	--	---	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tilan ja miljööön visuaalisen suunnittelun menetelmien käyttö	käyttää tilan ja miljööön visuaalisen ilmeen suunnittelun menetelmiä, välineitä ja materiaaleja.	suunnittelee ja käyttää tarkoituksenmukaisesti tilan ja miljööön visuaalisen ilmeen suunnittelun menetelmiä, välineitä ja materiaaleja.	suunnittelee ja käyttää tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti tilan ja miljööön visuaalisen suunnittelun menetelmiä, välineitä ja materiaaleja sekä esittelee luonnoksensa projektiopiirroksena tai 3-ulotteisena mallinnuksena.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Näyttelygrafiikan ja typografian käyttö	käyttää graafisia elementtejä ja typografiaa työssään.	suunnittelee, visualisoi ja käyttää graafisia sekä typografisia elementtejä	suunnittelee, visualisoi ja käyttää asiakkaan yritysilmeeeseen sopivia graafisia ja typografisia elementtejä
		suunnittelee ja toteuttaa valaistuksen asianmukaisesti.	suunnittelee ja toteuttaa valaistuksen työn visuaaliseen ilmeeseen sopivalla tavalla.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	työskentelee ryhmän jäsenenä.	työskentelee itsenäisesti ja suunnittelee työtään sekä työskentelee ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet.	työskentelee itsenäisesti, suunnittelee työtään käyttäen erilaisia ratkaisumalleja sekä työskentelee ryhmässä muut ryhmän jäsenet huomioiden, keskustelee työskentelyä koskevista asioista ja jakaa tietoa muiden kanssa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla graafisen muotoilun työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.5 Kuvittaminen julkaisuihin

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ suunnittelee omaa työskentelyään ja materiaalien käyttöä
- ♦ tekee kuvitustöitä ottaen huomioon kuvituksen historian ja viestintäkulttuurin
- ♦ käyttää kuvallisen ilmaisun menetelmiä kuvituksen toteutuksessa
- ♦ valitsee tallennusmuodon kuvitusaineistolle
- ♦ käyttää värejä ja sommittelua kuvittamisessaan
- ♦ rajaa tekemänsä kuvitukset
- ♦ kertoo ja keskustelee omista kuvitukstaan sekä kuvien käytöstä eri yhteyksissä oikeilla termeillä
- ♦ arvioi omaa toimintaansa
- ♦ noudattaa aikatauluja
- ♦ ottaa huomioon kohderyhmän.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Visuaalisen viestinnän teoksen/kuvitustuotteen tekeminen	tekee valmiiksi visuaalisen viestinnän teoksia/kuvitustuotteita	tekee tavoitteiden mukaisia ja teknisesti hyvälaatuisen teoksia/kuvitustuotteita	tekee tavoitteiden mukaisia, teknisesti hyvälaatuisia, visuaalisesti hallittuja sekä havainnollisia teoksia/kuvitustuotteita
Ajankäyttö työskentelyssä	työskentelee sovitun aikataulun mukaisesti	työskentelee ja saa kuvat valmiiksi sovitun aikataulun mukaisesti	käyttää sovittuja työaikoja työskentelyyn, toteuttaa vaihtoehtoisia ratkaisuja kuvista ja tekee kuvat valmiiksi aikataulun mukaisesti
		ilmoittaa mahdollisista poikkeamista aikataulussa	ilmoittaa ja neuvottelee mahdollisista poikkeamista aikataulussa
Oman toiminnan arviointi	arvioi työskentelyään ja työtään ja vastaanottaa palautetta.	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittämisen pohjalta.	arvioi työskentelyään ja työtään sekä vastaanottaa palautetta kehittämisen pohjalta, tunnistaa vahvuutensa ja kehittämiskohteensa sekä toimii oma-aloitteisesti ja innovatiivisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien käyttö kuvittamisessa	käyttää työtehtävään soveltuvia työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja.	käyttää työtehtävään sopivia työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja.	käyttää työtehtävään parhaiten sopivia työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja sekä hyödyntää niiden ominaisuuksia työskentelyssään.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Värien käyttäminen kuvittamisessa	käyttää kuvituksessaan värejä	käyttää värejä ja sävyjä monipuolisesti ja perustellusti kuvituksessaan	käyttää värejä ja sävyjä monipuolisesti, tarkoituksenmukaisesti ja perustellusti kuvituksessaan, kuvat ovat värillisesti mielenkiintoisia sekä käyttää värejä halutun viestin välittämiseen
Kuvituksen sommittelu	sommittelee kuvituksensa	sommittelee ja rajaa kuvituksensa perustellusti	soveltaa ja hyödyntää mielenkiintoisesti sommittelua ja rajausta kuvituksessaan
Kuvituksesta keskusteleminen	keskustelee kuvituksesta ja sen teknisestä laadusta	keskustelee kuvituksesta, sen teknisestä laadusta ja valituista visuaalisista ratkaisuista	keskustelee ja kommentoi kuvitustaan ottamalla huomioon eri näkökulmia ja visuaalisia ratkaisuja, näkee kuvituksen yhteyksiä laajempiin kokonaisuuksiin
	huomaa, että samaa kuvaa voi käyttää eri tavoin	ymmärtää erilaisten yhteyksien vaikutuksia kuvan viestiin	ymmärtää viestin muuttumisen eri yhteyksissä ja hyödyntää sitä
Kuvituksen historian ja tyyliuuntien hyödyntäminen	erottaa eri kuvitustyyliä ja tyylipiirteitä.	valitsee kuvitukseensa sopivia tyylipiirteitä sekä ajoittaa ja tunnistaa eri aikakausien kuvitusten tyylipiirteitä.	valitsee kuvitukseensa sopivia tyylipiirteitä ja ymmärtää niiden merkityksen halutun viestin välittämiseen sekä ottaa tarvittaessa vaikutteita eri aikakausien kuvituksista.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tekee työn tutulla tavalla ja arvioi toimintaansa	ideoi ja tekee työssään erilaisia ratkaisuja sekä arvioi toimintaansa realistisesti	ideoi ja soveltaa osaamistaan joustavasti työssään ja toimii etsien uusia ratkaisuja arvioi toimintaansa realistisesti sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämis-kohteensa
Vuorovaikutus ja yhteistyö	käyttäytyy ja toimii tilanteen vaatimalla tavalla.	käyttäytyy ja toimii tilanteen vaatimalla tavalla ottaen muut huomioon.	käyttäytyy joustavasti ja rakentavasti sekä toimii tilanteen vaatimalla tavalla ottaen muut huomioon.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla visuaalisen viestinnän työtehtävissä. Hän voi toimia joko itsenäisesti tai visuaalisen alan toimeksiannon mukaisesti työpaikalla/yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta kokonaan
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta värien käyttäminen kuvittamisessa, kuvituksen sommittelu sekä kuvituksesta keskusteleminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.6 Maalaus

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ käyttää työssään taidemaalauksen yhtä tai useampaa tekniikkaa tai niiden yhdistelmiä
- ♦ ilmaisee itseään maalauksen keinoin ja käyttää värejä ilmaisussaan
- ♦ valmistaa pohjia maalauksilleen
- ♦ maalaa kuvia/teoksia valmistamilleen maalaus pohjille
- ♦ valitsee tarvittavat työvälineet ja materiaalit
- ♦ hyödyntää valitsemansa tai valitsemiensa materiaalien ja tekniikoiden mahdollisuuksia
- ♦ hyödyntää tarvittaessa erilaisia malleja, kuvia ja luonnoksia teostensa ja ideoidensa esittelyssä
- ♦ noudattaa työturvallisuusohjeita
- ♦ arvioi maalauksiaan ja työskentelyään
- ♦ kertoo maalaustensa sisällöistä ja tekemistään ratkaisuista
- ♦ noudattaa sovittua aikataulua.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentelyn suunnittelu, sisällöllisten ja visuaalisten tavoitteiden asettaminen	suunnittelee työskentelyään	suunnittelee työskentelyään ja asettaa sille visuaalisia tavoitteita	suunnittelee työskentelynsä aikataulun mukaan ja ottaa huomioon tarvittavat työvaiheet sekä asettaa työskentelylle omia sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita
Työskentely, oman ilmaisen kehittämisen ja ajankäyttö työskentelyssä	saa maalauksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa ja ottaa vastaan ohjausta	saa maalauksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa ja ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia	saa maalauksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa, ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia ja muuttaa suunnitelmaansa joustavasti työn vaatimusten mukaan
		kehittää maalauksiaan ja ilmaisuaan palautteen pohjalta	soveltaa työskentelyssään osaamistaan, hyödyntää ja suhteuttaa saamaansa palautetta maalaustensa, työskentelynsä sekä ilmaisuensa kehittämisessä
Työskentelyn ja lopputuloksen arviointi	arvioi työskentelyään ja maalauksiaan teknisten ominaisuuksien suhteen.	arvioi työskentelyään ja maalaustensa onnistumista suhteessa tavoitteisiin sekä arvioi niiden muotoa ja teknisiä ominaisuuksia.	arvioi työskentelyään, valitsemiaan ratkaisuja sekä maalaustensa onnistumista suhteessa tavoitteisiin sekä arvioi maalaustensa toteutusta sekä sisällön ja muodon suhdetta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin käyttö	toteuttaa maalauksia tutulla tekniikalla ja tekotavalla	toteuttaa teknisesti hyviä maalauksia valitsemallaan tekniikalla ja tekotavalla	toteuttaa laadukkaita maalauksia ja etsii omia tapoja käyttää valitsemaansa työvälineitä, materiaaleja sekä tekniikoita siten, että maalausten ilmaisu tukee sisältöä
	käyttää maalauksen työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään.	käyttää maalauksen työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään sekä valitsee ne perustellusti ottaen huomioon sisällön.	käyttää maalauksen työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja monipuolisesti työskentelyssään sekä valitsee ne perustellusti ottaen huomioon sisällön.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Materiaalien käyttö	käyttää liima-, vaha-, arabikumi- tai öljysideaineisia värejä maalatessaan jollekin pohjalle	käyttää liima-, vaha-, arabikumi- tai öljysideaineisia värejä maalauksissaan	käyttää liima-, vaha-, arabikumi- tai öljysideaineisia värejä maalauksissaan
		valitsee ja tarvittaessa pohjustaa maalaustekniikkaan sopivan pohjan kestävän lopputuloksen aikaansaamiseksi	valitsee ja tarvittaessa pohjustaa maalaustekniikkaan sopivan pohjan kestävän lopputuloksen aikaansaamiseksi sekä hyödyntää maalaustekniikan, materiaalien ja pohjusteen ominaisuuksia ilmaisussaan

Maalauksen sommitteleminen ja värin käyttö	sommittelee ja maalaa maalauksen valitsemillaan väreillä	sommittelee ja maalaa valmiin maalauksen valitsemillaan väreillä sekä tekee maalauksissaan ratkaisuja, jotka tukevat sisältöä	sommittelee ja maalaa valmiin maalauksen valitsemillaan väreillä sekä tekee maalauksissaan mielenkiintoisia ja omaperäisiä sommittelullisia ratkaisuja, jotka tukevat ja antavat lisäarvoa sisällölle
		suhteuttaa työskentelynsä traditioon	suhteuttaa työskentelynsä traditioon
	käyttää värejä teoksissaan.	käyttää värejä teoksissaan soveltaen värioppia ja valitsee harkitusti sisältöä tukevia väriyhdistelmiä	käyttää värejä teoksissaan soveltaen värioppia ja valitsee mielenkiintoisia ja omaperäisiä sisältöä tukevia väriyhdistelmiä
		hyödyntää kuvapinnan sommittelun perustekijöitä maalauksessa.	hyödyntää värin, rytmin ja muodon mahdollisuuksia maalauksessa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmia	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita ja päätelee, miten eri tilanteissa tulisi toimia
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteisissä tiloissa ottaen muut huomioon	toimii yhteisessä tiloissa ottaen muut huomioon ja pitää työtilan kunnossa	toimii luontevasti yhteisissä tiloissa, pitää työtilan ja -välineet kunnossa sekä ottaa joustavasti ja rakentavasti muut huomioon
Ammattietiikka	noudattaa tekijänoikeuksia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan	noudattaa tekijänoikeuksia, työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja etsii tarvittaessa tietoa teoksia määrittävistä laeista	noudattaa tekijänoikeuksia, työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan sekä etsii tietoa työskentelyä tai teoksia määrittävistä muista laeista ja mahdollisista lupahakemuksista
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön turvallisuuden aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön ja yhteisön jäsenten turvallisuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä maalausten tehtävissä. Hän voi toimia joko itsenäisesti tai visuaalisen alan toimeksiannon mukaisesti työpaikalla/yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.7 Kuvanveisto

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ käyttää työssään kuvanveiston yhtä tai useampaa työskentelymenetelmää tai niiden yhdistelmiä
- ◆ muovailee teoksen/teoksia
- ◆ valmistaa useampiosaisen muotin ja valaa teoksen sopivaan materiaaliin
- ◆ veistää ja/tai rakentaa yhden tai useamman kolmiulotteisen teoksen
- ◆ valitsee tarvittavat työvälineet ja materiaalit
- ◆ hyödyntää valitsemansa materiaalin tai valitsemiensa materiaalien ja tekniikoiden mahdollisuuksia
- ◆ hyödyntää tarvittaessa erilaisia malleja, kuvia ja piirroksia teostensa ja ideoidensa esittelyssä
- ◆ noudattaa työturvallisuusohjeita
- ◆ arvio teoksiaan ja työskentelyään
- ◆ kertoo teostensa sisällöistä ja tekemistään ratkaisuisista
- ◆ noudattaa sovittua aikataulua
- ◆ hyödyntää valitsemansa tai valitsemiensa menetelmien mahdollisuuksia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentelyn suunnittelu, sisällöllisten ja visuaalisten tavoitteiden asettaminen	suunnittelee työskentelyään	suunnittelee työskentelyään ja asettaa sille visuaalisia tavoitteita	suunnittelee työskentelynsä aikataulun ja ottaa huomioon tarvittavat työvaiheet sekä asettaa työskentelylle omia sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita
Työskentely, oman ilmaisen kehittämisen ja ajankäyttö työskentelyssä	saa teoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa ja ottaa vastaan ohjausta	saa teoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa, ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia	saa teoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa, ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia ja muuttaa suunnitelmaansa joustavasti työn vaatimusten mukaan
		kehittää teoksiaan ja ilmaisaan palautteen pohjalta	hyödyntää ja suhteuttaa saamaansa palautetta teostensa, työskentelynsä sekä ilmaisunsa kehittämisessä sekä soveltaa työskentelynsään aiempaa osaamistaan
Työskentelyn ja lopputuloksen arviointi	arvioi työskentelyään ja teoksiaan teknisten ominaisuuksien suhteen.	arvioi työskentelyään ja teostensa onnistumista suhteessa tavoitteisiin sekä arvioi teostensa muotoa ja teknisiä ominaisuuksia.	arvioi työskentelyään, valitsemiaan ratkaisuja sekä teostensa onnistumista suhteessa tavoitteisiin sekä arvioi teostensa toteutusta sekä sisällön ja muodon suhdetta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien käyttö	toteuttaa teoksia tutulla tekniikalla ja tekotavalla	toteuttaa teknisesti hyviä teoksia valitsemallaan tekniikalla ja tekotavalla	toteuttaa laadukkaita teoksia ja etsii omia tapoja käyttää valitsemiaan työvälineitä, materiaaleja sekä tekniikoita siten, että teosten ilmaisu tukee sisältöä
	käyttää kuvanveiston työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään	käyttää kuvanveiston työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään ja valitsee ne perustellusti ottaen huomioon sisällön	käyttää ja soveltaa teknistä osaamistaan ilmaisussaan
	valitsee opastettuna työskentelyynsä sopivat työkalut ja menetelmät.	valitsee työskentelyynsä sopivat työkalut ja menetelmät.	valitsee työskentelyynsä sopivat työkalut sekä menetelmät materiaalin mukaan, valitsee materiaalin aiheen mukaan ja tukemaan omaa ilmaisua.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Plastinen sommittelu	käyttää plastisen sommittelun keskeisiä periaatteita työskentelyssään	käyttää plastisen sommittelun keskeisiä periaatteita työskentelyssään ja huomioi teoksen suhteen aikaan, paikkaan ja tilaan	käyttää plastisen sommittelun keskeisiä periaatteita työskentelyssään ja hyödynittää plastisen sommittelun periaatteita sekä teoksen suhdetta aikaan, paikkaan ja tilaan sekä käyttää kuvanveiston termejä keskustellessaan teoksistaan

Materiaalin käyttö	käyttää tuntemaansa materiaalia kestävän lopputuloksen aikaansaamiseksi.	käyttää materiaaleja ottaen huomioon niiden ominaisuudet saadakseen aikaan kestävän lopputuloksen ja käyttää teknistä osaamista hyödykseen	käyttää materiaaleja ottaen huomioon niiden erot ja reagoinnit muihin materiaaleihin ja ottaa huomioon materiaaliset asiat saadakseen aikaan kestävän lopputuloksen
		suhteuttaa oman työskentelynsä traditioon.	hyödyntää tekniikoiden eroja ja valitsemansa materiaalin ominaisuuksia ilmaissussaan siten, että valinnat tukevat teoksen sisältöä sekä suhteuttaa oman työskentelynsä traditioon.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmia	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita valiten tilanteeseen sopivan ratkaisun
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteisissä tiloissa muut huomioonottaen	toimii yhteisessä tiloissa muut huomioonottaen ja pitää työtilan kunnossa	toimii luontevasti yhteisissä tiloissa, pitää työtilan ja -välineet kunnossa sekä ottaa joustavasti ja rakentavasti muut huomioon
Ammattietiikka	noudattaa tekijänoikeuksia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan	noudattaa tekijänoikeuksia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja tarvittaessa etsii tietoa teoksia määrittävistä laeista	noudattaa tekijänoikeuslakia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan sekä etsii tietoa työskentelyä tai teoksia määrittävistä muista laeista ja mahdollisista lupahakemuksista
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön turvallisuuden aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön ja yhteisön jäsenten turvallisuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä kuvanveiston tehtävissä. Hän voi toimia joko itsenäisesti tai visuaalisen alan toimeksiannon mukaisesti työpaikalla/yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.8 Taidegrafiikka

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ käyttää työssään taidegrafikan yhtä tai useampaa menetelmää ja/tai niiden yhdistelmiä
- ◆ ilmaisee itseään taidegrafikan keinoin
- ◆ vedostaa taidegrafikan menetelmillä valmistetuista laatoista vedossarjan
- ◆ hyödyntää valitsemiensa materiaalien, tekniikoiden ja menetelmien mahdollisuuksia
- ◆ valitsee tarvittavat työvälineet ja materiaalit
- ◆ hyödyntää tarvittaessa erilaisia malleja, kuvia ja luonnoksia teostensa ja ideoidensa esittelyssä
- ◆ noudattaa työturvallisuusohjeita
- ◆ arvioi vedoksiaan ja työskentelyään
- ◆ kertoo teostensa sisällöistä ja tekemistään ratkaisuksista
- ◆ noudattaa sovittua aikataulua.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentelyn suunnittelu, sisällöllisten ja visuaalisten tavoitteiden asettaminen	suunnittelee työskentelyään	suunnittelee työskentelyään ja asettaa sille visuaalisia tavoitteita	suunnittelee työskentelynsä aikataulun ja ottaa huomioon tarvittavat työvaiheet sekä asettaa työskentelylle omia sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita
Työskentely, oman ilmaisun kehittäminen ja ajankäyttö työskentelyssä	saa taidegraafikan vedoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa ja ottaa vastaan ohjausta	saa taidegraafikan vedoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa ja ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia	saa taidegraafikan vedoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa, ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia ja muuttaa suunnitelmaansa joustavasti työn vaatimusten mukaan
		kehittää työskentelyään ja ilmaisuaan palautteen pohjalta	soveltaa työskentelyssään osaamistaan, hyödyntää ja suhteuttaa saamaansa palautetta teostensa, työskentelynsä sekä ilmaisunsa kehittämisessä
Työskentelyn ja lopputuloksen arviointi	arvioi työskentelyään ja teoksiaan teknisten ominaisuuksien suhteen.	arvioi työskentelyään ja vedostensa onnistumista suhteessa asettamiinsa tavoitteisiin	arvioi työskentelyään, valitsemiaan ratkaisuja sekä vedostensa onnistumista suhteessa asettamiinsa tavoitteisiin
		arvioi teostensa muotoa ja teknisiä ominaisuuksia.	arvioi teostensa toteutusta sekä sisällön ja muodon suhdetta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, tekniikoiden ja materiaalien käyttö	vedostaa kuvia tutulla taidegrafiikan tekniikalla ja tekotavalla	vedostaa teknisesti hyvän vedossarjan valitsemallaan tekniikalla ja tekotavalla	vedostaa teknisesti laadukkaana vedossarjan ja etsii omia tapoja käyttää valitsemiaan materiaaleja, tekniikoita ja tekotapoja siten, että kuvien ilmaisu tukee sisältöä
	käyttää taidegrafiikan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään.	käyttää taidegrafiikan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään sekä valitsee ne perustellusti sisältö huomioon ottaen.	käyttää taidegrafiikan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja monipuolisesti työskentelyssään sekä valitsee ne työn sisällön ja ilmaisun kannalta tarkoituksenmukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Taidegrafiikan menetelmien käyttö	valitsee työskentelynsä syvä- tai kohopainomenetelmän	käyttää syvä- ja kohopainomenetelmien teknisiä sovelluksia	yhdistää ja käyttää luovasti yhtä tai useampaa taidegrafiikan menetelmää saadakseen aikaan mielenkiintoisia teoksia
			kokeilee erilaisia laattoja, vedostustapoja ja materiaaleja kehittääkseen omaa ilmaisuaan
Sommitteleminen ja värien käyttö	sommittelee ja suunnittelee taidegrafiikan vedoksia valitsemillaan väreillä	sommittelee ja suunnittelee taidegrafiikan vedoksia valitsemillaan väreillä käyttäen yhtä tai useampaa laattaa sekä käyttää erilaisia väriyhdistelmiä saadakseen aikaan halutun lopputuloksen	käyttää sommittelussaan taidegrafiikan mahdollisuuksia yhtä tai useampaa laattaa käyttäen sekä hyödyntää vedostusmateriaalien, kuulto- ja peittovärien teknisiä ominaisuuksia
		suhteuttaa oman työskentelynsä traditioon	tekee mielenkiintoisia ja omaperäisiä sommittelullisia ratkaisuja, jotka tukevat ja antavat lisäarvoa sisällölle ja suhteuttaa oman työskentelynsä traditioon

Materiaalien käyttö	käyttää tuntemaansa materiaalia kestävän lopputuloksen aikaansaamiseksi.	käyttää materiaaleja ottaen huomioon niiden ominaisuudet saadakseen aikaan kestävän lopputuloksen ja käyttää teknistä osaamistaan hyödykseen.	käyttää ja hyödyntää materiaaleja ottaen huomioon niiden ominaisuudet ja teoksen sisällön ilmaisusaan sekä toteuttaa kestävän lopputuloksen hyödyntäen teknistä osaamistaan.
---------------------	--	---	--

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmia	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita ja päättelee miten eri tilanteissa tulisi toimia
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteisissä tiloissa ja ottaa muut huomioon	toimii yhteisissä tiloissa, ottaa muut huomioon ja pitää työtilan kunnossa	toimii luontevasti yhteisissä tiloissa, pitää työtilan ja -välineet kunnossa sekä ottaa joustavasti ja rakentavasti muut huomioon
Ammattietiikka	merkitsee vedoksensa, noudattaa tekijänoikeuksia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan	merkitsee vedoksensa ammattialan käytäntöjen mukaisesti, noudattaa tekijänoikeuksia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja tarvittaessa etsii tietoa teoksia määrittävistä laeista	merkitsee vedoksensa ammattialan käytäntöjen mukaisesti, noudattaa tekijänoikeuslakia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan sekä etsii tietoa työskentelyä tai teoksia määrittävistä muista laeista ja mahdollisista lupahakemuksista
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työstä annettuja ja työturvallisuusohjeita aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön turvallisuuden aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön ja yhteisön jäsenten turvallisuuden hakee tietoa uusista ja vähemmän vaarallisista työtavoista ja materiaaleista ja käyttää niitä työssään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä taidegrafikan tehtävissä. Hän voi toimia joko itsenäisesti tai visuaalisen alan toimeksianton mukaisesti työpaikalla/yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.9 Tila-aikataide

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ käyttää työssään/teoksissaan yhtä tai useampaa työskentelymenetelmää tai niiden yhdistelmiä
- ◆ ilmaisee itseään tila-aikataiteen keinoin tai käsitteellisesti
- ◆ valmistaa teoksen/teoksia valitsemiaan tekniikoita käyttäen
- ◆ valitsee tarvittavat työvälineet ja materiaalit teokseen
- ◆ hyödyntää valitsemansa materiaalin tai valitsemiensa materiaalien ja tekniikoiden mahdollisuuksia
- ◆ hyödyntää tarvittaessa erilaisia malleja, kuvia ja piirroksia teostensa ja ideoidensa esittelyssä
- ◆ noudattaa työturvallisuusohjeita
- ◆ arvio teoksiaan ja työskentelyään
- ◆ kertoo teostensa sisällöistä ja tekemistään ratkaisuksista
- ◆ noudattaa sovittua aikataulua
- ◆ hyödyntää valitsemansa tai valitsemiensa menetelmien mahdollisuuksia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentelyn suunnittelu, sisällöllisten ja visuaalisten tavoitteiden asettaminen	suunnittelee työskentelyään	suunnittelee työskentelyään ja asettaa sille visuaalisia tavoitteita	suunnittelee työskentelynsä aikataulun ja ottaa huomioon tarvittavat työvaiheet sekä asettaa työskentelylle omia sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita
Työskentely, oman ilmaisen kehittämisen ja ajankäyttö työskentelyssä	saa teoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa ja ottaa vastaan ohjausta	saa teoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa ja ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia	saa teoksensa valmiiksi sovitussa aikataulussa, ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia ja muuttaa suunnitelmaansa joustavasti työn vaatimusten mukaan
		kehittää työskentelyään ja ilmaisuaan palautteen pohjalta	soveltaa työskentelyssään osaamistaan, hyödyntää ja suhteuttaa samaansa palautetta teostensa, työskentelynsä sekä ilmaisunsa kehittämisessä
Työskentelyn ja lopputuloksen arviointi	arvioi työskentelyään ja teoksiaan teknisten ominaisuuksien suhteen.	arvioi työskentelyään ja teostensa onnistumista suhteessa tavoitteisiin sekä arvioi teostensa muotoa ja teknisiä ominaisuuksia.	arvioi työskentelyään, valitsemiaan ratkaisuja sekä teostensa onnistumista suhteessa tavoitteisiin sekä arvioi teostensa toteutusta sekä sisällön ja muodon suhdetta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, tekniikoiden ja materiaalien käyttö	toteuttaa teoksen/teoksia tutulla tekniikalla ja teko-tavalla	toteuttaa harkitun teoksen/teoksia valitsemallaan tekniikalla tai teko tavalla sekä valitsee toteutuksen ottaen huomioon sisällön	toteuttaa harkitun ja laadukkaan teoksen/teoksia, joista ilmenee käsitteellinen ajattelu, etsii omia tapoja käyttää valitsemiaan työvälineitä, materiaaleja sekä tekniikoita siten, että teosten ilmaisu tukee sisältöä
			soveltaa työskentelyssään osaamistaan ja käyttää teknistä tietämystään ilmaisun esiintuomiseen
	käyttää tuttuja työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään	käyttää tarkoituksenmukaisia työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään ja valitsee ne perustellusti ottaen huomioon sisällön	käyttää monipuolisesti, hallitusti ja tarkoituksenmukaisesti työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja työskentelyssään ja valitsee ne perustellusti ottaen huomioon sisällön
	valitsee opastettuna työskentelyynsä sopivat työkalut ja menetelmät.	valitsee työskentelyynsä sopivat työkalut ja menetelmät.	valitsee työskentelyynsä sopivat työkalut sekä menetelmät materiaalin mukaan ja valitsee materiaalin aiheen mukaan tukemaan omaa ilmaisua.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Käsitteellinen työskentely	suunnittelee ja toteuttaa teoksen/teoksia, joiden taustalla on jokin näkökulma	suunnittelee ja toteuttaa teoksen/teoksia, jotka viittaavat niiden ulkopuolelle ja joiden taustalla on jokin käsitteellinen tai kantaottava lähtökohta	suunnittelee ja toteuttaa teoksen/teoksia, jotka viittaavat niiden ulkopuolelle ja joiden taustalla on käsitteellinen tai kantaottava lähtökohta ja purkaa teoksensa sanoiksi
	huomioi teoksen suhteen aikaan, paikkaan ja tilaan.	huomioi teoksen suhteen aikaan, paikkaan ja tilaan sekä suhteuttaa oman työskentelynsä traditioon	huomioi teoksen suhteen aikaan, paikkaan ja tilaan sekä suhteuttaa oman työskentelynsä sekä teoksensa ympäristöön ja traditioon
		tunnistaa lajityypin ominaispiirteitä ja perustelee niiden pohjalta tekemiään valintojaan.	tunnistaa ja tiedostaa tila-aikataiteen ominaispiirteet ja taustalla olevan ajattelun merkityksen ja tekee niiden pohjalta perusteltuja valintoja.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmia	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita	ratkaisee työskentelyssä syntyneitä ongelmatilanteita ja päätelee miten eri tilanteissa tulisi toimia
Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii yhteisissä tiloissa ottaen muut huomioon	toimii yhteisessä tiloissa ottaen muut huomioon ja pitää työtilan kunnossa	toimii luontevasti yhteisissä tiloissa, pitää työtilan ja -välineet kunnossa sekä ottaa joustavasti ja rakentavasti muut huomioon
Ammattietiikka	noudattaa tekijänoikeuksia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan	noudattaa tekijänoikeuksia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan ja tarvittaessa etsii tietoa teoksia määrittävistä laeista	noudattaa tekijänoikeuslakia ja työskentelee tehtyjen sopimusten mukaan sekä etsii tietoa työskentelyä tai teoksia määrittävistä muista laeista ja mahdollisista lupahakemuksista
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön turvallisuuden aiheuttamatta vaaraa itselleen tai muille.	noudattaa työstä annettuja työturvallisuusohjeita ja ottaa huomioon työympäristön ja yhteisön jäsenten turvallisuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä tila-aikataiteen tehtävissä. Hän voi toimia joko itsenäisesti tai visuaalisen alan toimeksiannon mukaisesti työpaikalla/yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.10 Näyttelyn toteuttaminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ työskentelee jollain kuva- ja mediataiteen menetelmällä
- ◆ viimeistelee esille asetettavat teokset näyttelyä varten
- ◆ asettaa näyttelyyn esille valmistamansa teoksen/teoksia
- ◆ ripustaa teoksensa näyttelytilaan
- ◆ ottaa huomioon yleisön turvallisuuden teoksen/teosten ripustuksessa
- ◆ kirjoittaa lehdistötiedotteen
- ◆ käyttää viestintävälineitä näyttelystä tiedottamiseen
- ◆ osallistuu avajaisilaisuuden järjestelyihin ja näyttelytilan järjestämiseen
- ◆ noudattaa sovittua aikataulua
- ◆ arvioi näyttelykokonaisuuttaan ja siihen liittyvää työskentelyä
- ◆ arvioi toimintaansa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentelyn suunnittelu	sopii näyttelyn rakentamiseen osallistumisesta	sopii näyttelyyn ja sen rakentamiseen osallistumisesta	sopii näyttelyyn ja sen rakentamiseen osallistumisesta ja tekee alustavan työskentely- ja näyttelysuunnitelman
		kehittelee ideoita ja suunnittelee niiden pohjalta teoksia näyttelyyn	kehittelee ideoita ja miettii itsenäisesti työskentelynsä lähtökohtia ja valitsee ajatuksistaan jonkin, jota alkaa kehittää eteenpäin
Näyttelyn rakentaminen	saapuu paikalle ajoissa ja osallistuu näyttelyn rakentamiseen	saapuu paikalle ajoissa, tuo tai järjestää teoksensa/teostensa kuljetuksen näyttelytilaan ja osallistuu näyttelyn rakentamiseen	saapuu paikalle ajoissa, tuo tai järjestää teoksensa/teostensa kuljetuksen näyttelytilaan ja osallistuu aktiivisesti näyttelyn rakentamiseen ottaen muut huomioon
	ripustaa ja asettaa teoksia esille opastetusti	ripustaa ja asettaa teoksia esille, suunnittelee omien teosten esillepanoa ja ottaa huomioon muut esilleasettajat	kokeilee erilaisia vaihtoehtoja ottaen huomioon kokonaisuuden ennen kuin päättää, mitä teoksia ja miten aikoo ne ripustaa tai asettaa esille ja ottaa valintoissaan huomioon muiden näyttelyyn osallistujien teokset parhaan mahdollisen lopputuloksen aikaan saamiseksi
Palautteen hyödyntäminen työskentelyssä	korjaa toimintaansa saamansa palautteen pohjalta.	hyödyntää saamaansa palautetta ja keskustelee toiminnastaan.	keskustelee ja sopii yhdessä muiden kanssa toiminnasta, hyödyntää saamaansa palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muille.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työvälineiden käyttö	käyttää annettuja työvälineitä näyttelyn pystytyksessä teosten ripustamiseen tai esilleasettamiseen	käyttää tarvittavia työvälineitä näyttelyn pystytyksessä, teosten ripustamiseen tai esilleasettamiseen	käyttää tarvittavia työvälineitä ja ottaa mukaan tarvittaessa omat työvälineet näyttelyn pystyttämiseen, teosten ripustamiseen tai esilleasettamiseen suunnittelee etukäteen teostensa ripustusmekanismit tai esille asettamiseen tarvittavat erityistarvikkeet
Teosten esille asettaminen	ripustaa tai asettaa esille teoksen/teokset ohjeiden mukaan turvallisesti.	ripustaa tai asettaa esille teoksen/teokset turvallisesti ja harkitusti	ripustaa tai asettaa esille teoksen/teokset huolellisesti ja ottaa näyttelykokonaisuuden huomioon
		dokumentoi näyttelyn.	dokumentoi näyttelyn rakentamisen eri vaiheet ja näyttelykokonaisuuden.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Näyttelystä sopiminen	selvittää näyttelypaikan ja näyttelyn rakentamisen aikataulun	sopii näyttelyn järjestelyistä muiden osallistujien ja/tai näyttelyn järjestäjän kanssa	toimii oma-aloitteisesti ja aktiivisesti muiden osallistujien ja/tai näyttelyn järjestäjän kanssa sekä sopii näyttelyn järjestelyistä heidän kanssaan
Teosten nimeäminen	nimeää opastettuna teoksensa.	nimeää teoksensa.	nimeää teoksensa alan ammattikäytäntöjen mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	noudattaa teosten ripustamisesta tai esilleasettamisesta annettuja ohjeita	työskentelee ottaen muut huomioon näyttelyä rakennettaessa	työskentelee joustavasti ja ottaen muut huomioon näyttelyä rakennettaessa kantaa yhteisvastuuta näyttelykokonaisuudesta ja sen ilmeestä sekä auttaa tarvittaessa muita esilleasettajiä ripustustilanteessa
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita.	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita ja ottaa huomioon näyttely-ympäristön turvallisuuden.	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita ja ottaa huomioon näyttely-ympäristön ja yhteisön jäsenten turvallisuuden ja toimii harkiten.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä näyttelyn rakentamisen tehtävissä. Hän voi toimia joko itsenäisesti tai visuaalisen alan toimeksiannon mukaisesti työpaikalla tai yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ◆ työprosessin hallinta kokonaan
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta kokonaan
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinnasta näyttelystä sopiminen
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot kokonaan.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.11 Yhteisötaiteen projektin toteuttaminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ suunnittelee ja/tai osallistuu yhteisölliseen projektiin
- ♦ valitsee projektille näkökulman yhteistyössä muiden osallistujien kanssa
- ♦ hankkii taustatietoja työskentelyn pohjaksi
- ♦ hakee projektin toteuttamiselle tarvittavat luvat
- ♦ suunnittelee projektin toteutus- tai esittämistavan yhteistyössä muiden kanssa
- ♦ suunnittelee ja noudattaa aikatauluja
- ♦ arvoi ja kehittää omaa työtään
- ♦ keskustelee projektin merkityksestä ja sen viesteistä
- ♦ valitsee projektille työmenetelmät, materiaalit ja tekniikat yhteistyössä muiden kanssa
- ♦ käyttää työnsä pohjana yhteisötaiteen tradition ja nykyhetken tuntemustaan
- ♦ työskentelee tarpeen mukaan itsenäisesti tai työryhmän jäsenenä
- ♦ luo kontakteja ja kommunikoi eri yhteistyötahojen kanssa
- ♦ sopii yhteisön kanssa toimintatavoista.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Projektiin osallistuminen	osallistuu ryhmän jäsenenä ja/tai ohjaajana yhteisölliseen projektiin	osallistuu yhteisöllisen projektin suunnitteluun ja toteuttamiseen ryhmän jäsenenä ja/tai ohjaajana	suunnittelee yhteisölle merkityksellisen projektin ja osallistuu aktiivisena ryhmän jäsenenä ja/tai ohjaajana sen toteuttamiseen
Näkökulman valinta	keskustelee projektin näkökulmasta ryhmän jäsenten kanssa ja hankkii pyydettyessä taustatietoja	suunnittelee ja keskustele projektin näkökulmista ryhmän jäsenten kanssa ja hankkii taustatietoja työskentelyn pohjaksi	valitsee projektille näkökulman ja kehittää sitä yhteistyössä ryhmän jäsenten kanssa ja hankkii taustatietoja työskentelyn pohjaksi

Projektin toteuttaminen	osallistuu yhteisölliseen projektiin	osallistuu yhteisölliseen projektiin ja hankkii tarvittavia lupia pyydettäessä ideoi ja keskustelee projektiin osallistujien kanssa projektin toteutustavasta	osallistuu yhteisölliseen projektiin ja hankkii toteuttamiselle tarvittavat luvat ideoi, keskustele ja sopii projektiin osallistujien kanssa projektin toteutustavasta sekä suunnittelee projektin toimintaa ja aikatauluja
	tekee annetut työt aikataulun mukaisesti ja kysyy jos tulee ongelmia	tekee osuutensa sovituista töistä aikataulun mukaisesti ja ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia	tekee osuutensa sovituista töistä aikataulun mukaisesti, ratkaisee työskentelyn aikana ilmeneviä ongelmia ja kehittää suunnitelmaa joustavasti vaatimusten mukaan työn edistyessä
Oman toiminnan arviointi	kertoo projektista ja arvioi omaa toimintaansa.	kertoo projektin taustoista, tavoitteista ja onnistumisesta sekä arvioi omaa toimintaansa	kertoo projektin taustoista ja tavoitteista, arvioi sen ongelmakohtia ja onnistumista suhteessa niihin ja arvioi omaa toimintaansa
		antaa palautetta muiden toiminnasta.	korjaa omaa toimintaansa tarvittaessa ja antaa rakentavaa palautetta muiden toiminnasta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työskentelytapojen valinta ja käyttö	käyttää annettuja työvälineitä ja materiaaleja	käyttää työhön sopivia työvälineitä ja materiaaleja	käyttää työhön sopivia työvälineitä ja materiaaleja sekä ohjeistaa muita ryhmän jäseniä niiden käytössä
	käyttää sovittuja työskentelytapoja sekä ottaa vastaan ohjeet sovituista työskentelytavoista ja -menetelmistä sekä noudattaa niitä.	käyttää sovittuja työskentelytapoja sekä keskustele ja tekee ehdotuksia mahdollisista työskentelytavoista, työmenetelmistä, materiaaleista ja tekniikoista.	käyttää sovittuja työskentelytapoja sekä valitsee keskusteltuaan muiden kanssa projektin toteuttamisen kannalta sopivimmat työskentelytavat, työmenetelmät, materiaalit ja tekniikat.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvastraditioiden ja nykykuvauksen tuntemuksen käyttö	työskentelee käyttäen yhteisötaiteen keinoja ja taustoja.	työskentelee käyttäen yhteisötaiteen keinoja ja hyödyntää sen traditiota työn taustoituksessa	työskentelee oivaltavasti käyttäen yhteisötaiteen keinoja sekä hyödyntää sen traditiota ja keinoja projektin taustoituksessa, näkökulman valinnassa ja toteutuksen suunnittelussa
		sijoittaa projektin yhteisötaiteen kenttään.	sijoittaa projektin yhteisötaiteen kenttään ja oivaltaa sen merkityksen yhteisölle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi yhteistyökumppaneiden kanssa	kommunikoi yhteistyökumppaneiden kanssa	kommunikoi yhteistyökumppaneiden kanssa ja luo kontakteja
	työskentelee ryhmän jäsenenä	työskentelee ryhmässä ottaen muut ryhmän jäsenet huomioon	työskentelee ryhmässä ottaen muut ryhmän jäsenet huomioon ja kehittää omaa toimintaansa yhteistyön pohjalta
Ammattietiikka	toimii yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaan	toimii yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaan ja sopii yhteisistä toimintatavoista ryhmän kanssa	toimii yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaan ja neuvottelee ja sopii yhteisistä toimintatavoista ryhmän ja eri osapuolten kanssa
	toimii opastettuna projektiin vaikuttavien lakien ja määräysten mukaisesti.	toimii opastettuna projektiin vaikuttavien lakien ja määräysten mukaisesti sekä varmistaa pyydettyä, että luvat on haettu ja voimassa.	toimii opastettuna projektiin vaikuttavien lakien ja määräysten mukaisesti sekä varmistaa, että tarvittavat luvat on haettu ja voimassa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa työskentelemällä yhteisötaiteen projektin tehtävissä. Hän voi toimia joko itsenäisesti tai visuaalisen alan toimeksiannon mukaisesti työpaikalla tai yrityksessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.12 Valokuvataide

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ suunnittelee ja tekee kuvakokonaisuuksia valitsemistaan aiheista/kohteista
- ♦ asettaa työlleen sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita taiteellisista lähtökohdista
- ♦ valitsee työlleen näkökulman ja hankkii taustatietoja työskentelynsä pohjaksi
- ♦ valitsee työlleen esittämistavan ja viimeistelee kuvat sen mukaan
- ♦ suunnittelee aikataulunsa ja työskentelee sen mukaan
- ♦ arvioi ja kehittää omaa työtään
- ♦ keskustelee kuvien merkityksistä ja viesteistä käyttäen alan termistöä
- ♦ valitsee työkokonaisuuteen työmenetelmät, laitteet ja tekniikat
- ♦ hyödyntää työnsä pohjana valokuvataiteen tradition ja nykyhetken tuntemustaan
- ♦ kommunikoi eri yhteistyötahojen kanssa ja työskentelee yksin tai ryhmässä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvakokonaisuuden suunnitteleminen ja tekeminen taiteellista lähtökohdista	suunnittelee ja tekee taiteelliseen ilmaisuun pyrkiviä valokuvakokonaisuuksia	suunnittelee ja tekee taiteellisesti hallittuja valokuvakokonaisuuksia	suunnittelee ja tekee taiteellisesti hallittuja ja oivaltavia valokuvakokonaisuuksia
Sisällöllisten ja visuaalisten tavoitteiden asettaminen	asettaa työlleen joitain tavoitteita	asettaa työlleen sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita	asettaa työlleen sisällöllisiä ja visuaalisia tavoitteita ja pääsee eheään lopputulokseen
Näkökulman valinta, ajatusten/tunteiden ilmaiseminen ja taustatietojen hankinta	mieltii työlleen näkökulmaa ja tekee kuvia sen pohjalta	valitsee työlleen näkökulman ja ilmaisee haluamiaan ajatuksia /tunteita hyödyntäen valokuvan kerronnallisia ja visuaalisia keinoja	valitsee työlleen selkeän näkökulman ja ilmaisee haluamiaan ajatuksia/tunteita oivaltavasti hyödyntäen valokuvan kerronnallisia ja visuaalisia keinoja
	hankkii pyydettyä taustatietoja	hankkii taustatietoja työskentelynsä pohjaksi	hankkii itsenäisesti tarvittavat taustatiedot työskentelynsä pohjaksi
Esittämistavan valinta ja kuvien viimeistely	valitsee työlleen esittämistavan ja viimeistelee kuvat	valitsee työlleen esittämistavan ja viimeistelee kuvat sen vaatimalla tavalla	valitsee työlleen parhaiten sopivan esittämistavan ja viimeistelee kuvat huolellisesti sen vaatimalla tavalla
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee kuvaussuunnitelman ja saa kuvat valmiiksi sovitus- ja aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitus- ja aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitus- ja aikataulussa
	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa ja ilmoittaa poikkeamista aikataulussa	neuvottelee ja sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa, toimii sopimuksen mukaan ja neuvottelee poikkeamista
Työskentelyn kehittäminen ja kuvien arviointi	esittelee kuvansa ja arvioi omaa työtään	kertoo kuviensa sisällöstä ja arvioi realistisesti omaa työtään	kertoo kuviensa tavoitteista ja sisällöstä, arvioi realistisesti omaa työtään ja kertoo parannusehdotuksista
Kuvista keskusteleminen	keskustelee kuvista	keskustelee kuvista ja niiden merkityksistä	keskustelee kuvista ja ymmärtää niiden erilaisia merkityksiä
	ottaa vastaan palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muille.	ottaa vastaan palautetta, antaa rakentavaa palautetta muille ja kehittää työtään palautteen pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, laitteiden ja tekniikoiden hallinta	käyttää työssään tuttuja työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja hyödyntää niiden ominaisuuksia.	käyttää työssään erilaisia työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä ilmaisuaan tukevat	käyttää työssään erilaisia työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä ilmaisuaan parhaiten tukevat
		hyödyntää laitteiden ja tekniikoiden ominaisuuksia.	hyödyntää laitteiden ja tekniikoiden ominaisuuksia monipuolisesti saadakseen teknisesti laadukkaan lopputuloksen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Valokuvataiteen tradition ja nykyhetken tuntemuksen hyödyntäminen	hyödyntää valokuvataiteen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan omassa työskentelyssään.	hyödyntää valokuvataiteen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan oman työnsä taustoituksessa ja työskentelyssään	hyödyntää valokuvataiteen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan oivaltavasti oman työnsä taustoituksessa ja työskentelyssään
		sijoittaa oman työnsä valokuvataiteen kenttään.	sijoittaa oman työnsä valokuvataiteen kenttään ja ymmärtää tradition merkityksen nykykuvaukselle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja muiden mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja muiden mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja muiden mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa
	työskentelee tarvittaessa ryhmän jäsenenä.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet ja tuo rakentavasti esille oman näkökantansa.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet, tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja ja kehittää omaa toimintaansa yhteistyön pohjalta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.13 Kuvaajalähtöinen dokumentointi

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ suunnittelee ja kuvaa dokumentaarisia kuvakokonaisuuksia ihmisistä, ilmiöistä ja ympäristöistä
- ◆ valitsee työlleen näkökulman välittääkseen haluamansa viestin
- ◆ hankkii taustatietoja työskentelynsä pohjaksi
- ◆ valitsee työlleen esittämistavan ja viimeistelee kuvat sen mukaan
- ◆ suunnittelee ja noudattaa aikatauluja
- ◆ arvoi ja kehittää omaa työtään
- ◆ keskustelee kuvien merkityksistä ja viesteistä käyttäen alan termistöä
- ◆ valitsee työlleen työmenetelmät, laitteet ja tekniikat
- ◆ käyttää työnsä pohjana dokumentaarisen kuvauksen tradition ja nykyhetken tuntemustaan
- ◆ toimii eettisesti suhteessa kuvauskohteisiinsa
- ◆ luo kontakteja ja kommunikoi eri yhteistyötahojen kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Dokumentaarisen kuvakokonaisuuden rakentaminen	suunnittelee ja kuvaa dokumentaarisia kuvakokonaisuuksia ihmisistä, ilmiöistä ja ympäristöistä	suunnittelee ja kuvaa ajassa kiinni olevia dokumentaarisia kuvakokonaisuuksia ihmisistä, ilmiöistä ja ympäristöistä	suunnittelee ja kuvaa oivaltavia ja ajassa kiinni olevia, visuaalisesti kiinnostavia dokumentaarisia kuvakokonaisuuksia ihmisistä, ilmiöistä ja ympäristöistä
	valitsee aiheensa ohjattuna	valitsee aiheensa itsenäisesti	valitsee aiheensa itsenäisesti
Näkökulman valinta, viestin välittäminen ja taustatietojen hankkiminen	mieltii työnsä näkökulmaa ja pyrkii välittämään kuvillaan viestin	valitsee työnsä näkökulman ja välittää halutun viestin hyödyntäen valokuvan kerronnallisia keinoja	valitsee työnsä selkeän näkökulman ja välittää halutun viestin hyödyntäen oivaltavasti valokuvan kerronnallisia ja visuaalisia keinoja
	hankkii pyydettyinä taustatietoja	hankkii taustatietoja työskentelynsä pohjaksi	hankkii itsenäisesti tarvittavat taustatiedot työskentelynsä pohjaksi
Esittämistavan valinta ja kuvien viimeistely	valitsee työnsä esittämistavan ja viimeistelee kuvat	valitsee työnsä esittämistavan ja viimeistelee kuvan vaatimalla tavalla	valitsee työnsä sille parhaiten sopivan esittämistavan ja viimeistelee kuvat huolellisesti sen vaatimalla tavalla
Ajankäyttö työskentelyssä	tekee kuvaussuunnitelman ja saa kuvat valmiiksi sovituksessa aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovituksessa aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovituksessa aikataulussa
	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa ja ilmoittaa poikkeamista aikataulussa	neuvottelee ja sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa, toimii sopimuksen mukaan ja neuvottelee poikkeamista
Työskentelyn kehittäminen ja kuvien arviointi	esittelee kuvansa ja arvioi omaa työtään	kertoo kuviensa sisällöstä ja arvioi realistisesti omaa työtään	kertoo kuviensa tavoitteista ja sisällöstä, arvioi realistisesti omaa työtään ja kertoo parannusehdotuksista

Kuvista keskusteleminen	keskustelee kuvista	keskustelee kuvista ja niiden merkityksistä	keskustelee kuvista ja tunnistaa niiden erilaisia merkityksiä
	ottaa vastaan palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa muille rakentavaa palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muille, kehittää työtään palautteen pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, laitteiden ja tekniikoiden hallinta	käyttää työssään tuttuja työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita.	käyttää erilaisia työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä työhönsä sopivat	käyttää erilaisia työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä työhönsä parhaiten sopivat
		hyödyntää laitteiden ja tekniikoiden ominaisuuksia.	hyödyntää laitteiden ja tekniikoiden ominaisuuksia monipuolisesti teknisesti laadukkaan lopputuloksen saamiseksi.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvastradition ja nykykuvauksen tuntemus	hyödyntää dokumenttikuvauksen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan työskentelyssään.	hyödyntää dokumenttikuvauksen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan työnsä taustoituksessa ja työskentelyssään	hyödyntää dokumenttikuvauksen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan oivaltavasti työnsä taustoituksessa ja työskentelyssään
		sijoittaa työnsä dokumenttikuvauksen kenttään.	sijoittaa työnsä dokumenttikuvauksen kenttään ja ymmärtää tradition merkityksen nykykuvaukselle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja muiden yhteisöryhmien kanssa	luo kontakteja ja kommunikoi kuvattavien ihmisten ja muiden yhteisöryhmien kanssa	luo kontakteja ja kommunikoi kuvattavien ihmisten ja muiden yhteisöryhmien kanssa
		tuo rakentavasti esille oman näkökantansa asioista	tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja ja kehittää omaa toimintaansa yhteistyön pohjalta

Ammattietiikka	kunnioittaa kuvauskohteita ja pyytää kuvaus- ja julkaisulupia.	kunnioittaa kuvauskoh- teitaan, kantaa vastuuta kuvauskohteista, käyttäytyy kuvatessaan yleensä erilais- ten tilanteiden vaatimalla tavalla sekä pyytää kuvaus- ja julkaisulupia.	kunnioittaa kuvauskoh- teitaan, kantaa vastuuta kuvauskohteista, käyttäytyy kuvatessaan erilaisten ti- lanteiden vaatimalla tavalla sekä pyytää kuvaus- ja jul- kaisulupia.
----------------	--	---	---

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaami- sen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.14 Kuvajournalistinen kerronta, 10 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ kuvaa journalistisia valokuvia välittääkseen tietoa ajankohtaisista tapahtumista ja ilmiöistä
- ◆ rakentaa kuvista kerronnallisia journalistisia kokonaisuuksia erilaisiin juttutyyppeihin ja niiden rakenteisiin
- ◆ hyödyntää työssään kuvan ja tekstin yhteyttä
- ◆ noudattaa annettuja aikatauluja
- ◆ arvioi ja kehittää omaa työtään
- ◆ valitsee kuvaustehtävään sopivan kuvaus- ja valaisukaluston
- ◆ käsittelee kuvansa julkaisukohteen ja käyttötarkoituksen mukaisiksi
- ◆ hyödyntää työssään kuvajournalismin tradition ja nykyhetken tuntemustaan
- ◆ hyödyntää työssään joukkoviestinnän perusteiden tuntemustaan
- ◆ noudattaa sananvapauden, journalistin eettisten ohjeiden ja yksilönsuojan säädöksiä
- ◆ kommunikoi eri yhteistyötahojen kanssa ja työskentelee yksin tai yhteistyössä toimittajan ja/tai graafikon kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Journalististen kuvien kuvaaminen	kuvaa kuvia erilaisiin juttutyyppeihin ajankohtaisista tapahtumista ja ilmiöistä	kuvaa viestinnällisesti osuvia kuvia erilaisiin juttutyyppeihin ajankohtaisista tapahtumista ja ilmiöistä	kuvaa viestinnällisesti osuvia ja visuaalisesti kiinnostavia kuvia erilaisiin juttutyyppeihin ajankohtaisista tapahtumista ja ilmiöistä
	huomaa, että kuvilla voi olla erilaisia sisäisiä merkityksiä	ymmärtää kuvan sisäisiä merkitysviittauksia	ymmärtää kuvan sisäisiä merkitysviittauksia ja hyödyntää niitä työskennellessään

Dokumentaarisen kerronnan hallinta	kuvaa ja rakentaa kuvakokonaisuuksia	suunnittelee, kuvaa ja rakentaa kuvistaan narratiivisia kokonaisuuksia	suunnittelee, kuvaa ja rakentaa kuvistaan narratiivisesti hallittuja kokonaisuuksia
	välittää viestin	välittää halutun viestin selkeästi ja hyödyntää kuvan ja sanan vuorovaikutusta	välittää oivaltavasti ja selkeästi halutun viestin sekä hyödyntää ja ymmärtää kuvan ja sanan vuorovaikutusta
Ajankäyttö työskentelyssä	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa ja toimii sopimuksen mukaan	neuvottelee ja sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa, toimii sopimuksen mukaan ja neuvottelee poikkeamista
	tekee kuvaussuunnitelman ja saa kuvat valmiiksi sovitusso aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitusso aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitusso aikataulussa
Työskentelyn kehittäminen ja kuvien arviointi	esittelee kuvansa ja arvioi omaa työtään	kertoo kuviensa sisällöstä ja arvioi realistisesti omaa työtään	kertoo kuviensa tavoitteista ja sisällöstä, arvioi realistisesti omaa työtään ja kertoo parannusehdotuksista
		arvioi työnsä taloudellista kannattavuutta	arvioi työnsä tavoitteellisuutta ja taloudellista kannattavuutta
Kuvista keskusteleminen	keskustelee kuvista	keskustelee kuvista ja niiden merkityksistä	keskustelee kuvista ja ymmärtää niiden erilaisia merkityksiä
	ottaa vastaan palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa muille rakentavaa palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muiden kuvista sekä kehittää työtään palautteen pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kameroiden ja laitteiden käyttö	käyttää tuttuja työvälineitä ja pyrkii hyödyntämään niiden ominaisuuksia	käyttää erilaisia kameroita ja valaisulaitteita ja valitsee niistä työhönsä sopivat	käyttää erilaisia kameroita ja valaisulaitteita ja valitsee niistä työhönsä parhaiten sopivat
		hyödyntää laitteiden ominaisuuksia	hyödyntää laitteiden ominaisuuksia monipuolisesti

Kuvien sähköinen käsittely	käsittelee kuvansa ajanmu- kaisilla ohjelmilla.	käsittelee kuvansa ajanmu- kaisilla ohjelmilla julkaisu- kohteen ja käyttötarkoituk- sen mukaan oikein.	käsittelee kuvansa ajanmu- kaisilla ohjelmilla julkaisu- kohteen ja käyttötarkoituk- sen mukaan oikein hallitsee työnkulut ja aineis- ton jakamisen sekä kuvan että aineiston tasoilla.
----------------------------	--	--	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvajournalismin tradition ja nykyhetken tuntemus	hyödyntää kuvajournalismin historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan omassa työskentelyssään	hyödyntää kuvajournalismin historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan oman työnsä taustoitukses- sa ja työskentelyssään	hyödyntää kuvajournalismin historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan oivaltavasti oman työnsä taustoituksessa ja työskentelyssään
		ymmärtää journalistisen kuvauksen luonteen sekä sijoittaa oman työnsä journalistisen valokuvauksen kenttään	ymmärtää journalistisen kuvauksen luonteen ja tradition merkityksen nykykuvaukselle sekä sijoittaa oman työnsä journalistisen valokuvauksen kenttään
Joukkoviestinnän perusteiden, lakien ja säästösten käyttö	hyödyntää opastettuna joitain joukkoviestinnän perusteita työskentelyssään	hyödyntää joukkoviestinnän perusteita työskentelyssään	hyödyntää ja soveltaa joukkoviestinnän perusteita työskentelyssään soveltaa ilmaisunsa tuke- maan viestin välittymistä
	toimii sananvapautta ja yksityisyyden suojaa koskevien lakien ja säästösten mukaan.	toimii sananvapautta ja yksityisyyden suojaa koskevien lakien ja säästösten mukaan.	toimii sananvapautta ja yksityisyyden suojaa koskevien lakien ja säästösten mukaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa sekä työskentelee tarvittaessa ryhmän jäsenenä.	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa sekä työskentelee tarvittaessa ryhmässä huomioiden muut ryhmän jäsenet.	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa, tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja ja kehittää omaa toimintaansa yhteistyön pohjalta sekä työskentelee tarvittaessa ryhmässä huomioiden muut ryhmän jäsenet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.15 Kohderyhmäjournalsmi, 10 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ tekee valokuvia ja kuvittaa erityyppisiä artikkeleita asiakkaan toimeksiannon tai konseptin mukaan
- ♦ suunnittelee ja toteuttaa kuvauksia lehden visuaalisen ja viestinnällisen konseptin mukaan
- ♦ osallistuu tarpeen mukaan lehden konseptin suunnitteluun yhteistyössä asiakkaan tai muiden yhteistyötahojen kanssa
- ♦ laatii projektin aikataulun ja noudattaa sitä ja/tai noudattaa annettuja aikatauluja
- ♦ arvioi ja kehittää omaa työtään
- ♦ valitsee kuvaustehtävään kuvaus- ja valaisukaluston
- ♦ käsittelee kuvansa julkaisukohteen ja käyttötarkoituksen mukaisiksi
- ♦ hyödyntää työssään joukkoviestinnän tradition ja nykyhetken tuntemustaan
- ♦ hyödyntää työssään markkinointiviestinnän tuntemustaan
- ♦ noudattaa sananvapauden, journalistin eettisten ohjeiden ja yksilönsuojan säädöksiä
- ♦ kommunikoi eri yhteistyötahojen kanssa ja työskentelee tarpeen mukaan yksin tai yhteistyössä esim. graafikon kanssa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Viestinnällisten valokuvien kuvaaminen	kuvaa asiakkaan tarpeiden mukaisesti kuvia erilaisiin artikkeleihin	kuvaa asiakkaan tarpeiden mukaisesti viestinnällisesti osuvia kuvia erilaisiin artikkeleihin	kuvaa asiakkaan tarpeiden mukaisesti viestinnällisesti osuvia ja visuaalisesti kiinnostavia kuvia erilaisiin artikkeleihin
	huomaa, että kuvilla voi olla erilaisia sisäisiä merkityksiä	ymmärtää kuvan sisäisiä merkitysviittauksia	ymmärtää kuvan sisäisiä merkitysviittauksia ja hyödyntää niitä työskennellessään
Visuaalisen ja viestinnällisen konseptin suunnittelu ja/tai sen mukaan työskentely	pyrkii työskentelemään tilaajan viestinnällisen ja/ tai visuaalisen konseptin mukaan	työskentelee tilaajan viestinnällisen ja/ tai visuaalisen konseptin mukaan	työskentelee ottaen huomioon erilaisten viestinnällisten ja/ tai visuaalisten konseptien vaatimukset kuville
		osallistuu tarvittaessa konseptin suunnitteluun tai kehittelyyn	osallistuu tarvittaessa oivaltavasti konseptin suunnitteluun tai kehittelyyn
Ajankäyttö työskentelyssä	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa ja toimii sopimuksen mukaan	neuvottelee ja sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa, toimii sopimuksen mukaan ja neuvottelee poikkeamista
	tekee kuvaussuunnitelman ja saa kuvat valmiiksi sovituksessa aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovituksessa aikataulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovituksessa aikataulussa
Työskentelyn kehittäminen ja kuvien arviointi	esittelee kuvansa ja arvioi omaa työtään	kertoo kuviensa sisällöstä ja arvioi realistisesti omaa työtään	kertoo kuviensa tavoitteista ja sisällöstä, arvioi realistisesti omaa työtään ja osaa kertoa parannus ehdotuksia
		arvioi työnsä taloudellista kannattavuutta	arvioi työnsä tavoitteellisuutta ja taloudellista kannattavuutta

Kuvista keskusteleminen	keskustelee kuvista	keskustelee kuvista ja niiden merkityksistä	keskustelee kuvista ja ymmärtää niiden erilaisia merkityksiä
	ottaa vastaan palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa muille rakentavaa palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muiden töistä sekä kehittää työtään palautteen pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kameroiden ja laitteiden käyttö	käyttää tuttuja työvälineitä ja pyrkii hyödyntämään niiden ominaisuuksia	käyttää erilaisia kameroita ja valaisulaitteita ja valitsee niistä työhönsä sopivat	käyttää erilaisia kameroita ja valaisulaitteita ja valitsee niistä työhönsä parhaiten sopivat
		hyödyntää laitteiden ominaisuuksia	hyödyntää laitteiden ominaisuuksia monipuolisesti
Kuvien sähköinen käsittely	käsittelee kuvansa ajanmuutoksilla ohjelmilla.	käsittelee kuvansa ajanmuutoksilla ohjelmilla julkaisukohteen ja käyttötarkoituksen mukaan oikein.	käsittelee kuvansa ajanmuutoksilla ohjelmilla julkaisukohteen ja käyttötarkoituksen mukaan oikein
			hallitsee työnkulut ja aineiston jakamisen sekä kuvan että aineiston tasoilla.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Kuvajournalismin tradition ja nykyhetken tuntemus	hyödyntää kuvajournalismin historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan omassa työskentelyssään	hyödyntää kuvajournalismin historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan oman työnsä taustoituksessa ja työskentelyssään	hyödyntää kuvajournalismin historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan oivaltavasti oman työnsä taustoituksessa ja työskentelyssään
		ymmärtää journalistisen kuvauksen luonteen	ymmärtää journalistisen kuvauksen luonteen ja tradition merkityksen nykykuvaukselle
		sijoittaa oman työnsä journalistisen valokuvauksen kenttään	sijoittaa oman työnsä journalistisen valokuvauksen kenttään

Markkinointiviestinnän perusasioiden, lakien ja säädösten hyödyntäminen	hyödyntää markkinointiviestinnän perusasioita työskentelyssään	hyödyntää markkinointiviestinnän perusasioita työskentelyssään ja asiakkaan tarpeiden ymmärtämisessä	hyödyntää ja soveltaa markkinointiviestinnän perusasioita työskentelyssään ja asiakkaan tarpeiden ymmärtämisessä
	toimii sananvapautta ja yksityisyyden suoja koskevien lakien ja säädösten mukaan.	toimii sananvapautta ja yksityisyyden suoja koskevien lakien ja säädösten mukaan.	toimii sananvapautta ja yksityisyyden suoja koskevien lakien ja säädösten mukaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa, tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja ja kehittää omaa toimintaansa yhteistyön pohjalta
	työskentelee tarvittaessa ryhmän jäsenenä.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä muut ryhmän jäsenet huomioiden.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä muut ryhmän jäsenet huomioiden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.16 Tuotekuvaus, 10 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ♦ tekee asiakkaan toimeksiannon mukaisia tuotekuvia ja kuvakokonaisuuksia
- ♦ sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä
- ♦ rakentaa ja/tai valitsee toiveiden mukaisen kuvausympäristön
- ♦ käyttää tarvittaessa kuvausjärjestelijää ja/tai muita avustajia
- ♦ valaisee ja kuvaa erikokoisia ja eri materiaalia olevia kohteita
- ♦ sopii aikatauluista, toimii sovitun aikataulun mukaan ja suunnittelee oman kuvausaikataulunsa
- ♦ arvioi ja kehittää omaa työtään
- ♦ valitsee työkokonaisuuteen sopivat työmenetelmät, laitteet ja tekniikat
- ♦ muokkaa kuvat käyttötarkoituksen mukaan ja käsittelee ne tuotekuvauksen vaatimusten mukaisiksi
- ♦ käyttää tuotekuvauksen tradition ja nykyhetken tuntemustaan työskentelynsä pohjana
- ♦ luo kontakteja, kommunikoi eri yhteistyötahojen kanssa ja työskentelee tarvittaessa tuotantotiimin jäsenenä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotekuvien kuvaaminen ja kuvakokonaisuuksien hallinta	tekee asiakkaan tarpeiden mukaisesti tuotevalokuvia	tekee asiakkaan tarpeiden mukaisesti tuotteen ominaisuuksista kertovia valokuvia	tekee asiakkaan tarpeiden mukaisesti visuaalisesti kiinnostavia ja tuotteen ominaisuuksista kertovia valokuvia
	kuvaa tarvittaessa kuvakokonaisuuksia annetuista tuoteryhmistä	kuvaa tarvittaessa visuaalisesti yhtenäisiä kuvakokonaisuuksia annetuista tuoteryhmistä	kuvaa tarvittaessa visuaalisesti yhtenäisiä ja oivaltavia kuvakokonaisuuksia annetuista tuoteryhmistä

Kuvausympäristön rakentaminen ja/tai valinta ja kuvausjärjestelyt	sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä	neuvottelee ja sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä	neuvottelee ja sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä sekä osallistuu tarvittaessa ideointiin
	rakentaa kuvausympäristön studioon tai muuhun miljööseen	rakentaa kuvausympäristön studioon tai muuhun miljööseen	rakentaa toiveiden mukaisen kuvausympäristön studioon tai muuhun miljööseen
		käyttää tarvittaessa avustajia	arvioi työn määrää ja käyttää tarvittaessa avustajia
Kohteiden valaisu	valaisee kuvattavat kohteet ja tietää, että eri materiaalit asettavat valaisulle erilaisia vaatimuksia	valaisee kuvattavat kohteet ja ymmärtää eri materiaalien vaatimuksia valokuvaamisen kannalta sekä ottaa ne huomioon valaisua rakentaessaan	valaisee hallitusti erikokoisia ja -laatuisia kohteita ja ymmärtää eri materiaalien luonnetta ja vaatimuksia valokuvaamisen kannalta sekä ottaa ne huomioon valaisua rakentaessaan
Ajankäyttö työskentelyssä	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa ja toimii sopimuksen mukaan	neuvottelee ja sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa, toimii sopimuksen mukaan ja neuvottelee poikkeamista
	tekee kuvaussuunnitelman ja saa kuvat valmiiksi sovitus- aika- taulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitus- aika- taulussa	tekee aikataulutetun kuvaussuunnitelman, työskentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitus- aika- taulussa
Työskentelyn kehittäminen ja kuvien arviointi	esittelee kuvansa ja arvioi omaa työtään	kertoo kuviensa tavoitteista sekä arvioi realistisesti omaa työtään ja työnsä taloudellista kannattavuutta	kertoo kuviensa tavoitteista, arvioi realistisesti omaa työtään, kertoo parannusehdotuksia sekä arvioi työnsä tavoitteellisuutta ja taloudellista kannattavuutta
Kuvista keskusteleminen	keskustelee kuvista	keskustelee kuvista ja niiden merkityksistä	keskustelee kuvista ja ymmärtää niiden erilaisia merkityksiä
	ottaa vastaan palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muille.	ottaa vastaan palautetta, antaa rakentavaa palautetta muiden töistä sekä kehittää työtään palautteen pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, laitteiden ja tekniikoiden hallinta	käyttää tuttuja työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja pyrkii hyödyntämään niiden ominaisuuksia	käyttää erilaisia työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä työhönsä sopivat	käyttää erilaisia työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä työhönsä parhaiten sopivat
		hyödyntää laitteiden ja tekniikoiden ominaisuuksia	hyödyntää laitteiden ja tekniikoiden ominaisuuksia monipuolisesti teknisesti laadukkaan lopputuloksen saamiseksi
Kuvien sähköinen käsittely	käsittelee kuvansa ajanmuokaisilla ohjelmilla.	käsittelee kuvansa ajanmuokaisilla ohjelmilla käyttötarkoituksen ja tuotekuvien vaatimusten mukaan.	käsittelee kuvansa ajanmuokaisilla ohjelmilla käyttötarkoituksen ja tuotekuvien vaatimusten mukaan oikein saadakseen teknisesti laadukkaita kuvia.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotekuvauksen tradition ja nykyhetken tuntemus	hyödyntää tuotekuvauksen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan työskentelyssään.	hyödyntää tuotekuvauksen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan työskentelyssään ja työnsä taustoituksessa	hyödyntää tuotekuvauksen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan työskentelyssään ja työnsä taustoituksessa
		sijoittaa oman työnsä valokuvauksen kenttään.	sijoittaa oman työnsä valokuvauksen kenttään ja ymmärtää tradition merkityksen nykykuvaukselle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi eri yhteistyökumppaneiden kanssa	luo kontakteja ja kommunikoi eri yhteistyökumppaneiden kanssa	luo kontakteja ja kommunikoi eri yhteistyökumppaneiden kanssa
		ymmärtää oman roolinsa suhteessa tilaajan vastuuhenkilöön	ymmärtää oman roolinsa suhteessa tilaajan vastuuhenkilöön ja kehittää omaa toimintaansa yhteistyön pohjalta
	työskentelee tarvittaessa ryhmän jäsenenä.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä huomioiden sen muut jäsenet.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä huomioiden sen muut jäsenet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.17 Mainos- ja trendikuvaukset, 10 ov

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ◆ tekee asiakkaan toimeksiannon mukaisia mainos-/trendikuvia ja kuvakokonaisuuksia
- ◆ sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä
- ◆ rakentaa/valitsee toiveiden mukaisen kuvausympäristön
- ◆ käyttää tarvittaessa kuvausjärjestelijää ja/tai muita avustajia
- ◆ valaisee ja kuvaa ihmisiä, esineitä, tiloja ja muita tarvittavia kohteita
- ◆ toimii yhteistyössä tilaajan vastuuhenkilön kanssa
- ◆ ohjaa malleja
- ◆ sopii aikatauluista, toimii sovitun aikataulun mukaan ja suunnittelee oman kuvausaikataulunsa
- ◆ arvioi ja kehittää omaa työtään ja keskustelee kuvista käyttäen alan termistöä
- ◆ valitsee työkokonaisuuteen sopivat työmenetelmät, laitteet ja tekniikat
- ◆ muokkaa kuvat käyttötarkoituksen mukaan ja käsittelee ne alan vaatimusten mukaisiksi
- ◆ tekee tarvittaessa kuvamanipulaatioita

- ♦ käyttää mainos- ja trendikuvauksen tradition ja nykyhetken tuntemustaan työskentelynsä pohjana
- ♦ luo kontakteja, kommunikoi eri yhteistyötahojen kanssa ja toimii tarvittaessa tuotantotiimin jäsenenä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Mainos- ja trendikuvien kuvaaminen ja kuvakokonaisuuksien hallinta	pyrkii tekemään asiakkaan tarpeiden mukaisesti mainos- ja trendikuvia	tekee asiakkaan tarpeiden mukaisesti kohteen ominaisuuksista kertovia valokuvia	tekee asiakkaan tarpeiden mukaisesti visuaalisesti kiinnostavia ja kohteen ominaisuuksista kertovia valokuvia
	kuvaa tarvittaessa kuvakokonaisuuksia annetuista kohteista ja/tai tuoteryhmistä	kuvaa tarvittaessa visuaalisesti yhtenäisiä kuvakokonaisuuksia annetuista kohteista ja/tai tuoteryhmistä	kuvaa tarvittaessa visuaalisesti yhtenäisiä ja oivaltavia kuvakokonaisuuksia annetuista kohteista ja/tai tuoteryhmistä
Kuvauspaikan valinta, rakentaminen ja kuvausjärjestelyt	sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä	neuvottelee ja sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä	neuvottelee ja sopii kuvan tilaajan kanssa kuvauspaikasta ja -järjestelyistä sekä osallistuu tarvittaessa ideointiin
	rakentaa kuvausympäristön studioon tai muuhun miljööseen	rakentaa kuvausympäristön studioon tai muuhun miljööseen	rakentaa asiakkaan toiveiden mukaisen kuvausympäristön studioon tai muuhun miljööseen
		käyttää tarvittaessa avustajia	arvioi työn määrää ja käyttää tarvittaessa avustajia
Kohteiden valaisu	valaisee kuvattavat kohteet ja tietää, että erilaiset kohteet asettavat valaisulle erilaisia vaatimuksia	valaisee ihmisiä, esineitä, tiloja ja muita tarvittavia kohteita sekä ymmärtää erilaisten kohteiden vaatimuksia valokuvaamisen kannalta, ottaa ne huomioon valaisua rakentaessaan	valaisee hallitusti ihmisiä, esineitä, tiloja ja muita tarvittavia kohteita sekä ymmärtää erilaisten kohteiden luonnetta ja vaatimuksia valokuvaamisen kannalta, ottaa ne huomioon valaisua rakentaessaan

Toiminta kuvaustilan- teessa	ymmärtää oman roolinsa suhteessa tilaajan vastuu- henkilöön ja avustajiin	ymmärtää oman roolinsa suhteessa tilaajan vastuu- henkilöön ja avustajiin	ymmärtää oman roolinsa suhteessa tilaajan vastuu- henkilöön ja avustajiin ja toimii yhteistyöhön kan- nustavasti
	ohjaa malleja	ohjaa malleja päästäkseen haluttuun lopputulokseen	ohjaa malleja luontevasti päästäkseen haluttuun lop- putulokseen
Ajankäyttö työsen- telyssä	sopii aikatauluista eri osa- puolien kanssa	sopii aikatauluista eri osapuolien kanssa, toimii sopimuksen mukaan ja ilmoittaa poikkeamista	neuvottelee ja sopii aikatau- luista eri osapuolien kanssa, toimii sopimuksen mukaan ja neuvottelee poikkeamista
	tekee kuvaussuunnitelman ja saa kuvat valmiiksi sovi- tussa aikataulussa	tekee aikataulutetun ku- vaussuunnitelman, työ- kentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitussa aikataulussa	tekee aikataulutetun ku- vaussuunnitelman, työ- kentelee sen mukaan ja saa kuvat valmiiksi sovitussa aikataulussa
Työskentelyn kehiti- täminen ja kuvien arviointi	esittelee kuvansa ja arvioi omaa työtään	kertoo kuviensa tavoitteista sekä arvioi realistisesti omaa työtään ja työnsä taloudel- lista kannattavuutta	kertoo kuviensa tavoitteista, arvioi realistisesti omaa työtään, kertoo paran- nusehdotuksia sekä arvioi työnsä tavoitteellisuutta ja taloudellista kannattavuutta
Kuvista keskustele- minen	keskustelee kuvista	keskustelee kuvista ja nii- den merkityksistä	keskustelee kuvista ja ymmärtää niiden erilaisia merkityksiä
	ottaa vastaan palautetta.	ottaa vastaan palautetta ja antaa rakentavaa palautetta muille.	ottaa vastaan palautetta, antaa rakentavaa palautetta muiden töistä sekä kehittää työtään palautteen pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja mate- riaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työmenetelmien, laitteiden ja tekniiko- iden hallinta	käyttää työssään tuttuja työmenetelmiä, laitteita ja tekniikoita	käyttää erilaisia työmenetel- miä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä työhönsä sopivat	käyttää erilaisia työmenetel- miä, laitteita ja tekniikoita ja valitsee niistä työhönsä parhaiten sopivat
	pyrkii hyödyntämään nii- den ominaisuuksia	hyödyntää laitteiden ja tek- niikoiden ominaisuuksia	hyödyntää laitteiden ja tekniikoiden ominaisuuksia monipuolisesti teknisesti laadukkaan lopputuloksen saamiseksi

Kuvien sähköinen käsittely	käsittelee kuvansa ajanmu- kaisilla ohjelmilla	käsittelee kuvansa ajanmu- kaisilla ohjelmilla käyttö- tarkoituksen ja mainos-/ trendikuvien vaatimusten mukaan	käsittelee kuvansa ajanmu- kaisilla ohjelmilla käyttö- tarkoituksen ja mainos-/ trendikuvien vaatimusten mukaan oikein saadakseen aikaan teknisesti laadukka- ita kuvia
	tekee tarvittaessa kuva- manipulaatioita.	tekee tarvittaessa toiveiden mukaisia kuvamanipulaa- tioita.	tekee tarvittaessa toiveiden mukaisia ja uskottavia ku- vamanipulaatioita.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Mainos- ja trendiku- vauksen tradition ja nykyhetken tuntemus	hyödyntää mainos- ja trendikuvauksen historian, tradition ja nykyhetken tuntemustaan työskente- lyssään.	hyödyntää mainos- ja tren- dikuvauksen historian, tra- dition ja nykyhetken tunte- mustaan työskentelyssään ja työnsä taustoituksessa	hyödyntää mainos- ja tren- dikuvauksen historian, tra- dition ja nykyhetken tunte- mustaan työskentelyssään ja työnsä taustoituksessa
		sijoittaa oman työnsä valo- kuvauksen kenttään.	sijoittaa oman työnsä va- lokuvauksen kenttään ja ymmärtää tradition merki- tyksen nykykuvaukselle.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppi- misen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Vuorovaikutus ja yhteistyö	kommunikoi kuvattavien ihmisten ja muiden yhteis- työkumppaneiden kanssa	luo kontakteja ja kommu- nikoi kuvattavien ihmisten ja muiden yhteistyökump- paneiden kanssa	luo kontakteja ja kommu- nikoi kuvattavien ihmisten ja muiden yhteistyökump- paneiden kanssa
	työskentelee tarvittaessa ryhmän jäsenenä.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä huomioiden sen muut jäsenet.	työskentelee tarvittaessa ryhmässä huomioiden sen muut jäsenet ja kehittää omaa toimintaansa yhteis- työn pohjalta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla valokuvauksen työtehtävissä. Hän voi toimia itsenäisesti tai alan yrityksen työtehtävän mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla, kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden menetelmien avulla.

4.5.18 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

Kuvallisen ilmaisun perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia jostain toisesta ammatillisesta perustutkinnosta.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Perustutkinnon osaamisalasta vastaava tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi kuvallisen ilmaisun perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.5.19 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista

Kuvallisen ilmaisun perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa ammattitutkinnoista, joiden tutkintojen perusteista Opetushallitus on päättänyt.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. ammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa tutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy kyseisen ammattitutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Kuvallisen ilmaisun tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen tutkinnon osan osaksi kuvallisen ilmaisun perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.5.20 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista

Kuvallisen ilmaisun perustutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammatillinen tutkinnon osa erikoisammattitutkinnoista, joiden tutkintojen perusteista Opetushallitus on päättänyt.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. erikoisammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa tutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy kyseisen erikoisammattitutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Kuvallisen ilmaisun tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen erikoisammattitutkinnon osan osaksi kuvallisen ilmaisun perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.5.21 Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa valinnaisia tutkinnon osia, jotka sisältävät työelämän alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin perustuvia ammattitaitovaatimuksia. Tutkinnon osat on nimettävä työelämän toimintakokonaisuuksien perusteella. Niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat noudattaen perusteiden liiteosassa 9.3 olevaa ohjetta Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit.

4.6 MUUT VALINNAISET TUTKINNON OSAT AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa valinnaisia tutkinnon osia, jotka voivat olla ammattitaitoa syventäviä tai laajentavia tutkinnon osia, ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja) tai lukio-opintoja. Syventävät ja laajentavat tutkinnon osat voivat sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisia tutkinnon osia, osia muista ammatillisista tutkinnoista sekä työssä hankittua osaamista. Tutkinnon osat on nimettävä ja niihin on

laadittava ammattitaitovaatimukset, tavoitteet ja arviointia varten arviointikriteerit sekä ammatillisiin tutkinnon osiin ammattitaidon osoittamistavat.

Muiden valinnaisten tutkinnon osien tarjonnassa koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Opiskelija voi valita näitä tutkinnon osia myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

Ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja) ja lukio-opintoja voi olla enintään 10 opintoviikkoa muissa valinnaisissa tutkinnon osissa.

4.6.1 Yrittäjyys

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa yhteistyössä ryhmän kanssa

- ◆ arvioida tuotteistamismahdollisuuksia
- ◆ arvioida perustettavan yrityksen toimintaedellytyksiä
- ◆ täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuk-
sen
- ◆ hankkia toimivan yhteistyö- tai partneriyrityksen
- ◆ laatia alustavan liiketoiminta- ja taloussuunnitelman
- ◆ esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuot-
tajille ja rahoittajille
- ◆ neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta
- ◆ perustaa yrityksen
- ◆ suunnitella ja käynnistää yrityksen toiminnan
- ◆ toimia perustetussa yrityksessä ja tehdä yrityksen ydintehtäviä
- ◆ toimia yrityksen toimintaa tukevia palveluja tuottavien tahojen kanssa
- ◆ lopettaa yrityksen toiminnan opintojen päättyessä tai jatkaa yrityksen toimin-
taa yritystoiminnan (10 ov) opintojen yhteydessä tavoitteenaan perustaa oma
yritys.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaa-
misen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla
tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oman työn suunnittelu	osallistuu yrityksen toiminnan suunnitteluun ja toimii ryhmän jäsenenä	suunnittelee yrityksen toimintaa ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti	suunnittelee yrityksen toimintaa innovatiivisesti ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti
	ottaa vastuun töistään sopimusten mukaisesti	ottaa vastuun sovitusta töistä yhteisvastuullisesti	ottaa vastuuta koko ryhmän toiminnasta ja sovitujen töiden tekemisestä yhteisvastuullisesti
Työn kokonaisuuden hallinta	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä ryhmän toimintaan
	osallistuu sovittuihin yhteistyöverkostojen tapaamiseen	hankkii yhteistyötahoja ja toimii yhteistyöverkostoissa	hankkii yhteistyötahoja ja hyödyntää yhteistyöverkostoja toiminnan kehittämisessä
Laadukas toiminta	toimii työilleen asetettujen laatuavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella	toimii yhdessä asetettujen laatuavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa	toimii yhdessä asetettujen laatuavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi
	toimii palveluhenkisesti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Työvälineiden käyttö	käyttää tavanomaisia yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää itsenäisesti yrityksen käytössä olevia työvälineitä, kuten työpaikan laitteita ja koneita sekä tietokonetta ja ohjelmistoja
	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija		
Tuotteistamismahdollisuuksien ja toimintedellytysten arviointi	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan etsii erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	hyödyntää tuotteistamisessa yhteistyössä ryhmän kanssa oman alan tai eri alojen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan hyödyntää eri verkostoista saatavaa tietoa
	kartoittaa ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa toimialalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa yhteistyössä ryhmän kanssa toimialalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa yhteistyössä ryhmän kanssa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan
	seuraa ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa toimialan kehitystä yritystoiminnan kannalta	seuraa yhteistyössä ryhmän kanssa toimialan kehitystä yritystoiminnan kannalta	seuraa yhteistyössä ryhmän kanssa alan kehitystä ja kehitysnäkymiä yritystoiminnan kannalta
	arvioi opastettuna yhteistyössä ryhmän kanssa mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi yhteistyössä ryhmän kanssa mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi itsenäisesti mahdollisuuksiaan yrittäjänä ja asettaa itselleen kehittymistavoitteita
	Liikeidean täsmentäminen	selvittää opastettuna yhteistyössä ryhmän kanssa perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi yhteistyössä ryhmän kanssa perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia
	valitsee ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat	valitsee yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat osallistuu tiedon hankintaan keskeisiltä viranomaisilta	valitsee yhteistyössä ryhmän kanssa yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamisasiakirjat hakee itsenäisesti tietoa keskeisiltä viranomaisilta

Yrityksen toiminnan suunnittelu ja toimiminen yrityksessä	osallistuu ohjattuna toiminnan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankintaan, mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan	osallistuu yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen toiminnan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankintaan, mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan	hyödyntää yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa siitä, miten tuote tai palvelu tuotetaan ja myydään ja miten talous hoidetaan
	osallistuu ohjattuna yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankkimiseen	osallistuu yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavan tiedon hankkimiseen	hyödyntää yhteistyössä ryhmän kanssa yrityksen logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa
	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut	hankkii yhteistyössä ryhmän kanssa tietoa yrityksen perustamista ja toimintaa tukevista palveluista, mm. tilitoimiston palvelut
	soveltaa ohjattuna sovittujen tehtävien hoitamisessa tarvittavaa tietopohjaa	soveltaa yrityksen toiminnassa tarvittavaa tietopohjaa	soveltaa itsenäisesti yrityksen toiminnassa tarvittavaa tietopohjaa
	selvittää opastettuna, mitä lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta	selvittää, mitä lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta	selvittää, mitä ja miksi lainsäädäntö edellyttää kirjanpidolta
	säilyttää ohjattuna tarvittavat kuitit ja tositteet kirjanpitoa varten.	säilyttää kirjanpidossa tarvittavat kuitit ja tositteet tulkitsee esim. tilitoimiston avulla yrityksen tulosta.	säilyttää kirjanpidossa tarvittavat kuitit ja tositteet tulkitsee esim. tilitoimiston avulla yrityksen tulosta ja tasetta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	hakee ohjattuna tietoa keskeisistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevista säädöksistä	hakee tietoa keskeisistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevasta lainsäädännöstä ja säädöksistä	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä ja muita säädöksiä
Vuorovaikutus ja yhteistyö	osallistuu ryhmän valintojen ja päätösten valmisteluun	tekee ryhmässä ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä	tekee ryhmässä perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi
	arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä
	osallistuu yhteistyöneuvotteluihin ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten kanssa ja osallistuu yhteistyöneuvotteluihin sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	noudattaa ohjattuna yritystoiminnassa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnassa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnassa taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa	noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja asiakaspalvelutilanteissa
	suojautuu opastettuna työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta	suojautuu työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta	suojautuu työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta
	varmistaa opastettuna oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden tutuissa tilanteissa.	varmistaa ohjeiden mukaan oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa.	varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa kehittää ryhmänsä turvallisuutta ja työkykyä kehittämällä omia työkäytäntöjään ja työympäristöään opastaa muita toimimaan terveellisesti ja turvallisesti toimiessaan ryhmän jäsenenä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa toimimalla yhteistyössä ryhmän, yhteistyö- tai partneriyrityksen ja eri toimijoiden kanssa esim. harjoitusyrityksessä tai vastaavassa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.6.2 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- ♦ tunnistaa työpaikalla työssäoppimiseen tai ammattiosaamisen näyttöön sopivat työtehtävät ja selvittää niiden arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit
- ♦ neuvotella työyhteisössä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta
- ♦ valmistella yhteistyössä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
- ♦ perehdyttää muita opiskelijoita työpaikalla tai oppilaitoksissa tehtäviin töihin, toimintatapoihin ja sääntöihin
- ♦ esitellä alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi työelämään tutustumisjaksolla oleville opiskelijoille
- ♦ käydä ohjauskeskusteluja, kehittää toimintaansa palautteen perusteella ja sovittella näkemyseroja
- ♦ toimia erilaisten oppijoiden ja työtovereiden kanssa
- ♦ vastaanottaa ja antaa kehittävä palautetta
- ♦ itsearvioida työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöään ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja arviointikriteereiden mukaan
- ♦ arvioida työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimia ja ohjata myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	Opiskelija valmistele ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia	valmistele annettujen ohjeiden mukaan työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia	valmistele itsenäisesti ja aloitteellisesti työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnitelmaa

Työn kokonaisuuden hallinta	tarvitsee ajoittaista ohjausta.	tekee annetut tehtävät oma-toimisesti.	etenee työssään sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan.
-----------------------------	---------------------------------	--	---

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Opiskelijan ohjaaminen	perehdyttää ohjattuna muita opiskelijoita	perehdyttää ohjeiden mukaisesti muita opiskelijoita ja käy ohjauskeskusteluja	perehdyttää muita opiskelijoita, toimii joustavasti erilaisten ihmisten kanssa ja sovittelee näkemyseroja
Opiskelijan arviointi	vastaanottaa ja antaa ohjattuna palautetta työtehtävistä sekä itsearvioi ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.	vastaanottaa ja antaa palautetta työtehtävistä ja itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.	käy rakentavia palautekeskusteluja sekä itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oman alan työelämän ja ammatillisen koulutuksen tunteminen	esittelee joitakin alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia	esittelee alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia	esittelee itsenäisesti ja monipuolisesti alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Tutkinnon perusteiden tunteminen	tunnistaa ohjattuna työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen.	tunnistaa ohjeiden avulla työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen.	tunnistaa itsenäisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii ja ohjaa myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa tekemällä suunnitelman ammattiosaamisen näytöstä tai työssäoppimisesta. Hän perehtyy työyhteisön toimintaan, työtehtäviin, työkuultuuriin ja sääntöihin sekä arvioi työyhteisön työturvallisuusriskit ja työergonomiakysymykset oman työn osalta. Opiskelija kartoittaa mahdollisuudet toteuttaa työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä työpaikalla. Opiskelija analysoi oman työssäoppimisensa ja ammattiosaamisen näyttönsä arvioinnit.

Ammattiosaamisen näyttö annetaan pääsääntöisesti jonkin muun ammattiosaamisen näytön yhteydessä.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan vähintään

- ♦ työprosessin hallinta
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinnasta opiskelijan ohjaamisen, oppimisen ja osaamisen arviointi
- ♦ työn perustana olevan tiedon hallinnasta tutkintojen perusteiden tunteminen
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaidoista terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.6.3 Ammattitaitoa syventävät ja laajentavat tutkinnon osat

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa hyväksymässään opetussuunnitelmassa työelämän alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisia ammattitaitoa syventäviä tai laajentavia tutkinnon osia. Nämä tutkinnon osat on nimettävä työelämän toimintakokonaisuuksien pohjalta, niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset ja arviointia varten arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittamistavat perusteiden liiteosan kohdassa 9.3 olevaa ohjetta Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit noudattaen. Koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä näiden tutkinnon osien tarjonnassa työelämän ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

4.6.4 Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot)

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa opetussuunnitelmassaan ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), jotka lisäävät opiskelijan mahdollisuutta valita luvussa 5 olevia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja). Tutkinnon osat voivat olla pakollisten tutkinnon osien valinnaisia lisäosia (ks. tutkinnon perusteiden kohta 5.2.1). Koulutuksen järjestäjä määrittää näiden tutkinnon osien tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin. Tutkinnon osat voivat olla myös tutkinnon perusteiden kohdissa 5.2.2–5.2.7 esitettyjä ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) valinnaisia tutkinnon osia. Koulutuksen järjestäjä voi tehdä niiden tarjonnassa yhteistyötä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Opiskelija voi valita näitä tutkinnon osia myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

4.6.5 Lukio-opinnot

Koulutuksen järjestäjä tarjoaa opetussuunnitelmassaan opiskelijalle mahdollisuuden sisällyttää tutkintoonsa lukioiden järjestämiä lukio-opintoja, jotka toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti ja joista lukio antaa todistuksen. Koulutuksen järjestäjän päätöksellä opiskelija voi valita lukio-opintoja (esimerkiksi verkko-opintoja) eri lukiokoulutuksen järjestäjien tarjonnasta.

4.7 AMMATILLISTA OSAAMISTA YKSILÖLLISESTI SYVENTÄVÄT TUTKINNON OSAT (PERUSTUTKINTOA LAAJENTAVAT TUTKINNON OSAT)

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän osia silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimukseen vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista.

Ammatillista osaamista syventävät tutkinnon osat tulee mahdollisimman laajasti toteuttaa yhdessä työelämän kanssa työpaikoilla.

4.7.1 Yritystoiminta

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ♦ arvioida oman osaamisensa, (tuotteen tai palvelun) tuotteistamismahdollisuuksia
- ♦ selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä
 - kartoittaa ja hankkia yhteistyöyrityksiä ja -kumppaneita
 - etsiä, tunnistaa ja arvioida yrityksen toimintamahdollisuuksia
- ♦ valita taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuksen
- ♦ laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
 - suunnitella yrityksen talouden hoidon ja selvittää yrityksen toiminnan edellyttämät resurssit
 - esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuottajille ja rahoittajille
 - neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta
 - suunnitella yrityksen tuotteiden valmistamisen tai palvelun tarjonnan
 - tehdä ja raportoida markkinointisuunnitelman ja päättää markkinointitoimenpiteistä
 - tehdä yrityksen tarvitsemat logistiset ratkaisut
 - tehdä yrityksen riskienhallinta-analyysin
 - suunnitella kannattavan liiketoiminnan toteutuksen ja ydintehtävät
- ♦ valita yritysmuodon, perustaa yrityksen ja lopettaa sen toiminnan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee opastettuna yrityksen toiminnan	suunnittelee yrityksensä toimintaa ja toimii omaaloitteisesti ja vastuullisesti	suunnittelee yrityksensä toimintaa innovatiivisesti ja toimii omaaloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti

Työn kokonaisuuden hallinta	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti
	hankkii opastettuna yhteistyöyhteyksiä	hankkii yhteistyötahoja ja toimii yhteistyöverkostoissa	hankkii yhteistyötahoja ja hyödyntää yhteistyöverkostoja toiminnan kehittämisessä
Laadukas toiminta	toimii työnsä asetettujen laatuvaatimusten mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella	toimii asetettujen laatuvaatimusten mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa	toimii asetettujen laatuvaatimusten mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi
	toimii palveluhenkisesti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.	toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Teknologia ja tietotekniikan käyttö	käyttää tavanomaisia yrityksensä perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää yrityksen perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita, tietokonetta ja ohjelmistoja	käyttää itsenäisesti yrityksen perustamisessa tarvittavia työvälineitä, kuten laitteita ja koneita sekä tietokonetta ja ohjelmistoja.
	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.	toimii tietoturvan periaatteiden mukaisesti.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotteistamismahdollisuuksien arviointi	hyödyntää opastettuna tuotteistamisessa oman alan mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa oman alan tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan	hyödyntää tuotteistamisessa oman alan tarjoamia mahdollisuuksia yritystoimintaan
	etsii opastettuna erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	etsii erilaisista verkostoista saatavaa tietoa	hyödyntää eri verkostoista saatavaa tietoa
	kartoittaa ohjattuna alalla toimivia yrityksiä ja tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan	kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja hakee tietoa yrittäjänä toimimisesta alallaan
Liiketoimintaympäristön selvittäminen	seuraa ohjattuna alan kehitystä yritystoiminnan aloittamisen kannalta	seuraa alan kehitystä yritystoiminnan aloittamisen kannalta	seuraa alan kehitystä ja kehitysnäkymiä yritystoiminnan aloittamisen kannalta
	arvioi opastettuna mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi mahdollisuuksiaan yrittäjänä	arvioi itsenäisesti mahdollisuuksiaan yrittäjänä ja asettaa itselleen kehittämistavoitteita

Liikeidean valinta	selvittää opastettuna perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia	selvittää ja raportoi perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia
	hakee ohjattuna tietoa keskeisiltä viranomaisilta	hakee tietoa keskeisiltä viranomaisilta	hakee itsenäisesti tietoa keskeisiltä viranomaisilta
	hankkii ohjattuna yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan, myydään ja talous hoidetaan	hankkii yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa mm. miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan, myydään ja talous hoidetaan	hyödyntää yrityksensä toiminnan suunnittelussa tarvittavaa tietoa siitä, miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan, myydään ja talous hoidetaan
Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	hankkii ohjattuna yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa	hankkii yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa	hyödyntää yrityksensä logistiikan suunnittelussa tarvittavaa tietoa
	käyttää ohjattuna yrityksensä riskienhallinta-analyysissä tarvittavaa tietoa	käyttää yrityksensä riskienhallinta-analyysissä tarvittavaa tietoa	soveltaa yrityksensä riskienhallinta-analyysissä tarvittavaa tietoa
	hankkii ohjattuna tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut	hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut	hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut
	hankkii ohjattuna tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja tuloksen tulkinnasta	hankkii tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja yrityksen tuloksen tulkinnasta	hankkii tietoa yrittäjän osuudesta kirjanpidossa ja yrityksen tuloksen ja taseen tulkinnasta
	hakee ohjattuna tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevista säädöksistä	hakee tietoa keskeisistä tuotteista, palveluista ja sopimuksia koskevasta lainsäädännöstä ja säädöksistä	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluista ja sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä ja muita säädöksiä
Yritysmuodon valinta sekä yrityksen perustaminen ja lopettaminen	valitsee ohjattuna yritykselle yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.	valitsee yritykselle yritysmuodon, laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.	valitsee yritykselle yritysmuodon ja laatii yrityksen perustamis- ja lopettamisasiakirjat.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	tekee ohjattuna päätöksiä	tekee valintoja ja päätöksiä	tekee perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi
	arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä	arvioi oma-aloitteisesti omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä
Vuorovaikutus ja yhteistyö	neuvottelee opastettuna yhteistyöstä sidosryhmien kanssa	neuvottelee yhteistyöstä sidosryhmien kanssa	neuvottelee innovatiivisesti yhteistyöstä sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	noudattaa ohjattuna yritystoiminnan suunnittelussa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa sovittuja taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja	noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa taloudellisia, sosiaalisia ja kestävän kehityksen mukaisia arvoja
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	tekee ohjattuna suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään	tekee suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään	tekee oma-aloitteisesti suunnitelmia alansa työturvallisuusohjeiden noudattamisesta yrityksessään
	tekee ohjattuna suojautumissuunnitelmia työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.	tekee suojautumissuunnitelmia yrityksessä tehtävään työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.	tekee suojautumissuunnitelmia oma-aloitteisesti yrityksessä tehtävään työhön ja työympäristöön liittyvistä vaaroista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa suunnittelemalla oman yrityksen toiminnan ja toimimalla yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan kokonaan

- ◆ työprosessin hallinta
- ◆ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- ◆ työn perustana olevan tiedon hallinta
- ◆ elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.

4.7.2 Tutkinnon osat ammatillisista tutkinnoista (amatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot)

1. Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista

Kuvallisen ilmaisun perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia ammatillisista perustutkinnoista.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen perustutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. perustutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja kuvallisen ilmaisun

tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen perustutkinnon osan osaksi kuvallisen ilmaisen perustutkintoa todistuksen perusteella.

2. Tutkinnon osat ammattitutkinnoista

Kuvallisen ilmaisun perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan yksilöllisesti sisällyttää tutkinnon osia ammattitutkinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. ammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa tutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy kyseisen ammattitutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen ammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Kuvallisen ilmaisun tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen ammattitutkinnon osan osaksi kuvallisen ilmaisun perustutkintoa todistuksen perusteella.

3. Tutkinnon osat erikoisammattitutkinnoista

Kuvallisen ilmaisun perustutkintoon voidaan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan yksilöllisesti sisällyttää osia erikoisammattitutkinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla voimassa oleva ko. erikoisammattitutkinnon järjestämissopimus tai koulutuksen järjestäjä voi ostaa tutkintotilaisuudet sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, jolla on järjestämissopimus.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa todistuksen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä hyväksyy kyseisen erikoisammattitutkinnon osan opiskelijan tutkintotodistukseen.

Näyttötutkintojärjestelmässä todistuksen kyseisen erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. erikoisammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta. Kuvallisen ilmaisun tutkintotoimikunta hyväksyy kyseisen erikoisammattitutkinnon osan osaksi kuvallisen ilmaisun perustutkintoa todistuksen perusteella.

4.7.3 Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa

Koulutuksen järjestäjä voi tarjota hyväksymässään opetussuunnitelmassa opiskelijalle mahdollisuuden suorittaa ammatillista osaamista yksilöllisesti syventäviä tutkinnon osia, jotka vastaavat työelämän alueellisiin ja paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeisiin. Tutkinnon osat on nimettävä ja niihin on laadittava ammattitaitovaatimukset, arviointia varten arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittamistavat.

4.8 OPINNÄYTE AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelija suunnittelee ja tekee omaa osaamistaan kokoavan opinnäytteen, joka voi olla esimerkiksi teos, tuote, työnäyte, portfolio tai esitys. Opiskelija tunnistaa keskeiset ammatilliset vahvuutensa ja kehittää opinnäytettä tehdessään luovuuttaan, innovatiivisuuttaan sekä edistää ammatillista kasvuaan. Hän esittelee ja arvioi opinnäytteensä sekä sen suunnittelun ja toteutuksen. Opiskelija edistää opinnäytteellä omaa työllistymistään.

Koulutuksen järjestäjä päättää opinnäytteen toteutustavan.

AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVIEN TUTKINNON OSIEN, 20 OV (YHTEISET OPINNOT) TAVOITTEET JA ARVIOINTI AMMATILLISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

5.1 PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

5.1.1 Äidinkieli, 4 ov

5.1.1.1 ÄIDINKIELI, SUOMI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- ♦ hallitsee työelämässä tarvittavat ammattialan tekstitaidot kuten esim. erilaiset selvitykset, dokumentoinnit ja yritystoiminnassa tarvittavan kauppakirjeenvaihdon
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä
- ♦ ymmärtää ammattialansa liittyvien tekstien kuten työselitysten, -suunnitelmien ja käyttöohjeiden keskeiset käsitteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- ♦ hankkii eri tavoilla tietoa eri lähteistä sekä välittää sitä suullisesti ja kirjallisesti
- ♦ tulkitsee erilaisia tekstilajeja ja kaunokirjallisuutta
- ♦ arvioi omaa äidinkielen taitoaan ja kehittää sitä jatkuvasti
- ♦ osaa toimia erilaisissa ammattialansa vuorovaikutustilanteissa, joista esimerkiksi asiakastilanteissa toimiminen
- ♦ hallitsee ammattialansa erilaiset puheviestintätilanteet esimerkiksi työsuorituksen ja kuvallisen ilmaisun opinnäytteen esittelyn
- ♦ osaa laatia ammattialansa ja yhteisönsä tavallisimmat kirjalliset työt kuten työsuunnitelmat, tarjoukset ja sopimukset
- ♦ osaa toimia työnhakutilanteessa ja laatia työpaikanhakuun liittyvät asiakirjat
- ♦ hyödyntää kuvallisen ilmaisun ammattilehtiä ja muita viestintävälineitä
- ♦ käyttää ja hyödyntää mediaa kriittisesti ja tuntee lähteiden käytön periaatteet
- ♦ kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja osallistuu rakentavasti työpaikansa viestintään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohtia omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa ohjatusti ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä	kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä	kirjoittaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään oman arvioinnin ja palautteen pohjalta
	tuntee oikeinkirjoituksen perusasioita	käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä	hallitsee kielenkäytön perusnormit sekä hioo tuottamiensa tekstien kieli- ja ulkoasua
	laatii ohjatusti ja mallin mukaan asiakirjat	laatii asianmukaiset asiakirjat	laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja
	käyttää mallin mukaan tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia	käyttää tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia ja muutakin tekstilajitietämystään	soveltaa tekstilajin vaatimuksia omissa teksteissään

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteessa	toimii asiallisesti ja kohteliaasti vuorovaikutustilanteissa mm. työnhakutilanteessa	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiakaslähtöisesti, joustavasti ja vakuuttavasti
	osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun ja kantaa osaltaan vastuuta viestintäilmapiiiristä
	perustelee mielipiteensä	perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä	perustelee monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioi vaikuttamispyrkimyksiä
	osaa pitää lyhyen esityksen	saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata	pystyy puhuessaan ylläpitämään vuorovaikutusta, osaa havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi
Mediaosaaminen	tuntee ammattialansa keskeiset mediat	käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä	hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä
	noudattaa ohjatusti tekijänoikeuksia	tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä	osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tunnistaa oman kielen ja kulttuurienvälisen viestinnän merkityksen	ottaa huomioon kulttuurienvälisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan	soveltaa kulttuurienvälistä viestintää ja omaa kulttuuriosaamistaan sekä toimii suvaitsevasti
	käyttää kirjallisuutta ja muita taidemuotoja elämyksellisesti.	osaa eritellä kirjallisuutta ja muita taidemuotoja.	osaa analysoida ja tulkita kirjallisuutta ja muita taidemuotoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 7. Estetiikka, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄI1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄI2), *Tekstit ja vaikuttaminen* (ÄI4) sekä jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (ÄI3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄI5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄI6) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (ÄI7) korvaavat *Äidinkieli, suomi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.2 ÄIDINKIELI, RUOTSI

Ruotsinkielisessä koulutuksessa äidinkielen opintojen tavoitteet ja arviointikriteerit vastaavat suomi äidinkielenä opintojen tavoitteita ja arviointikriteerejä.

5.1.1.3 ÄIDINKIELI, SAAME

Tavoitteet

Opiskelija

- hankkii monipuolisia kielellisiä ja kirjallisia kokemuksia saamen kielessä
 - ◆ ymmärtää kielellisiä juuriaan ja oman kielellisen identiteettinsä kehittymistä
 - ◆ tunnistaa kielen ja kulttuurin merkityksen työyhteisön toiminnalle
 - ◆ perehtyy saamenkieliseen kertomaperinteeseen ja sen merkitykseen saamelais-ten kielelle ja kulttuurille
 - ◆ hankkii tietoa eri saamenkielisistä lähteistä sekä välittää sitä kirjallisesti ja suullisesti
 - ◆ laajentaa kokemus- ja yhteistyöpiiriä saamen kielessä myös Pohjoismaissa ja Venäjällä asuviin kuvallisen ilmaisun saamenkielisiin kollegoihin
 - ◆ ymmärtää monikulttuurisuuden ja monikielisuuden merkityksen sekä kehittää kielellistä ja kulttuurista suvaitsevaisuuttaan
 - ◆ laatii ammattialansa ja yhteisönsä tavallisimmat kirjalliset työt saamen kielellä
 - ◆ laatii raportin ja työpaikanhakuun liittyvät asiakirjat saamen kielellä
 - ◆ osaa toimia työnhakutilanteissa ja muissa ammattialansa puheviestintätilanteissa
 - ◆ osaa toimia erilaisissa ammattialansa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
 - ◆ osaa viestiä ja olla vuorovaikutuksessa saamen kielellä, niin että hän voi osallistua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja harrastaa jatko-opintoja
 - ◆ arvioi omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee saamenkulttuurin keskeiset piirteet	tuntee kansallisen saamen kielen taustaa ja kulttuurin muodostusta	vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään
	käyttää ohjatusti saamen kielen kertomaperinnettä	tuntee saamenkulttuuria ja perehtyy sen ominaislaatuun, mm. kertomaperinteeseen	käyttää saamen kielen kertomaperinnettä ja tuntee sen kautta saamelaiden historiaa
	tunnistaa kielten ja kulttuurien moninaisuuden ja merkityksen	ottaa toiminnassaan huomioon eri kielten ja kulttuurien merkityksen viestintätilanteissa	tunnistaa saamen ja suomen kielen yhteisiä juuria
Tiedonhankinta ja mediaosaaminen	hyödyntää ohjatusti alansa ammattilehtiä ja muita viestintävälineitä	käyttää alan keskeisiä viestintävälineitä	hankkii ja analysoi itseään rikastuttavia kokemuksia hyödyntämällä erilaisia viestintävälineitä
	tuntee keskeiset mediat, joita ammattialalla käytetään	tunnistaa median erilaisia vaikutuskeinoja ja arvioi niitä	hyödyntää monipuolisesti alansa keskeisiä mediasisältöjä ja tekee mediakriittisiä tulkintoja
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää saamenkielisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää saamenkielisen tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohdista omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Kirjallinen viestintä	osaa saamen kielen oikeinkirjoituksen perusasiat	käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä	suunnittelee kirjoittamistaan tavoitteen mukaisesti sekä työstää tekstiään oman ja toisten arvion perusteella
	kirjoittaa aiheesta kokonaisen virkkeen ja tietotekniikkaa hyödyntäen	laatii sisällöltään ja ulkoasultaan perustellun tekstin, joka vastaa otsikkoa ja tarkoitusta	laatii sisällöltään monipuolisen ja rakenteeltaan selkeän ja johdonmukaisen tekstin
		viestii kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla	laatii ammattinsa ja yhteisönsä kirjallisia töitä saamen kielellä
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	toimii vuorovaikutustilanteissa asiallisesti	toimii vuorovaikutustilanteissa asiallisesti ja kohteliaasti	toimii vuorovaikutustilanteissa joustavasti ja vakuuttavasti
	osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoron	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun
	pitää lyhyen esityksen.	saa puhuessa kontaktin kuulijoihinsa ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata.	ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄIS1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄIS2), *Vaikuttamisen keinoja* (ÄIS4) ja lisäksi jokin seuraavista *Kaunokirjalliset tekstit* (ÄIS3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄIS5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄIS6) tai *Puheviestintä* (ÄIS7) korvaavat *Äidinkieli, saame*-opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.4 ÄIDINKIELI, VIITTOMAKIELI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ osaa harjoittaa viittomakielellä käsi- ja taideteollisuusalaan liittyviä taitoja
- ♦ arvostaa viittomakielen taitoa osana omaa identiteettiään
- ♦ toimii viittomakielisissä sekä puhuttua ja kirjoitettua kieltä käyttävissä vuorovaikutustilanteissa
- ♦ osaa viestiä ja olla vuorovaikutuksessa viittomakielellä työelämässä, aktiivisena kansalaisena ja harjoittaa jatko-opintoja
- ♦ osaa viestiä siten, että sosiaalinen vuorovaikutus, oppiminen ja työelämässä menestyminen ovat mahdollisia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	ymmärtää viittomakielisen yhteisön aseman monikielisessä suomalaisessa yhteiskunnassa	vertailee viitottua ja puhuttua kieltä käyttävien kulttuurien kommunikaatiota	tuntee hyvin viittomakielisen yhteisön taustan ja osaa edustaa vähemmistökulttuuriaan monikielisessä valtakulttuurissa
	tunnistaa viitotun ja puhutun kielen ominaispiirteet	käyttää hyväkseen viitotun ja puhutun kielen ominaispiirteitä	vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään ja ammattialan viittomia

Viittomakielen kieli-tiedon tunteminen	tuntee viittomakielen perusrakenteen	nimeää oman äidinkielenä peruspiirteitä ja analysoi omaa kielenkäyttöään suhteessa muihin	hallitsee viittomakielen perusrakenteen
	käyttää ohjatusti viittomakielen sanakirjoja	käyttää itsenäisesti viittomakielten sanakirjoja	etsii monipuolisesti tietoja viittomakielten sanakirjoista ja oppikirjoista
	tunnistaa viittomakielen eri muotoja (yleis- ja puhekielen tilanteet)	pohtii viittomakielisten tekstien tavoitteellista sisältöä	tuntee viittomakielen kielelliset ominaispiirteet
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti	hallitsee yleisviittomiston ja tietää ammattiin liittyvän viittomiston	tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston ja ammatilliseen identiteettiin kuuluvat kielelliset ominaispiirteet
	toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa	osallistuu keskusteluun ja vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin	käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti
	lukee viittomakielisiä (videoituja) tekstejä	selittää ammattialaan liittyviä seikkoja viittomakielellä esityksessä tai muille suunnatuissa ohjeissa	lukee viittomakielisiä tekstejä kriittisesti ja käyttää saamiaan uusia tietoja hyväkseen
	tuottaa ja ymmärtää viittomakieltä	tuottaa lyhyitä viittomakielisiä esityksiä ja käyttää viittomakieltä keskusteluissa	ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta sekä tuottaa viittomakielisiä esityksiä
	pitää lyhyen esityksen viittomakielellä	toimii erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuulevien kanssa	hyödyntää esityksissä viittomakielisten kulttuurissa esiintyviä ilmaisu- ja esiintymistapoja
Opiskelutaitojen ja apuvälineiden käyttäminen	osaa käyttää viittomakielen tulkkia kahdenkeskisissä keskustelutilanteissa	tietää, miten ja milloin tulkkia käytetään	osaa käyttää viittomakielen tulkkia sujuvasti eri tilanteissa
	käyttää ammattikirjallisuutta ja työohjeita ohjattuna viittomakielen avulla	käyttää tiedonhakuja sujuvasti ja etsii tietoa omatoimisesti erilaisista lähteistä	tulkitsen saamaansa tietoa eri näkökulmista ja välittää sitä viittomakielellä eteenpäin
	käyttää muistitekniikoita ohjatusti ammattialan työtehtävissä	käyttää erilaisia oppimisstrategioita viittomakielen opiskelussa	hyödyntää eri oppimisstrategioita viittomakielen opiskelussaan
	hallitsee viestintäteknologian perusteet ja tiedonhankutaidot.	tuottaa yksinkertaisia esityksiä viestintävälineillä.	käyttää viestintävälineitä monipuolisesti viittomakielisten esitysten tuottamisessa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (ÄIV1), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (ÄIV2), *Tekstit ja vaikuttaminen* (ÄIV4) ja jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (ÄIV3), *Teksti, tyyli ja konteksti* (ÄIV5), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (ÄIV6) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (ÄIV7) korvaavat *Äidinkieli, viittomakieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa yhteiset opinnot.

5.1.1.5 ÄIDINKIELI, OMA ÄIDINKIELI VIERASKIELISILLÄ OPISKELIJOILLA

Tavoitteet

Opiskelija

- ◆ lukee, kirjoittaa ja ilmaisee itseään oman äidinkielen avulla
- ◆ ymmärtää kielellisiä juuriaan ja oman kielellisen identiteettinsä kehittymistä
- ◆ käyttää sekä omaa kieltään että suomen kieltä eri yhteyksissä
- ◆ hankkii eri tavoilla tietoa eri lähteistä sekä välittää sitä suullisesti ja kirjallisesti
- ◆ osaa kielellisesti viestiä ja olla vuorovaikutuksessa, jotta hän voi osallistua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja harjoittaa jatko-opintoja
- ◆ osaa toimia monikulttuurisessa yhteiskunnassa sekä kuvallisen ilmaisun ammatillisissa yhteyksissä arvostaen omaa kieltään ja samalla suomalaisuutta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	hahmottaa oman kieltensä kirjoitustavat	lukee ja kirjoittaa omalla kielellään lyhyitä tekstejä	lukee monipuolisia tekstejä omalla kielellään ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten
	osaa kertoa oman kieliympäristönsä ja kulttuurinsa keskeisistä piirteistä	tutustuu käytännössä oman kieltensä ja kulttuuripiirinsä kirjallisuuteen	tuntee oman äidinkieltensä rakennetta ja oikeakielisyttä
	osaa nimetä oman kieltensä kulttuurisia juuria	tuntee oman kieltensä kulttuurisia juuria ja kielisukulaisuussuhteita	saavuttaa vahvan kulttuurisen identiteetin ja säilyttää kulttuurisiteensä siihen ympäristöön, jossa on kasvanut
		tuntee äidinkieltensä käyttömahdollisuuksia ja vaihtelua omalla kielialueellaan	on kiinnostunut äidinkieltään ja omasta kielitautastaan ja on motivoitunut kehittämään äidinkielen taitoaan edelleen
Tiedonhankinta ja mediaosaaminen	tuntee oman kieltensä tärkeimpiä viestintäkanavia	hankkii tietoja eri viestintävälineitä hyödyntäen omalla äidinkielellään (esim. sanakirjat, tietoverkot)	hankkii tietoja eri viestintävälineitä hyödyntäen omalla äidinkielellään ja vertailee kriittisesti eri lähteitä
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	osaa pitää lyhyen esityksen omalla äidinkielellään	osaa viestiä ymmärrettävästi omalla äidinkielellään ammattialan asioista	laatii erilaisia tekstejä oman kulttuurinsa viestintätavotonta noudattaen ja käyttää suullista äidinkielen taitoaan aktiivisesti
	tuntee puheilmaston muotoja omassa ja suomalaisessa kulttuurissa	vertailee oman kieltensä ja suomen kielen käyttöä	vertailee omaa kieltään ja suomen kieltä puhuvien kommunikaatiota
	ilmaisee itseään suullisesti kulttuuripiirinsä yhteisössä tavallisimmissa kielenkäyttötilanteissa.	käyttää omalla kielellään ammattialansa keskeisiä käsitteitä ja ottaa osaa keskusteluun omalla kielialueellaan	osaa toimia oman kulttuurinsa parissa vastaavassa ammatissa
		ymmärtää kaksikielisyyden merkityksen omalle työlelle.	laajentaa sanavarastoaan ammattialalla ja kehittää ammatitaitoaan tarvittaessa omalla kielellään.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Oma äidinkieli ja sen käyttö* (ÄIM1), *Kielialueen kulttuuri* (ÄIM3), *Viestintä ja yhteiskunta* (ÄIM4) ja *Tiedon maailma* (ÄIM6) korvaavat *Äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisillä opiskelijoilla* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.6 ÄIDINKIELI, SUOMI TOISENA KIELENÄ

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hallitsee sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hänellä on riittävät valmiudet työelämään, aktiiviseen kansalaisuuteen ja jatko-opintoihin
- ♦ ymmärtää suomenkielisen suullisen viestinnän keskeiset sisällöt esimerkiksi asiakastilanteissa ja seuraa vaivattomasti ammattialan opinnoissa käsiteltävää asiaa sekä kykenee osallistumaan työskentelyyn
- ♦ ymmärtää kirjallisen oppimateriaalin keskeiset sisällöt ja pystyy käyttämään niitä opinnoissa etenemiseen
- ♦ saa virikkeitä ja elämyksiä tutustuessaan kuvallisen ilmaisun kirjallisuuteen ja erilaisiin tekstilajeihin suomeksi ja mahdollisuuksien mukaan äidinkielellään
- ♦ tuottaa ammattialallaan tarpeellisia ja muita tekstejä
- ♦ hallitsee suomen kielen keskeiset rakenteet sekä ammattialansa sanaston ja sanontatavat
- ♦ osaa toimia ammatissaan suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan keskeisten toimintatapojen mukaan
- ♦ hakee tietoa eri lähteistä, käyttää sanakirjoja ja tekee muistiinpanoja itsenäisesti sekä käyttää kirjallista ja tietoverkoissa olevaa aineistoa kielitaitonsa kehittämiseksi ja opintojensa edistämiseksi.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee ohjatusti ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää luotettavia tekstejä	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta
Tekstien ymmärtäminen	ymmärtää lyhyitä käytännönläheisiä tekstejä, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia sekä ammattialansa sisältöjä käsitteleviä tekstejä	ymmärtää tekstejä oman alansa tai yleisistä aiheista sekä jonkin verran päättelyä vaativia tekstejä, osaa etsiä ja yhdistellä tietoja useammasta muutamana sivun pituisesta tekstistä	ymmärtää itsenäisesti tekstejä myös abstrakteista aiheista, jotka voivat liittyä myös oman alan työhön ja työturvallisuuteen, hahmottaa nopeasti tekstin sisällön ja sen tarpeellisuuden ja soveltaa sitä erilaisiin tehtäviin
Kirjallinen viestintä	kirjoittaa lyhyen, sidosteisen tekstin tutuista aiheista tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa sekä hallitsee yleisissä ja ammatillisissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet	kirjoittaa tekstejä sekä tutuista abstrakteista ja oman ammattialansa aiheista, käyttää monenlaisen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita sekä kirjoittaa ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä	kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä myös abstrakteista aiheista sekä työtehtävistään, yhdistelee tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja tekstiinsä, hallitsee laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän, sidosteisen tekstin laatimiseksi
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää opiskelua tai oman alansa työtä käsittelevän puheen ja tavallista sanastoa sisältävän keskustelun	ymmärtää yleisiä aiheita ja asiantietoa sisältävät sekä omaan ammattialaansa liittyvät keskustelut ja hallitsee sanaston	ymmärtää konkreetin ja abstraktin sekä omaa ammattialaa käsittelevän puhutun kielen, erottaa erilaiset puhetyylit ja osaa tiivistää kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat
	kertoo tutuista asioista ja selviytyy epävirallisista keskusteluista sekä viestii ammattialaansa liittyvissä erilaisissa tilanteissa	kertoo tavallisista, konkreetteista aiheista ja selostaa alansa työtehtäviin liittyviä aiheita sekä viestii ja käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa, monenlaisia rakenteita ja mutkikkaita lauseita	viestii selkeästi kokemuspääpiiriinsä ja ammattialaansa liittyvissä tilanteissa sekä useimmissa käytännöllisissä ja sosiaalisissa tilanteissa sekä muodollisissa keskusteluissa, käyttää kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa

Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja ymmärtää kulttuurien välisen viestinnän merkityksen	ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan normeja ja työelämän toimintatapoja sekä ottaa huomioon kulttuurien välisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan	soveltaa tietoaan suomalaisen yhteiskunnan normeista ja työelämän toimintatavoista sekä soveltaa kulttuurienvälisestä viestintästä omaa kulttuuriosaamistaan
Kielenopiskelu	tuntee erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteita.	soveltaa erilaisia kielenopiskelun työtapoja ja käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä ymmärtämisen avuksi.	soveltaa opiskelussaan erilaisia kielenopiskelun strategioita sekä käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä tuottamistehtävien apuna.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Suomen kielen opintojen tavoitteiden määrittelyssä käytetään Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikkoa, jonka B2.1-taso (itsenäisen kielitaidon perustaso) kuvaa pääpiirteittäin opiskelijan kiitettävää osaamista koulutuksen lopussa. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomen-tanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Perusteet hallintaan* (S21), *Kieli käyttöön* (S22), *Syvämmät tekstitaidot* (S24) ja *Suomalainen kulttuuri* (S25) korvaavat *Äidinkieli, suomi toisena kielenä* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.7 ÄIDINKIELI, RUOTSI TOISENA KIELENÄ

Ruotsinkielisessä koulutuksessa *Äidinkieli, ruotsi toisena kielenä* -opintojen tavoitteet ja arviointikriteerit vastaavat *Äidinkieli, suomi toisena kielenä* -opintojen tavoitteita ja arviointikriteerejä.

5.1.1.8 ÄIDINKIELI, SUOMI VIITTOMAKIELISILLE

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hankkii ja välittää tietoa yksilöllisten lähtökohtiensa mukaan ja kommunikoi suomen kielellä eri tilanteissa
- ♦ osaa ottaa huomioon käytettävissä teksteissä yhteydet työelämän vaatimuksiin sekä kuurojen kulttuuriin ja historiaan
- ♦ tuottaa ammattialalla tarvittavia tekstejä
- ♦ käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimissaan yhteistyössä kuulevien kanssa
- ♦ vertailee viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja ja kielioppeja
- ♦ osaa työskennellä aktiivisesti sekä suomen kieltä että viittomakieltä käytävissä yhteisöissä ja ammattitehtävissä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hankkii ohjatusti tietoa suomen kielellä	käyttää suomen kieltä ammattialansa tiedonhankinnassa	hankkii itsenäisesti tietoa kirjallisista ja digitaalisista lähteistä ja arvioi niitä kriittisesti
Tekstin ymmärtäminen	ymmärtää yleisluontoisen ja ammattialan kirjoitetun tekstin keskeisen sisällön	ymmärtää yleisluonteisen tekstin sisällön ja tyylilajin ja vertaa kirjakielistä, yleiskielistä ja puhekielistä tekstiä	ymmärtää vaivatta sekä yleisluontoisia että ammatettiin liittyviä kirjoitettuja tekstejä

Kirjallinen viestintä	kirjoittaa yleisistä aiheista ja käyttää ymmärrettävää kieltä	laatii yleisluontoisesta tekstistä lyhyen kirjallisen tiivistelmän	kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää, selvää ja huoliteltua yleiskieltä sekä hallitsee oikeinkirjoitus- ja välimerkkisäännöt
	laatii ohjatusti ja mallin mukaan asianmukaiset työnhakuasiakirjat	laatii asianmukaiset työnhakuasiakirjat	laatii omaa osaamista perustelevat asianmukaiset työnhakuasiakirjat
	kirjoittaa yleiskieltä niin että selviytyy tutuista viestintätilanteista	osallistuu ymmärrettävästi kirjalliseen viestintään	välittää ja selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä kommentoi tekstejä ja tiedonlähteitä kriittisesti
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	lukee ammatti-, kulttuuri- ja yksityiselämän tekstiesimerkkejä	reagoi asianmukaisesti erilaisiin viesteihin ja pyytää lisätietoja tarvittaessa	välittää määräyksiä ja viestejä ja suoriutuu työtehtävistä suomen kielellä
	toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen	toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja osaa välittää viestejä	toimii tiimissä ja viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti sekä kuulevien että kuurojen kanssa
Mediaosaaminen	tunnistaa ja havainnoi muuttuvaa mediaympäristöä	seuraa ja arvioi kriittisesti median ilmaisutapoja ja sisältöjä	käyttää sanastoja ja sähköisiä tietokantoja joustavasti tekstin ymmärtämiseen
Viittomakielen ja puhutun kielen kieliopin piirteiden tunteminen	tuntee kirjoitetun ja viitotun kielen keskeiset erot.	vertailee keskeisiä puhutulle kielelle luonteenomaisia rakenteita vastaaviin viittomakielen rakenteisiin.	tuntee puhutun suomen kielen toimintaperiaatteen ja muodon ja vertaa vastaaviin viittomakielen rakenteisiin.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kieli, tekstit ja vuorovaikutus* (V21), *Tekstien rakenteita ja merkityksiä* (V22), *Tekstit ja vaikuttaminen* (V24) sekä jokin seuraavista *Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa* (V23), *Teksti, tyyli ja konteksti* (V25), *Kieli, kirjallisuus ja identiteetti* (V26) tai *Puheviestinnän taitojen syventäminen* (V27) korvaavat *Äidinkieli, suomi viittomakielisille* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.1.9 ÄIDINKIELI, ROMANI

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ käyttää romanikieltä ja kulttuuriperintöä vuorovaikutuksen ja ajattelun välineenä romaniyhteisössä ja ammatillisissa yhteyksissä
- ♦ hankkii tietoa eri romanikielisisistä lähteistä
- ♦ hallitsee sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hän voi osallistua työelämään, toimia aktiivisena kansalaisena ja hakeutua jatko-opintoihin
- ♦ toimii erilaisissa ammattialansa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- ♦ hallitsee ammattialansa puheviestintätilanteet
- ♦ hallitsee romanikielen keskeiset rakenteet sekä ammattialansa sanaston ja sanontatavat.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Kielen ja kulttuurin tunteminen	tuntee romanikulttuurin keskeiset piirteet sekä analysoi omaa kielenkäyttöään suhteessa muihin	tuntee kansallisen romanikielen taustaa ja kulttuuria sekä vahvistaa ja kehittää omaa kielellistä identiteettiään	ymmärtää omalla kohdallaan kielellisen identiteetin merkityksen ja toimii romanikulttuurin mukaisesti
Tiedon hankinta	hakee ohjatusti tietoa selkeistä romanikielisisistä teksteistä	hakee monenlaista tietoa selkeistä romanikielisisistä teksteistä	hallitsee romanikielellä olemassa olevat lähteet ja materiaalit ja hyödyntää niitä kirjoituksissaan
Tekstin ymmärtäminen	ymmärtää romanikielisen tekstin päätarkoituksen ja osaa yhdistää sen tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa	ymmärtää pääpiirteissään romanikielisen asiatekstin ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	osallistuu ymmärrettävästi kirjalliseen ja suulliseen viestintään työpaikalla	viestii romanikielellä suullisesti ja kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla	viestii romanikielellä suullisesti ja kirjallisesti tilanteen vaatimalla tavalla ja kehittää taitojaan palautteen perusteella
		reagoi asianmukaisesti erilaisiin viesteihin ja pyytää lisätietoja tarvittaessa	selviytyy luontevasti romanikielellä erilaisissa tilanteissa
Romanikielen kielitiedon tunteminen	hallitsee riittävän sanavaraston tutuista asioista romanikielellä.	käyttää kielen muotoja melko varmasti sekä suullisessa että kirjallisessa viestinnässä.	käyttää sujuvaa romanikielen lause- ja virkerakennetta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Kielipohjan vahvistaminen* (ÄIR1), *Kielitaidon laajentaminen lähipiirin ulkopuolelle* (ÄIR2), *Romanikieli ja -kulttuuri nyky-yhteiskunnassa* (ÄIR6) ja jokin seuraavista kursseista *Romanien suullinen ja kirjallinen perinne* (ÄIR3), *Romanikielen ja -kulttuurin historia ja levinneisyys* (ÄIR4), *Romanien kirjallisuus ja muu taide* (ÄIR5) tai *Romanikielen puhetaito ja puhelukulttuuri* (ÄIR7) korvaavat *Äidinkieli, romani* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.2 Toinen kotimainen kieli

5.1.2.1 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, 1 OV

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ selviytyy ammattialansa rutiininomaisista työtehtävistä ja arkipäivän tilanteista toisella kotimaisella kielellä
- ♦ ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurin merkityksen monikulttuurisessa Suomessa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	tuntee sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	käyttää sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä	käyttää sanakirjoja, myös sähköisiä, ja muuta lähdeaineistoa hankkiakseen lisätietoa omaa alaa käsittelevistä vieraskielisistä yksinkertaisista ohjeistuksista
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää apuvälineitä käyttäen lyhyiden ja yksinkertaisten omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien kirjallisten viestien sisällön	kirjoittaa mallin mukaan lyhyitä työhön liittyviä tekstejä kuten työ- ja turvallisuusohjeet	kirjoittaa lyhyitä työhön liittyviä muistiinpanoja, ohjeita tai tilauslistoja
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	kertoo muutamalla sanalla itsestään tai tutuista asioista omassa työssään	selviytyy rutiininomaisesti päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhukumppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaista, keskeistä sanastoa	toimii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että puhelimesta ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä
Kielen ja kulttuurin merkitys	on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen kohdatessaan pohjoismaalaisia	ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin aseman monikulttuurisessa Suomessa
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimistrategiansa.	tunnistaa omien oppimistrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	kokeilee uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A1.3–A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3–A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Arkielämää Pohjoismaissa* (RUA1) tai *Koulu ja vapaa-aika* (RUB1) korvaa *Toinen kotimainen kieli, ruotsi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.2.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, SUOMI, 2 OV

Tavoitteet

Opiskelija omaa sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, että hän selviytyy alansa työtehtävistä suomen kielellä ja hän ymmärtää suomenkielen merkityksen työelämässä ja yksityiselämässään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedon hankinta	tuntee sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	hyödyntää ammattisanakirjoja sekä suomenkielisiä tietokantoja	käyttää sanakirjoja, käsi- ja hakuteoksia sekä suomenkielistä internetiä tiedon hankinnassa
Tekstien ymmärtäminen ja kirjallinen viestintä	ymmärtää suomen kielellä kirjoitettujen yksikertaisten, työhön tai arkitilanteisiin liittyvien ohjeiden tai ilmoitusten sisällön	ymmärtää suomen kielellä kirjoitettujen työhön tai arkitilanteisiin liittyvien ohjeiden tai ilmoitusten sisällön	lukee vaivatta ja ymmärtää erilaisia ammattiin liittyviä tekstejä sekä käsikirjoja ja seuraa alan tapahtumia suomenkielisistä ammattijulkaisuista sekä yhteiskunnan tapahtumia suomenkielisistä tiedotusvälineistä
	kirjoittaa lyhyitä ilmoituksia, täyttää lomakkeita ja kirjoittaa apuvälineitä käyttäen jopa lyhyitä selostuksia suomeksi	kirjoittaa ilmoituksia, kirjeitä sekä tarpeen tullen apuvälineitä käyttäen pidempiäkin selostuksia tai pöytäkirjoja suomeksi	täyttää lomakkeita, kirjoittaa tilauksia, kirjeitä ja raportteja sekä vastaa kirjallisesti kyselyihin suomen kielellä

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää yksinkertaiset ohjeet ja käskytykset jotka liittyvät työhön tai arkitilanteisiin ja pystyy auttavasti kohtaamaan asiakasta tai työtoveria suomen kielellä ja ymmärtää esitettyjä kysymyksiä.	ymmärtää selkeitä ohjeita sekä normaalitempoista puhetta työpaikalla tai puhelimesta, osaa kohdata ja ymmärtää asiakasta tai työtoveria sekä seuraa tiedotusvälineitten välityksellä alan ja yhteiskunnan tapahtumia	ymmärtää jopa nopeassa tempossa erilaisia ohjeistuksia ja keskustelua joka liittyy ammattialaan, osaa kohdata suomenkielisiä asiakkaita rennosti ja ymmärtää heidän tarkoituksia sekä toiveita
	palvelee tyydyttävästi suomenkielisiä asiakkaita, selviää jokapäiväisistä tilanteista sekä hoitaa tärkeimmät työtehtävät suomeksi	palvelee suomenkielisiä asiakkaita hyvin, vastaa kysymyksiin ja hoitaa työasioita puhelimitse sekä osallistuu työpaikalla rutiininomaisiin keskusteluihin suomen kielellä	keskustelee vaivatta työtehtävistään suomeksi, osaa kuvata toimintoja ja yksityiskohtia sekä avaa ja käy vaihtelevan tempoista keskustelua suomen kielellä
Kielen ja kulttuurin merkitys	ymmärtää suomen kielen hallinnan merkityksen jokapäiväisessä kanssakäymisessä sekä suomenkielisessä työyhteisössä toimiessaan	työskentelee hyvin suomenkielisessä työyhteisössä ja pyrkii määrätietoisesti kehittämään ammattikielen käytössä	osallistuu aktiivisesti suomenkieliseen työyhteisöön ja osoittaa kiinnostusta suomenkieliseen kulttuuriin
Kielen opiskelu	tunnistaa omat oppimistrategiansa.	tunnistaa omien oppimistrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	kokeilee uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa B1.2. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa B1.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Arkielämä ja vapaa-aika* (FINA1) ja joku seuraavista kursseista: *Luonto ja ympäristö* (FINA2), *Kaupankäynti, tekniikka ja viestintä* (FINA3), *Yhteiskunta ja tiedotusvälineet* (FINA4), *Koulutus, ammatti- ja talouselämä* (FINA5) tai *Suomalainen kulttuuri ja kirjallisuus* (FINA6) korvaavat *Toinen kotimainen kieli, suomi* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.3 Vieras kieli

5.1.3.1 VIERAS KIELI, A-KIELI, 2 OV

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan ammattiaan, osallistumaan työelämään, toimimaan aktiivisena kansalaisena ja hakeutumaan jatko-opintoihin
- ♦ hallitsee ammattialansa työtehtävissä tarvittavan kielitaidon
- ♦ osaa toimia monikulttuurisessa ja monikielisessä ympäristössä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	hakee tietoa työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista ohjattuna ja sanakirjoja käyttäen	hakee omaa alaa koskevaa tietoa sanakirjoja ja jonkin verran myös muita, kuten esimerkiksi sähköisiä, tietolähteitä käyttäen	hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa
Tekstien ymmärtäminen sekä kirjallinen viestintä	ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä	ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita apuvälineitä käyttäen ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta
	kirjoittaa ohjattuna mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä	kirjoittaa mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä	kirjoittaa tavanomaisia henkilökohtaisia viestejä ja lyhyitä tekstejä sekä täyttää yksinkertaisia työhönsä liittyviä asiakirjoja

Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä suullisia viestejä ja osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää tavanomaisimpia työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan	ymmärtää keskeiset ajatukset tavanomaisesta normaalitempoisesta puheesta ja toimii niiden mukaan
	kertoo lyhyesti itsestään ja alansa työtehtävistä vastamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa	kertoo itsestään ja työtehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu hitaasti ja käyttää yksinkertaisia rakenteita	kertoo tutuissa tilanteissa työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä tarvittaessa ottaa selvää muiden maiden vastaavista asioista sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita
Kielen ja kulttuurin tuntemus	on tietoinen opiskelemaansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä	ymmärtää opiskelemaansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksen	soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan
Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	arvioi oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikkouksia.	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia strategioita ja oppimistapoja.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion A-kielen kurssit *Nuori ja hänen maailmansa* ja *Opiskelu ja työ* korvaavat *Vieras kieli, A-kieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.3.2 VIERAS KIELI, B-KIELI, 2 OV

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ selviytyy arkielämän tavanomaisissa palvelutilanteissa
- ♦ osaa toimia ennakoitavissa olevissa ja toistuvissa työelämän viestintätilanteissa esimerkiksi asiakastilanteissa vieraalla kielellä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta	tuntee sanakirjojen ja muiden tietolähteiden käytön periaatteet	käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä, myös sähköisiä, ymmärtämisen apuna	käyttää sanakirjoja ja muita tietolähteitä, myös sähköisiä, tekstin tuottamisen apuna
Tekstien ymmärtäminen sekä kirjallinen viestintä	kirjoittaa ohjatusti ja apuvälineitä käyttäen yksinkertaisia tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja tutuista aiheista	kirjoittaa apuvälineitä käyttäen lyhyitä, yksinkertaisia sanontoja ja lauseita sisältäviä tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja, jotka liittyvät hyvin tuttuihin aiheisiin	kirjoittaa muun muassa yksinkertaisia sanontoja ja lauseita sisältäviä tekstejä, kuten ohjeita, mainoksia tai luetteloja, jotka liittyvät niin yksityis- kuin työelämänkin tuttuihin aiheisiin
Vuorovaikutus ja työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	pystyy muutamalla sanalla kertomaan itsestään ja työstään, esim. tunnistaa työkaluja, ammattinimikkeitä ja työtehtäviä	esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa mallin mukaan käsiteltäessä välitöntä, konkreettista ympäristöä ja häntä itseään, kun puhukumppani puhuu hitaasti ja selkeästi	esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa käsiteltäessä välitöntä, konkreettista ympäristöä ja häntä itseään, kun puhukumppani puhuu selkeästi, sekä pyytää tarvittaessa selvennystä viestii suullisesti esimerkiksi esittäytyessään sekä arkipäivän ja työelämän tutuissa tilanteissa
Kielen ja kulttuurin tuntemus	tunnistaa ja erottaa uusia äänneitä ja merkkejä	kirjoittaa uusia merkkejä ja tuottaa uusia äänneitä	edistää uuden kielen oppimista vertaamalla jo opittuihin kieliin

Kielenopiskelu	tunnistaa omat oppimisstrategiansa.	arvioi oppimisstrategioidensa vahvuuksia ja heikouksia.	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia strategioita ja oppimistapoja ymmärtämisen avuksi.
----------------	-------------------------------------	---	---

Elinikäisen oppimisen avaintaidot:1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö.

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A1.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.1. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Published by arrangement with the Council of Europe 2001. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomentanut Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola 2003.)

Osaamisen tunnustamisessa lukion B1-kurssit *Nuori ja hänen maailmansa* ja *Opiskelu, työ ja yhteiskunta* korvaavat *Vieras kieli, B-kieli* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.4 Matematiikka, 3 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ hallitsee peruslaskutoimitukset, prosenttilaskennan ja mittayksiköiden muunnokset sekä mittasuhteet ja käyttää niitä ammattialaan liittyvissä laskutoimituksissa, joita ovat esim. liiketoimintaan ja materiaalimenekkeihin liittyvät laskutoimitukset
- ♦ laskee pinta-aloja ja tilavuuksia sekä soveltaa geometriaa ammattialan vaatimassa laajuudessa, esim. ammattialan erilaisten piirustusten lukemisessa ja tekemisessä
- ♦ käyttää sopivia matemaattisia menetelmiä ammattitehtäviin liittyvien ongelmien ratkaisussa, esim. geometrian menetelmiä valmistuksen ja tekemisen eri vaiheissa
- ♦ ilmaisee muuttujien välisiä riippuvuuksia matemaattisilla lausekkeilla
- ♦ muodostaa ja laatii ammattialan tehtäviin liittyviä yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia sekä ratkaisee työssä tarpeellisia matemaattisia tehtäviä yhtälöillä, päättelemällä, kuvaajien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta

- ♦ käyttää matemaattisten ongelmien ratkaisussa apuna laskinta, tietokonetta ja tarvittaessa muita matematiikan apuvälineitä kuten esim. harppia, kolmiövivainta ja ammattialan käytännön matemaattisia sovelluksia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Peruslaskutoimitukset, prosenttilaskenta ja mittayksikkömuunnokset sekä matemaattiset peruskäsitteet ja esitystavat	suorittaa työtehtäviin liittyvät rutiinomaiset laskutoimitukset ja tuntee keskeisimmät matemaattiset käsitteet ja esitystavat	suorittaa sujuvasti ammattiin liittyvät laskutoimitukset ja käyttää jossakin määrin matemaattisia käsitteitä ja esitystapoja ilmaisussaan	soveltaa ammattialalla tarvittavia laskutoimituksia ja arvioi tulosten tarkkuutta sekä hallitsee ammattialalla käytettävät matemaattiset käsitteet ja esitystavat
Matemaattiset menetelmät ja ongelmanratkaisu sekä tulosten arviointi	ratkaisee työtehtäviin liittyvät keskeiset matemaattiset ongelmat joko päättelämällä, graafisesti tai laskennallisesti sekä osaa arvioida tulosten suuruusluokkaa	ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla sekä arvioi tulosten oikeellisuutta	soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja -asettelussa sekä arvioi menetelmien luotettavuutta ja tarkkuutta
Laskimen ja tietokoneen käyttäminen	käyttää laskinta ja tietokonetta työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen	käyttää sujuvasti laskinta ja tietokonetta ammattiin liittyvien matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen	käyttää soveltaen laskinta ja tietokonetta ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen
Numeerisen tiedon käsittely, analysointi ja tuottaminen	käyttää tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä	käyttää tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ammattiin liittyvien ongelmien ratkaisuun	soveltaa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisuun sekä esittää tuottamia matemaattisia tuloksia tilastoina, taulukkoina ja graafisina esityksinä
	laskee ohjeen mukaan aineiston keskilukuja.	laskee keskeisimpiä tilastollisia tunnuslukuja.	laskee tai määrittää annetusta aineistosta keskeisimmät tilastolliset tunnusluvut.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 9. Matematiikka ja luonnontieteet.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Lausekkeet ja yhtälöt* (MAB1) ja *Geometria* (MAB2) tai *Funktiot ja yhtälöt* (MAA1) ja toinen seuraavista lukion kursseista *Polynomifunktiot* (MAA2) tai *Geometria* (MAA3) korvaavat *Matematiikan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.5 Fysiikka ja kemia, 2 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ soveltaa ammattialansa kannalta keskeisiä fysikaalisia ja kemiallisia ilmiöitä, käsitteitä ja lainalaisuuksia
- ♦ osaa työssään ja muussa toiminnassaan ottaa huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästään
- ♦ tarkastelee keskeisiä ympäristöongelmia luonnontieteelliseltä kannalta
- ♦ soveltaa ammattialansa kannalta keskeisiä fysiikan lakeja ja käsitteitä
- ♦ hallitsee ammattialansa kannalta keskeisiä mekaniikan, lämpöopin ja sähköopin peruskäsitteitä ja ilmiöitä niin, että hän osaa käsitellä ammattialalla tarvittavia laitteita ja järjestelmiä turvallisesti ja taloudellisesti sekä työskennellä ergonomisesti
- ♦ ottaa huomioon työssään ympäristön ja ammattialan kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä, ja sitä varten hänen on tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja sekä epäorgaanisten että orgaanisten yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia
- ♦ säilyttää, käyttää oikein ja hävittää asianmukaisesti ammattialalla tarvittavia aineita sekä laskee ainemääriä ja pitoisuuksia esim. pintakäsittely- ja viimeistelyaineissa
- ♦ osaa tulkita aineiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät tuotteiden merkinnöistä ja ottaa työskentelyssään huomioon aineiden erityisominaisuudet niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
- ♦ tekee havaintoja ja mittauksia ammattialansa kannalta keskeisistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- ♦ kerää, käsittelee ja analysoi tekemiään havaintoja ja mittauksia.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	tuntee fysiikan lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta	osaa ottaa huomioon fysiikkaan liittyvät ilmiöt työtehtävissään	osaa itsenäisesti soveltaa fysiikan lainalaisuuksia työssään
Kemiallisten aineiden ja yhdisteiden sekä niiden ominaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit työssään, mutta tarvitsee osin ohjausta	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit tutuissa työtilanteissa	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja ja ottaa huomioon erilaisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit muuttuvissakin työtilanteissa
	tulkitsen osin ohjattuna tavallisimpia tuotemerkintöjä	tulkitsen tavallisimpia tuotemerkintöjä	tulkitsen itsenäisesti erilaisia alan tuotemerkintöjä
	laskee ohjattuna pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii ohjeen mukaan tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä sekä hankkii tietoa käyttöturvallisuustiedotteista	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä joustavasti erilaisissa työtilanteissa eritietolähteistä hankkimansa tiedon mukaan
Havainnointi ja mittaaminen	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausmenetelmiä ja -välineitä ohjatussa työtilanteessa	toteuttaa mittaukset käyttäen tavallisimpia mittausmenetelmiä ja -välineitä omatoimisesti ja osaa arvioida mittaustulosten luotettavuutta	käyttää mittauksiin sopivimpia menetelmiä ja välineitä sujuvasti, toteuttaa mittaukset järjestelmällisesti ja huolellisesti ja osaa arvioida havaintojen ja mittausten tarkkuutta ja luotettavuutta
	tallentaa mittaukset ja havainnot ohjeiden mukaisesti ja esittää ne taulukoina ja graafeina sekä laskee tarvittaessa tuloksia, mutta tarvitsee joiltakin osin ohjausta	osaa analysoida mittauksia ja havaintoja sekä tehdä tuloksista johtopäätöksiä	osaa raportoida ja esittää tuloksia sekä arvioida tulosten ja johtopäätösten tarkkuutta ja luotettavuutta

Turvallinen ja ergonominen työskentely	työskentelee työturvallisuusohjeiden mukaisesti, mutta vaatii ohjausta ergonomiseen työskentelyyn.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	työskentelee ergonomisesti ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa omatoimisesti huomioon työympäristössä olevat riskitekijät.
--	--	---	---

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 4. Terveys, turvallisuus ja työkyky, 6. Kestävä kehitys, 9. Matematiikka ja luonnontieteet, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Fysiikka luonnontieteenä* (FY1) ja *Ihmisen ja elinympäristön kemia* (KE1) korvaavat *Fysiikan ja kemian* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.6 Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ osallistuu oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa yhteisten asioiden hoitamiseen
- ♦ arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana
- ♦ osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja
- ♦ tekee suunnitelman oman taloutensa hoitamisesta
- ♦ arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä Suomen kansantaloudelle
- ♦ hakee tietoa ammattialansa työpaikoista sekä Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Osallistuminen oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa	osallistuu ohjattuna yhteisten asioiden hoitamiseen	osallistuu sovitulla tavalla yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin	osallistuu itsenäisesti yhteisten asioiden hoitamiseen sekä tuntee yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin
Toimintamahdollisuuksien arviointi	arvioi ohjattuna toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana	arvioi toimintamahdollisuuksiaan kansalaisena ja kuluttajana	arvioi toimintamahdollisuuksiaan aktiivisena kansalaisena ja kuluttajana
	tuntee opiskelijan vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset vaikuttamismahdollisuudet oikeudet, edut ja velvollisuudet	tuntee opiskelijan ja kansalaisen keskeiset demokraattiset vaikuttamismahdollisuudet, oikeudet, edut ja velvollisuudet
	hakee tietoa kuluttajan keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet	tuntee kuluttajan keskeiset oikeudet ja velvollisuudet
Yhteiskunnan palvelujen käyttö	käyttää opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa	käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa	käyttää itsenäisesti yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja ymmärtää kansalaisen osuuden niiden rahoittamisessa
Oman talouden hoitaminen	tekee ohjattuna suunnitelman menoistaan ja varoistaan	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan	tekee suunnitelman menoistaan ja varoistaan
	hankkii ohjattuna tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista kuluista	hankkii tietoa rahoitusvaihtoehdoista ja niistä aiheutuvista kuluista	hankkii tietoa rahoituslähteistä ja vertailee niistä aiheutuvia kuluja
Kansantalouteen keskeisesti vaikuttavien tekijöiden arviointi	arvioi ohjattuna yrittäjyyden keskeiset vaikutukset työllisyyteen	arvioi yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksen työllisyyteen	arvioi itsenäisesti yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaikutuksen kansantalouteen
Tiedon haku ammattialan työpaikoista ja Euroopan unionista	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista paikallisesti	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista alueellisesti ja kansallisesti	hakee tietoa ammattialansa työpaikoista alueellisesti ja kansallisesti ja Euroopan unionin maista
	hakee ohjattuna Euroopan unionin kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa tietoa.	hakee Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 5. Aloitekyky ja yrittäjyys, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Yhteiskuntatieto* (YH1) ja *Taloustieto* (YH2) korvaavat *Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.7 Liikunta, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ edistää liikunnan avulla terveellistä ja aktiivista elämäntapaa ymmärtäen liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvylle
- ♦ tutustuu monipuolisesti terveyttä, psyykkistä vireystilaa ja jaksamista edistävään liikuntaan
- ♦ pitää yllä fyysistä toimintakykyään liikunnan avulla
- ♦ liikkuu ja toimii vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä
- ♦ edistää toiminnallaan ryhmän toimintaa ja turvallisuutta.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Fyysisen toimintakyvyn tukeminen ja vahvistaminen	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja monipuolisesti	käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja monipuolisesti
	pitää ohjattuna yllä fyysistä toimintakykyään	pitää yllä fyysistä toimintakykyään	seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen liikunnan avulla	ymmärtää ohjattuna liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille	ymmärtää liikunnan merkityksen omalle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnilleen	ymmärtää liikunnan merkityksen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille
Vuorovaikutus ja yhteistyö	osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan sekä noudattaa reilun pelin periaatteita	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen	osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteita
Terveysten, turvallisuuden sekä toimintakyvyn huomioon ottaminen	noudattaa yleensä turvallisuutta liikunnassa.	toimii liikuntatilanteissa turvallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä.	edistää toiminnallaan ryhmän turvallisuutta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 4. Terveys, turvallisuus sekä toimintakyky.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Taitoa ja kuntoa* (LI1) tai *Liikuntaa yhdessä ja erikseen* (LI 2) korvaa *Liikunnan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.8 Terveystieto, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ osoittaa toiminnallaan ja tiedoillaan halua ja kykyä ylläpitää ja edistää terveyttä
- ♦ ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä omassa elämäntavassaan ja toimintaympäristössään
- ♦ tietää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille
- ♦ tietää tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutukset ja osaa ehkäistä terveyttä kuluttavia tekijöitä
- ♦ tietää terveyttä edistäviä elintavoista ja tottumuksista
- ♦ ymmärtää liikunnan, ravinnon, levon, unen, virkistyksen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet ja ottaa ne huomioon toiminnassaan
- ♦ tunnistaa ammattialansa keskeiset terveyttä ja työkykyä kuormittavat tekijät ja osaa kehittää työskentelytapojaan ja toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyyttä yhteistyössä muiden kanssa
- ♦ osaa ehkäistä tapaturmia, hallitsee tavallisimmat ensiaputilanteet ja avun hakeamisen ja osaa toimia ergonomisesti
- ♦ tietää väestön terveyseroista ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöistä ja niiden ennaltaehkäisystä
- ♦ tunnistaa omaan jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa toimia jaksamista edistävällä tavalla
- ♦ osaa tarvittaessa käyttää opiskeluterveyden- ja muita terveydenhuoltopalveluja, hyödyntää terveystieteitä ja ymmärtää niiden merkityksen toimintakyvyn ylläpitämisessä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen	ottaa ohjattuna huomioon tavallisimpia terveyttä edistäviä elintapoja ja tottumuksia (kuten liikunta, ravinto, lepo, uni, virkistys, mielenterveys, ihmissuhteet, seksuaaliterveys) ja on halukas edistämään omaa terveyttään ja jaksamistaan	ottaa huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävät elämäntavat ja tottumukset, osallistuu niitä ja omaa jaksamistaan edistävään toimintaan	toimii terveyttä, hyvinvointia ja omaa jaksamistaan edistävällä tavalla, ehkäisee terveyttä kuluttavia tekijöitä ja perustelee toimintansa elintapojen ja terveyden välisellä tutkitulla tiedolla ja kokemuksella
Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintaympäristön turvallisuutta edistävien toimintatapojen noudattaminen	noudattaa yhteisössä soveltuvia terveyttä ja turvallisuutta edistäviä toimintatapoja, mutta tarvitsee ohjausta uusissa tilanteissa	ottaa toiminnassaan huomioon terveyttä ja toimintakykyä kuormittavia tekijöitä ja haluaa edistää toimintansa ja toimintaympäristönsä terveellisyyttä ja turvallisuutta	ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja edistää omalla toiminnallaan koko yhteisön hyvinvointia
Terveysliikunnan ja terveydenhuoltopalvelujen hyödyntäminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna terveyttä edistävää liikuntaa ja osaa tarvittaessa hakea apua terveydenhuollon palveluista	toteuttaa terveyttä edistävää liikuntaa laatimansa ohjelman mukaan ja käyttää tarvittaessa terveydenhuollon palveluja	hyödyntää itsenäisesti terveysliikunnan mahdollisuuksia oman toimintakyvyn ylläpitämisessä ja osaa hyödyntää terveydenhuoltopalveluja tilanteen vaatimalla tavalla
Tapaturmien ehkäisy ja ensiapu sekä ergonominen toiminta	tunnistaa mahdollisia tapaturmariskejä, osaa hakea ja antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa sekä noudattaa tutuissa tilanteissa ergonomisia toimintatapoja	ehkäisee toiminnallaan tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä noudattaa ergonomisia toimintatapoja	toimii huolellisesti ja ennalta ehkäisee tapaturmien syntymistä, osaa hakea ja antaa ensiapua sekä työskentelee ergonomisesti ja itseään säästään

Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja toimintakykyä edistävien, kansansairauksia ennaltaehkäisevien ja terveyttä kuluttavien tekijöiden sekä ammatin haittavaikutuksia koskevan tietoperustan hallinta	tietää tavallisimmista terveyshaitoista (kuten tupakointi ja päihteiden käyttö) sekä tavallisimmista terveyttä ja toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista, mutta tarvitsee ohjausta terveyttä edistävän tiedon hankinnassa.	hyödyntää omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoperustaa, tuntee terveyttä kuluttavat tekijät sekä elintavoista johtuvat terveyshaitat ja on tietoinen mahdollisista ammattiinsa liittyvistä kuormitustekijöistä.	hyödyntää monipuolisesti omassa toiminnassaan terveyttä ja toimintakykyä edistävää tietoa ja hakee itsenäisesti tietoa mahdollisista ammattinsa haittavaikeuksista.
---	---	--	---

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 3. Ammattietiikka, 4. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Terveysten perusteet* (TE1) korvaa *Terveystiedon* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.1.9 Taide ja kulttuuri, 1 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ ymmärtää taiteen ja kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja hyödyntää niiden ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteisössä
- ♦ osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin, kehittää kouluyhteisön kulttuuria ja ylläpitää sen esteettistä ilmettä
- ♦ ilmaisee ajatuksia, kokemuksia ja tunteita esimerkiksi musiikin, tanssin, teatterin, kirjallisuuden tai kuvataiteen keinoin ja arvostaa muiden ilmaisua ja näkemyksiä
- ♦ noudattaa kestävän kehityksen periaatteita materiaalien valinnassa ja työskentelyssään.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen	osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin	huolehtii kouluyhteisön kulttuurista ylläpitäen sen esteettistä ilmettä	uudistaa kouluyhteisön kulttuuria kehittämällä sen esteettistä ilmettä
Tuotoksen tekeminen	suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen	suunnittelee ja toteuttaa itselleen sopivimmalla tavalla jonkin ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan soveltavan ja ilmaisevan tuotteen, teoksen tai esityksen
	ottaa ohjeiden mukaan huomioon luonnon ja energian säästämisen materiaalien käytössä ja työskentelyssään	toimii luontoa ja energiaa säästäten materiaalien käytössä ja työskentelyssään	valitsee työskennellessään materiaalit luontoa ja energiaa säästäten
Muiden ilmaisun ja näkemysten arvostaminen	kertoo muiden ilmaisussa tunnistamistaan kulttuurisista piirteistä.	antaa rakentavaa palautetta muiden ilmaisusta ja näkemyksistä.	kehittää omaa ilmaisuaan arvostaen muiden näkemyksiä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot:2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 6. Kestävä kehitys, 7. Estetiikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Minä, kuva ja kulttuuri* (KU1), *Ympäristö, paikka ja tila* (KU2), *Musiikki ja minä* (MU1) tai *Moniääninen Suomi* (MU2) korvaa *Taide ja kulttuuri* -opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2 VALINNAISET TUTKINNON OSAT

5.2.1 Ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaiset lisäosat

Ammattitaitoa täydentävinä valinnaisina tutkinnon osina voidaan valita kohdan 5.1 tutkinnon osien lisäosia. Koulutuksen järjestäjä määrittää näiden tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin.

5.2.2 Ympäristötieto, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ noudattaa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia työ- ja toimintatapoja niin, että ne tukevat ammattitaidon saavuttamista ja täydentävät ammattitaitoa
- ♦ toimii energiaa säästävästi
- ♦ ehkäisee jätteiden syntyä ja lajittelee jätteitä tarkoituksenmukaisesti sekä hallitsee ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren
- ♦ työskentelee ympäristöriskit minimoiden sekä toimii kulttuuriperintöä vaalien.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tärkeimpien ympäristöongelmien ja niihin esitettyjen ratkaisukeinojen tunteminen sekä kestävän kehityksen ja vastuullisten toimintatapojen mukainen toiminta	tuntee kestävän kehityksen peruseriaatteet työssään	tuntee kestävän kehityksen haasteita sekä tapoja, joilla voi työssään pyrkiä osalltamaan toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaan	tietää perusasiat aineen kierrosta ja energian virrasta maapallolla tuntee kestävän kehityksen haasteita ja niihin esitettyjä ratkaisuja sekä osaa työssään toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaan
Ammattitaidon kannalta keskeisen jätehuollon hallinta sekä jätteiden synnyn ehkäiseminen	osaa ehkäistä jätteiden syntyä ja lajitella syntyvän jätteen ohjatusti tavanomaisissa työtehtävissä	osaa ehkäistä jätteiden syntyä sekä lajittelee jätteet ohjeiden mukaan	osaa ehkäistä jätteiden syntyä tuotteiden ja pakkausten suunnittelussa ja hankinnoissa sekä lajittelee jätteet itsenäisesti

Kulttuuriperinnön vaaliminen ammattitaitoa täydentävällä tavalla	tunnistaa ohjattuna kulttuuriperinnön perusasiat ja merkityksen	osaa vaalia kulttuuriperinnettä ammatissaan	osallistuu aktiivisesti lähiympäristönsä kulttuuriperinnön vaalimiseen ja edistää sitä ammatissaan
Ekotehokkaiden työmenetelmien ja -materialien valinta sekä ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren tunnistaminen	ohjattuna valitsee ekotehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja	tekee ekotehokkuutta edistäviä työvälineiden ja -menetelmien valintoja	tekee ekotehokkuutta edistäviä työvälineiden ja -menetelmien valintoja sekä tunnistaa niiden vaikutuksen elinkaareen
Ympäristölainsäädännön noudattaminen ja ympäristölaatu järjestelmien mukainen toiminta	toimii opastettuna ammatissaan keskeisten ympäristömääräysten mukaisesti	toimii ammatissaan ympäristömääräysten mukaisesti	toimii ammatissaan ympäristömääräysten mukaisesti ja ennakoii tulevia muutoksia
	toimii ohjattuna ympäristölaatu järjestelmien mukaisesti ammatissaan	toimii ympäristölaatu järjestelmien mukaisesti ammatissaan	osallistuu aktiivisesti työpaikkansa ympäristölaatu järjestelmän rakentamiseen ja/tai kehittämiseen
Ammattitaidon saavuttamisen kannalta keskeisen ympäristötiedon lähteiden hankinta ja niiden hyödyntäminen	etsii ohjattuna eri lähteistä ympäristötietoa työssään hyödyttävään muotoon.	luokittelee, vertailee ja jäsentää hankkimaansa ympäristötietoa sekä muokkaa sitä työssä hyödyttävään muotoon.	luokittelee, vertailee ja jäsentää hankkimaansa ympäristötietoa sekä muokkaa sitä itsenäisesti ja soveltaa sitä työssään.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 3. Ammattietiikka, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssi *Ympäristöekologia* (BI3) korvaa 1 opintoviikon laajuisen osan *Ympäristötiedon* opinnoista ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.3 Tieto- ja viestintäteknikka, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ käyttää ammattialan tehtävissä tarvittavia tietoteknisiä välineitä ja järjestelmiä tiedon hankintaan, käsittelyyn, muokkaukseen, tallentamiseen ja esittämiseen
- ♦ ottaa käyttöön ja soveltaa uusia tietoteknisiä lisälaitteita, toimintoja ja ohjelmia (tarvittaessa käyttötuen avustuksella)
- ♦ käyttää työssään tehokkaita työskentelytapoja ja -menetelmiä, kuten kymmen-sormijärjestelmää ja eri hiirenkäyttötekniikoita
- ♦ käyttää käyttöjärjestelmäohjelmia sekä soveltaa työvälineohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, sähköposti-, esitysgraafikka- ja kalenteriohjel-mia ammattialan tehtävissä tarvittavan tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen ja esittämiseen
- ♦ käsittelee ammattitehtävissä käytettyjen sovellusohjelmistojen tuottamia tie-dostoja ja hankkii ammattitehtävissä tarvittavaa tietoa erilaisten verkkohaku-palveluiden ja -sovellusten avulla
- ♦ käyttää verkkoviestintämenetelmiä ja -sovelluksia tiedon lähettämiseen ja ja-kamiseen
- ♦ toimii tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojajohteiden ja -määräysten mukai-esti
- ♦ käyttää työssään ergonomisesti oikeita työasentoja.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioin-nin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tut-kinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tiedonhankinta ja käsittely	hakee, tallentaa ja kopioi työtehtävissä tarvittavia tiedostoja sekä hakee työtehtävissä tarvittavaa tietoa verkkopalveluista	osaa tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti käsitellä ammatissa tarvittavia tiedostoja sekä verkkohaku- verkkopalveluita	ottaa huomioon tiedostojen käsittelyssä tekniset rajoitteet ja mahdollisuudet soveltaa tapaus- ja tilannekohtaisesti ammattialaan liittyviä verkkohakupalveluita ja käyttää niitä aktiivisesti sekä arvioi niiden tietojen luotettavuutta ja soveltuvuutta
Tiedonkäsittely ja muokkaus	käyttää työvälineohjelmia, kuten tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, sähköposti-, esitysgraafikka- ja kalenteriohjelmia, työtehtävien hoidossa	käyttää sujuvasti työvälineohjelmia ammatin liittyvän tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen	käyttää soveltaen työvälineohjelmia tiedon tuottamiseen ja muokkaamiseen ammattialan eri tilanteiden ja olosuhteiden vaatimalla tavalla
Tietojen lähettäminen ja jakaminen	käyttää verkkoviestintämenetelmiä työtehtävien hoidossa	käyttää sujuvasti eri verkkoviestintämenetelmiä ammatin liittyvän tiedon lähettämiseen ja jakamiseen	käyttää soveltaen verkkoviestinnän mahdollisuuksia ammattialan eri tilanteiden ja tarpeiden mukaan sekä ottaa huomioon näiden käytössä vastuu- ja tietoturvanäkökulmat
Tekijänoikeuksien, tietoturvan, tietosuojan ja ergonomian noudattaminen	toimii tekijänoikeus-, tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiohjeiden ja säädösten mukaisesti.	käyttää työssään ergonomisesti suositeltavia toimintatapoja.	ennakoi ja ottaa huomioon tietosuoja- ja tietoturvarisikit sekä kehittää työympäristöään ja toimintatapojaan tietoturva-, tietosuoja- ja ergonomiatavoitteiden pohjalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 9. Matematiikka ja luonnontieteet, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen *Tieto- ja viestintäteknikan* opinnot.

5.2.4 Etiikka, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ pohtii arvojen, normien ja katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa ja työssä
- ♦ perustelee valintojaan ja osaa arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen kannalta
- ♦ osoittaa toiminnassaan rehellisyyttä ja vastuullisuutta, kunnioittaa toisia ihmisiä sekä käyttäytyy työssään ja ihmissuhteissaan hyvien tapojen mukaisesti
- ♦ pohtii omaan elämään, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön ja työelämään liittyviä eettisiä kysymyksiä ja ongelmia
- ♦ osaa ratkaista sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa oman alansa työelämän arvo- ja normiristiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla
- ♦ toimii eettisesti erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa
- ♦ omaa valmiuksia osallistua oman ammattialansa arvopohjan ja eettisten toimintaperiaatteiden kehittämiseen
- ♦ hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja ymmärtää sekä käyttää sitä työnsä ammatillisena voimavarana
- ♦ havaitsee ja tunnistaa ammattialansa eettisiä ongelmatilanteita, käsittelee niitä ja esittää niistä perusteltuja näkemyksiä.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Eettisten kysymysten pohdinta	keskustelee ohjattuna omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä arvoista sekä eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä	keskustelee eettisistä, katsomuksellisista sekä omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä kysymyksistä ja arvoista	pohtii arvojen, normien ja erilaisten katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa, työelämässä ja yhteiskunnassa

Eettinen toiminta	toimii hyvien tapojen mukaisesti ja vastuullisesti työssään ja sen ongelmatilanteissa, mutta tarvitsee tukea ja ohjausta uusissa tilanteissa	toimii vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän ristiriita- ja kriisitilanteissa	toimii itsenäisesti, vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa ja osaa perustella toimintansa
Tiedon hakeminen ja eettisen tietoperustan käyttäminen työssä	hakee ohjattuna tietoa oman alansa eettisistä kysymyksistä ja hyödyntää tietoperustaa tutuissa tilanteissa	hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä omassa elämässään ja työssään	hankkii aktiivisesti tietoa oman alan ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää siitä työnsä ammatillisena voimavarana perustelee valintojaan ja haluaa osallistua oman alansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen
Arvo- ja normiristiriitöiden käsittely työssä	osaa ohjattuna havaita ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja ratkaisee yhdessä yhteisönsä jäsenten kanssa työhönsä liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti.	tunnistaa ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja hakee niihin ratkaisua yhdessä muiden kanssa sekä arvioi ratkaisun vaikutuksia keskeisten osapuolten näkökulmista.	tunnistaa itsenäisesti työelämän ja oman alansa eettisiä ongelmatilanteita, osaa ratkaista niitä eettisesti ja arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen kannalta.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 3. Ammattietiikka, 6. Kestävä kehitys, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Osaamisen tunnustamisessa lukion kurssit *Johdatus filosofiseen ajatteluun* (FI1) ja jokin seuraavista kokonaisuuksista a) *Uskonnon luonne ja merkitys* (UE1), *Kirkko, Kulttuuri ja yhteiskunta* (UE2) ja *Ihmisen elämä ja etiikka* (UE3), tai b) *Ortodoksinen maailma* (UO1), *Uskonoppi ja etiikka* (UO2) ja *Raamattutieto* (UO3) tai c) *Hyvä elämä* (ET1), *Maailmankuva* (ET2) ja *Yksilö ja yhteisö* (ET3) korvaavat *Etiikan* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.5 Kulttuurien tuntemus, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ toimii eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa
- ♦ osaa tervehtiä, vastaanottaa vieraita ja keskustella heidän kanssaan
- ♦ osaa ottaa huomioon toiminnassaan sopivuuden rajat sekä miesten ja naisten erilaiset roolit, pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyvät ohjeet ja myös kirjoittamattomat säännöt ja menettelytavat
- ♦ tunnistaa eri kulttuurien välisiä eroja työpaikkakäyttäytymisessä, -hierarkiassa ja työhön liittyvässä suhdetoiminnassa ja käyttäytyy asiallisesti tavallisissa työpaikalla esiin tulevissa tilanteissa, erityisesti asiakaspalvelutilanteissa
- ♦ esittelee toisten kulttuurien edustajille maansa yleisiä kulttuuripiirteitä, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä, sekä ammattialansa taitoja, työtapoja ja innovaatioita
- ♦ pohtii eri maiden tulkintoja historiallisista tapahtumista ja suhteuttaa kotiseutunsa ja maansa merkittäviä tapahtumia ja aikakausia naapurimaiden ja maailman historiaan
- ♦ vertailee maansa ja Euroopan keskeisiä kulttuurivirtauksia ja -vaikuttajia
- ♦ tunnistaa ammattialansa erikoispiirteitä muissa maissa.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Tavallisimpien kulttuuripiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa muiden kulttuurien yleisiä piirteitä	tunnistaa kulttuurisia eroja muiden toiminnassa	ottaa huomioon kohdattaessaan ihmisiä heidän kulttuuritaustansa
Käyttäytyminen ja pukeutuminen eri tilanteissa sekä erilaisten ihmisten kohtaaminen	tunnistaa kulttuurisia eroja ihmisten päivittäisessä toiminnassa Suomessa ja muualla	toimii kulttuurieroista huolimatta yhdessä muiden kanssa	kohtaa myös ulkomaalaiset työtoverit, asiakkaat ja vieraat ilman kulttuurikonflikteja

Oman alan erikoispiirteiden huomioon ottaminen	tunnistaa oman alan palvelujen ja tuotteiden piirteitä eri maissa	vertailee oman kulttuurin piirteitä muiden vastaaviin	ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuureista olevat piirteet
Organisaatioympäristön ja tehtävän mukaan käyttäytyminen	tunnistaa keskeisiä asioita työstään	kertoo ulkomaalaisille vierailille keskeisiä asioita Suomesta ja työstään	kehittää omaa organisaatioitaan muilta saadun kokemusten pohjalta
Maahanmuuttajien ja muiden vähemmistökulttuurien keskeisen kulttuurihistorian ja nykytilanteen huomioon ottaminen	etsii tietoa maahanmuuttajien ja muiden vähemmistökulttuurien taustasta	ottaa työskennellessään huomioon muut etnisestä taustasta, kielestä, vammaisuudesta tai iästä riippumatta	ottaa suunnitellessaan työtä ja työskennellessään huomioon muut etnisestä taustasta, kielestä, vammaisuudesta tai iästä riippumatta
Kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen hyödyntäminen	käyttää hankkimaansa kielitaitoa tutuissa tilanteissa.	käyttää hankkimaansa kielitaitoa toimiessaan kansainvälisissä vuorovaikutustilanteissa.	toimii kansainvälisissä yhteyksissä kielitaitoaan hyödyntäen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 8. Viestintä ja mediaosaaminen, 11. Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kursssia, joka korvaisi ammatillisen peruskoulutuksen *Kulttuurien tuntemuksen* opinnot.

5.2.6 Psykologia, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ havainnoi ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja tämän toimintaan vaikuttavia tekijöitä
- ♦ tunnistaa, tiedostaa ja käsittelee psyykkisiä ilmiöitä psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla
- ♦ soveltaa psykologista tietoa ammattialansa työhön
- ♦ soveltaa oppimisen psykologiaa omaan opiskeluunsa
- ♦ osaa havainnoida ja ajatella kriittisesti
- ♦ osaa havainnoida tunteiden vaikutusta vuorovaikutus- sekä erilaisissa ryhmätilanteissa, myös verkostotoiminnassa
- ♦ selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen ja sosiaalipsykologisen tiedon avulla
- ♦ osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan ja oman alan työtehtävistä suoriutumista edistävästi
- ♦ selviytyy työhönsä liittyvistä asiakaspalvelu- ja ryhmätyötilanteista sekä verkostotoiminnan yhteistyötilanteista.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Psykologian käsitteiden tuntemus ja ihmisen toiminnan selittäminen ja ymmärtäminen	tuntee psykologian keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden yhteyden ihmisen toimintaan	käyttää psykologista tietoa ihmisten toiminnan selittämisessä tavallisissa arki- ja työelämän tilanteissa	pystyy soveltamaan kognitiivisen psykologian ja persoonallisuuspsykologian tietoa tavallisiin työelämän tilanteisiin ja selittämään niiden avulla sekä omaa että muiden ihmisten toimintaa
Ihmisen psyykkisen kehityksen tunteminen	tuntee yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevia psykologisia, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä	ymmärtää psyykkisen kehityksen perustana olevien tekijöiden välisiä yhteyksiä eri elämänvaiheissa ja eri-ikäisinä	ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa
Oppiminen ja itsetuntemus	tuntee oppimistapahtumaan vaikuttavia keskeisiä tekijöitä	arvioi ohjattuna omaa oppimistaan tukeutuen psykologiseen tietoon	ymmärtää oppimista psykologisen tiedon perusteella ja soveltaa sitä omaan opiskeluunsa
Motivaation, tunteiden ja sitoutumisen vaikutuksen ymmärtäminen sekä omiin ja toisten työsuorituksiin	ottaa huomioon motivaation, tunteiden ja sitoutumisen merkityksen omaan suoriutumiseensa	toimii erilaisten ihmisten kanssa työ- ja opiskeluyhteisössään ja ymmärtää motivaation ja sitoutumisen vaikutuksen työsuorituksiin	soveltaa psykologian perustietoa ihmisen ajattelusta, havainnoimisesta, persoonallisuuden piirteistä, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä mekanismeista
		ymmärtää työhön sitoutumisen ja ryhmään samastumisen vaikutuksia työsuorituksiin ja työssä viihtymiseen	käyttää psykologian tietoa itsetuntemuksensa ja minäkuvansa parantamiseen tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä hallitsee työelämässä tunteitaan ja asenteitaan tilanteen vaatimalla tavalla

Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen	edistää ohjatusti psyykkistä työ- ja toimintakykyään.	tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja ja vaikuttaa työyhteisön hyvinvointiin myönteisellä tavalla	tiedostaa omaan jaksamiensa ja stressinhallintaan vaikuttavia psyykkisiä tekijöitä sekä osaa vaikuttaa niihin jaksamistaan edistävästi
		ymmärtää mielenterveyden määrittelyn moniulotteisuuden	osaa tarvittaessa hakea apua omiin tai lähipiiriinsä mielenterveysongelmiin
Toimiminen työpaikan ihmissuhde- ja vuorovaikutustilanteissa	soveltaa psykologian keskeisintä tietoa toimiessaan työpaikan tavanomaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa	tietää sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kulttuurin merkityksen ihmisen psyykkisessä toiminnassa sekä tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja niiden vaikutusta työkulttuuriin	toimii työpaikan eri rooleissa yhteistyökykyisesti sekä ymmärtää johtajuuden merkityksen
Sosiaalipsykologisen tiedon yhteiskunnallisuuden tunteminen	tuntee sosiaalipsykologian keskeisiä käsitteitä.	ymmärtää roolien, normien ja ryhmädynamiikan vaikutuksen yhteiskunnan eri ryhmissä.	ymmärtää sosiaalipsykologisen tiedon avulla erilaisista yhteiskunnallisista oloista ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevien ihmisten toimintaa.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot: 1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 3. Terveys, turvallisuus ja toimintakyky.

Osaamisen tunnistamisessa lukion kurssi *Psyykkinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus* (PS1) korvaa yhden opintoviikon laajuisen osan ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) *Psykologian* opinnoista. Jos opiskelija on suorittanut edellisen lisäksi *Ihmisen psyykkinen kehitys* (PS2), *Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta* (PS4) ja *Persoonallisuus ja mielenterveys* (PS5), ne korvaavat *Psykologian* opinnot ammattitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteiset opinnot).

5.2.7 Yritystoiminta, 4 ov

Tavoitteet

Opiskelija

- ♦ kehittää liikeideaa tai tuotteistaa omaa osaamistaan yritystoiminnaksi
- ♦ arvioi kehittämistarvetta toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, työympäristön ja oman osaamisen perusteella
- ♦ noudattaa yritystoiminnassaan tuloksellisen toiminnan periaatteita sekä ottaa huomioon toiminnan kustannusrakenteen ja oman työpanoksen vaikutuksen toiminnan tuloksellisuuteen.

Arviointi

Taulukkoon on koottu arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle sekä arvioinnin kohteet. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Liikeidean kehittäminen tai oman osaamisen tuotteistaminen	kehittää opastettuna ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää ryhmän jäsenenä liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan	kehittää oma-aloitteisesti liikeidean tai tuotteistaa omaa osaamistaan hyödyntäen työyhteisön asiantuntemusta
	selvittää opastettuna yritystoimintaansa liittyviä toimintatapoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita	selvittää yhteistyössä yritystoimintaansa liittyviä toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita	selvittää yritystoimintaan liittyviä eri yritysten tai organisaatioiden toiminta- tai liikeideoita sekä keskeisiä palveluja ja tuotteita
	hakee ohjattuna tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee yhteistyössä tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella	hakee itsenäisesti tietoa tuotteiden ja palveluiden kehittämisen tarpeesta esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun tai yrityksen osaamisen perusteella
	kartoittaa ohjattuna ratkaisuvaihtoehtoja	kartoittaa erilaisia ratkaisumahdollisuuksia	kartoittaa oma-aloitteisesti erilaisia ratkaisumahdollisuuksia
	vertailee ohjattuna erilaisia vaihtoehtoja	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita	vertailee vaihtoehtoja ja asettaa työlleen kestävän kehityksen huomioivia laatu- ja kustannustavoitteita
Yritystoiminnan suunnittelu	valitsee ohjattuna toteutettavan vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee yhteistyössä vaihtoehdon ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta	valitsee tai sopii toteuttamiskelpoisesta vaihtoehdosta ja laatii sille toimintasuunnitelman, joka sisältää keskeiset tiedot toteutuksesta
	keskustelee suunnitelmasta ja tekee sovitut muutokset	esittelee suunnitelman ja muuttaa sitä palautteen perusteella	esittelee suunnitelman ja kehittää sitä palautteen perusteella

Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan toteuttaminen	toteuttaa ohjattuna tekemänsä toimintasuunnitelman	toteuttaa tekemänsä toimintasuunnitelman	toteuttaa oma-aloitteisesti tekemänsä toimintasuunnitelman
	käyttää opastettuna tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää tavanomaisia toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen tietotekniikkaa	käyttää toimintasuunnitelman edellyttämiä työmenetelmiä, välineitä ja materiaaleja vuorovaikutuksessa työyhteisönsä kanssa hyödyntäen tietotekniikkaa
	toimii opastettuna toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	toimii toiminnan eri vaiheissa asiantuntijatahon kanssa	hyödyntää toiminnan eri vaiheissa asiantuntijaverkostoja
	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovitutuja kestävän kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja sovitutuja kestävän kehityksen periaatteita	toimii yrityksessä noudattaen työturvallisuusohjeita ja erityisesti laatu- ja kestävän kehityksen periaatteita
Oman toiminnan, hankkeen tai yritystoiminnan toteuttamisen arviointi	arvioi opastettuna toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoiminnan etenemistä	arvioi toimintaansa ja yritystoimintansa etenemistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin
	tekee sovitut muutokset	sopii mahdollisista muutoksista	tekee perusteltuja muutoksia tai parannusehdotuksia ja sopii niiden toteuttamisesta
Kehittämishankkeen tai yritystoiminnan esittely	esittelee opastettuna toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee toteutusvaiheen ja sen tulokset	esittelee koko kehittämishankkeensa tai yritystoimintansa ja sen tulokset hankkeen luonteeseen soveltuvalla tavalla
Tuloksellinen ja kokonaistaloudellinen toiminta	toimii opastettuna työssään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa	toimii työssään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa	toimii työssään, työympäristössään tai yritystoiminnassaan noudattaen tuloksellista toimintaa
	laskee opastettuna oman työpanoksen osuuden kustannuksista.	laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksen osuuden niistä.	toimii kustannustehokkaasti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden sekä laskee toiminnan kustannukset ja oman työpanoksen osuuden niistä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot:1. Oppiminen ja ongelmanratkaisu, 2. Vuorovaikutus ja yhteistyö, 5. Aloitekyky ja yrittäjäyys, 6. Kestävä kehitys, 10. Teknologia ja tietotekniikka.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa ei ole kurssia, joka korvaisi ammatillisessa peruskoulutuksessa *Yritystoiminnan* opinnot.

6

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT, 10 OV AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijan tulee sisällyttää tutkintoonsa 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia, joiden tavoitteet ja arviointi tulee myös sisällyttää opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla oman koulutusalan tai muiden alojen ammatillisia tai ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteisiä opintoja), lukio-opintoja tai ylioppilastutkinnon suorittamiseen tai jatko-opintoihin valmistavia opintoja, työkokemusta tai ohjattuja harrastuksia, jotka tukevat koulutuksen yleisiä ja ammatillisia tavoitteita sekä opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

7

OPISKELIJAN ARVIOINTI AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

7.1 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25 §) on säädetty, arvioinnilla ohjataan, motivoidaan ja kannustetaan opiskelijaa tavoitteiden saavuttamiseen ja tuetaan opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä sekä kasvua ammatti-ihmisenä. Opiskelijan ohjauksen ja kannustuksen lisäksi arvioinnin tulee tuottaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opiskelijalle itselleen, opettajille ja työnantajille sekä jatko-opintoihin pyrkimistä varten.

7.2 ARVIOINNISTA TIEDOTTAMINEN

Opiskelijan arvioinnin toteutus muodostaa kokonaisuuden, josta koulutuksen järjestäjän on laadittava opetussuunnitelmaansa suunnitelma tutkinnon osien arvioinnista. Siihen sisältyy toimielimen hyväksymä suunnitelma ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista (L 601/2005, 25 a §).

Opiskelijoille ja kaikille arviointiin osallistuville on tiedotettava ennen opintojen alkamista arvioinnin periaatteista ja niiden soveltamisesta (A 603/2005, 3 §). Tiedotettavia asioita ovat ainakin arvioinnin tehtävät ja tavoitteet, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, oppimisen ja osaamisen arviointi sisältäen työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit, arvosanasta päättäminen, arvioinnin uusiminen ja arvosanojen korottaminen, arvioinnin oikaiseminen sekä tutkintotodistuksen saaminen.

7.3 OPISKELIJAN OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille siitä, minkälaista aineistoa ja asiakirjoja on esitettävä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varten ja milloin opiskelijan on haettava osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (A 603/2005, 3 §).

Osaamisen tunnistaminen

Sen lisäksi, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/ 2005, 10 §, 1 mom.) on säädetty, opiskelijan osaamista on arvioitava jo opintojen alkaessa. Opiskelijan osaaminen ja sen taso tulee selvittää opiskelijan vahvuuksien tunnistamiseksi ja aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen määrittelemiseksi. Osaamisen tunnistaminen on pohjana opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden laatimisessa, mutta myös tarvittavan ohjauksen ja tuen määrittelemisessä.

Osaamisen tunnistamiseksi käydään arviointikeskustelu, johon osallistuvat opiskelija ja opettaja tai opettajat. Osaamisen tunnistamisen edistämiseksi on kehitettävä erilaisia sitä helpottavia arviointitapoja.

Osaamisen tunnustaminen

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksella ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 30 §, A 603/ 2005, 12 a §) on säädetty, tulee osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Mikäli osaamisen tunnistamisessa tutkinnon osalle asetetut tavoitteet tai osa tavoitteista todetaan saavutetuiksi, osaaminen tunnustetaan. Osaamisen tunnustaminen kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta on tarkemmin luvussa 8.1.

Osaamisen tunnustaminen on osa opiskelijan arviointia, ja sitä koskevat samat säädökset kuin muutakin opiskelijan arviointia (L 601/2005, 25 §, 25a §, 25c §). Osaamisen tunnustamisella korvataan tai luetaan hyväksi suoritettavaan tutkintoon kuuluvia opintoja. Osaamisen tunnustamisella korvatut tutkinnon osat merkitään tutkintotodistukseen (luku 7.9). Osaamisen tunnustamisesta päättävät kyseisten opintojen opettaja tai opettajat yhdessä. Aikaisemmin hankitulle osaamiselle ei voida asettaa mitään yleistä aikarajaa, jota ennen hankittua osaamista ei voitaisi tunnustaa, mutta osaamisen ajantasaisuus voidaan tarkistaa. Tarvittaessa opiskelijan on osoitettava osaamisensa vastaavuus suoritettavan tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin ja tavoitteisiin.

Toisen ammatillisen perustutkinnon tutkintotodistuksessa tai lukion päättötodistuksessa arvioidut opinnot korvaavat vastaavat ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (yhteiset opinnot) sekä vapaasti valittavat tutkinnon osat ja ammatillisiin opintoihin sisältyvät muut valinnaiset tutkinnon osat, yhteensä enintään 40 opin-

toviikkaa. Lukion yksittäisten kurssien tunnustamisesta ammattitaitoa täydentäviin tutkinnon osiin on määrätty luvussa 5.

Mikäli aiemmilla opinnoilla tai muulla tavalla hankitusta koko tutkinnon osan kattavasta osaamisesta ei ole arvosanaa, tulee osaaminen osoittaa arvosanan saamiseksi tutkintotodistukseen. Ammatillisten tutkinnon osien osaamisen osoittamisessa hyödynnetään ammattiosaamisen näyttöjä. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tutkinnon osan tunnustamisessa merkitään tutkintotodistukseen ko. tutkintotoimikunnan antama hyväksytty arvosana.

Osaamisen tunnustamisella korvattujen tai hyväksi luettujen tutkinnon osien arvosanoja voi korottaa koulutuksen aikana. Koulutuksen päätyttyä korotukset tehdään yksityisopiskelijana.

Arvosanojen muuntaminen

Arvosana-asteikosta on voimassa, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 10 §) on säädetty. Opiskelijaa arvioidaan sen oppilaitoksen arviointikäytännön mukaan, missä hän kulloinkin suorittaa opintoja. Jos oppilaitosten arvosana-asteikot eroavat toisistaan, osaamisen tunnustavan oppilaitoksen on muunnettava arvosanat ja määriteltävä vastaavuus opiskelijan eduksi. Arvosanat tulee muuntaa seuraavasti:

ARVOSANA-ASTEIKKO		
1–3	1–5	5–10
kiitettävä 3	kiitettävä 5	erinomainen 10
		kiitettävä 9
hyvä 2	hyvä 4	hyvä 8
	hyvä 3	tydyttävä 7
tydyttävä 1	tydyttävä 2	kohtalainen 6
	tydyttävä 1	välttävä 5

7.4 OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Opiskelijan arviointi on kriteeriperusteista, jolloin opiskelijan oppimista ja osaamista verrataan aina joko ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin tai ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteiset opinnot) tavoitteisiin sekä niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin.

Opiskelijalla on oikeus oppia ennen kuin ammattitaitovaatimuksissa ja tavoitteissa määriteltyä osaamista arvioidaan tutkintotodistukseen tulevan arvosanan saamiseksi.

Oppimisen arviointi

Oppimisen arvioinnin tavoite on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Oppimisen arvioinnissa opettajan tai työpaikkaohjaajan tulee käyttää opiskelijaa motivoivia ja aktiivisia menetelmiä. Niiden avulla tuetaan ja motivoidaan opiskelijaa ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamisessa sekä kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoa. Opiskelija arvioi oppimistaan tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteereiden perusteella.

Oppimista arvioidaan koko koulutuksen ja opiskelun ajan antamalla opiskelijalle suullista tai kirjallista palautetta oppimisen etenemisestä. Numeerista arviointia ei oppimisen arvioinnissa tarvita. Palautteella tuetaan ja ohjataan opiskelijaa mahdollisimman hyvin suoritukseen tuomalla esille opiskelijan vahvuudet. Oppimisen arvioinnin perusteella tehdään tarvittavat muutokset opiskelijan opetukseen ja oppimisen tukemiseen. Muutokset kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointiin perustuen opiskelijalle annetaan todistukseen tulevat arvosanat voimassa olevan asetuksen ammatillisesta koulutuksesta mukaisella arviointias- teikolla.

Osaamista arvioitaessa arviointimenetelmät valitaan siten, että ne mittaavat asetettujen ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamisensa monipuolisesti ja arvioida myös itse osaamistaan.

Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaito arvioidaan ammattiosaamisen näytöllä ja muulla osaamisen arvioinnilla. Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan mahdollisimman laajasti ammattitaitovaatimuksissa määritelty osaaminen, mutta vähintään se, mitä tutkinnon perusteissa on määrätty. Tarvittaessa muu osaamisen arviointi täydentää ammattitaitovaatimuksissa edellytettyä osaamista. Muun osaamisen arvioinnin arviointimenetelmistä päättää koulutuksen järjestäjä opiskelijan arvioinnin toteuttamissuunnitelmissaan.

Ammattiosaamisen näytöt

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 25 §, 25a §, 25b §, A 603/2005, 5 §) on säädetty ammattiosaamisen näytöistä, toimielimestä, arvioinnista ja arvioijista, näyttöpaikkojen laadusta ja työturvallisuudesta, ammattiosaamisen näytöt suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä tutkinnon perusteiden pohjalta.

Ammattiosaamisen näytössä osoitetaan ammatillisten tutkinnon osien ammatitaitovaatimukset luvun 4 määräysten mukaisesti. Ammattiosaamisen näyttö annetaan kaikista ammatillisista tutkinnon osista, myös valinnaisista tutkinnon osista, jos ne ovat ammatillisia. Ammatitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista ei anneta erillisiä ammattiosaamisen näyttöjä. Kuitenkin koulutuksen järjestäjän päätöksellä voidaan ammattiosaamisen näyttö antaa myös vapaasti valittavista tutkinnon osista, mikäli ne ovat ammatillisia.

Ammattiosaamisen näytön arvosana annetaan kaikista ammatillisista tutkinnon osista. Ammattiosaamisen näyttö voidaan antaa yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta kerrallaan. Jos samassa ammattiosaamisen näytössä arvioidaan useamman tutkinnon osan osaamista, tulee kaikista tutkinnon osista antaa erillinen arvosana arvioinnin kohteittain. Jos tutkinnon osan ammattiosaamisen näyttö annetaan useammassa kuin yhdessä osassa, jokaisesta osasta annetaan arvosanat arvioinnin kohteittain, mutta kokonaisarvosanaa ei muodosteta, ennen kuin kaikki osat on suoritettu.

Ammattiosaamisen näytöt ajoitetaan koko koulutuksen ajalle. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus oppia ammattiosaamisen näytössä arvioitava osaaminen ennen osaamisen näyttämistä ja mahdollisuus parantaa suoritustaan näytöistä saadun palautteen perusteella. Toimielimen hyväksymään ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamis- ja arviointisuunnitelmaan sisällytetään periaatteet työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen yhteensovittamisesta.

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa ammattiosaamisen näyttöjä myös ulkomailla, jolloin siitä on sovittava etukäteen.

Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelija saa riittävästi tukea ja ohjausta ammattiosaamisen näyttöjen suorittamiseen. Tukea ja ohjausta annetaan ennen ammattiosaamisen näyttöjä, niiden aikana sekä ohjaavana palautteena niiden jälkeen.

Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit

Tutkinnon perusteissa on tutkinnon osittain esitetty arvioinnin kohteet (mitä arvioidaan) ja arviointikriteerit (miten osataan) tyydyttävän T1, hyvän H2 ja kiitettävän K3 tasoille. Arviointi kohdistuu

- ♦ työprosessin
- ♦ työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin
- ♦ työn perustana olevan tiedon ja
- ♦ elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintaan.

Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ovat oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka, terveys, turvallisuus ja toimintakyky, aloitekyky ja yrittäjäyys, kestävä kehitys, estetiikka, viestintä ja mediaosaaminen, matematiikka ja luonnontieteet, teknologia ja tietotekniikka sekä aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit. Arvioinnin kohteessa elinikäisen oppimisen avaintaidot arvioidaan seuraavat neljä avaintaitoa: oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka sekä terveys, turvallisuus ja toimintakyky. Muut avaintaidot arvioidaan työprosessin, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin tai työn perustana olevan tiedon hallinnan yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä laatii arviointikriteerit liitteen kohdassa 9.3 olevien yleisten arviointikriteerien pohjalta niihin valinnaisiin tutkinnon osiin, joihin niitä ei ole määritelty tutkinnon perusteissa.

7.5 ARVOSANASTA PÄÄTTÄMINEN

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 25 b §, A 603/2005, 11 §, A 488/2008, 10 §, 13 §) on säädetty, arvosanat tutkintotodistukseen on annettava kaikista tutkinnon perusteiden mukaisista tutkinnon osista, myös ammatillisiin opintoihin (90 ov) kuuluvista muista valinnaisista tutkinnon osista ja ammatillista osaamista syventävistä tutkinnon osista.

Tutkinnon osan arvosana päätetään osaamisen arvioinnin perusteella. Mikäli osaamista arvioivia opettajia on ollut useita, päätös tehdään arviointikeskustelussa. Ammattiosaamisen näytön arvosanan päättävät opettajat ja työelämän edustajat pääsääntöisesti yhdessä toimielimen päätöksen mukaisesti. Arvioinnin perustelut on aina kirjattava.

7.6 ARVIOINTIAINEISTON SÄILYTTÄMINEN

Sen lisäksi, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 11a §) on arviointiaineiston säilyttämisestä ja tallentamisesta säädetty, ammattiosaamisen näytön arvosana tallennetaan arvioinnin kohteittain. Jos opiskelijan suorittama ammattiosaamisen näyttö kattaa vain osan tutkinnon osasta, kunkin osan arvioinnin perusteena oleva aineisto tallennetaan siten, että ammattiosaamisen näytön arvosana on mahdollista päättää koko tutkinnon osan osalta.

7.7 ARVIOINNIN UUSIMINEN JA ARVOSANAN KOROTTAMINEN

Arvosanojen korottamisesta ja uusinnasta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 12 §) on säädetty.

7.8 ARVIOINNIN OIKAISEMINEN

Arvioinnin oikaisemisesta on voimassa, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25c §) on säädetty.

7.9 TODISTUKSET

Tutkintotodistus

Tutkintotodistus on virallinen asiakirja, jonka sisällössä tulee noudattaa tutkinnon perusteita. Tutkintotodistuksen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty. Peruskoulutuksena järjestetyssä oppisopimuskoulutuksessa tutkintotodistus on annettava samoin perustein.

Tutkintotodistus on kokonaisuus, joka sisältää päättö- ja näyttötodistuksen. Päättötodistukseen merkitään arvosanat kaikista tutkinnon osista, joista tutkinto muodostuu. Poikkeuksena kuljettajien ammattipätevyys -tutkinnon osa, joka merkitään vain näyttötodistukseen. Päättötodistukseen kuljettajien ammattipätevyys -tutkinnon osa merkitään: katso näyttötodistus. Vain vapaasti valittavat tutkinnon osat voidaan opiskelijan valinnan mukaan jättää ilman arvosanaa. Päättötodistuksen

ammattillisten tutkinnon osien arvosanat muodostuvat ammattiosaamisen näytön ja muun osaamisen arvioinnin perusteella. Ammattiosaamisen näytöt on suoritettava hyväksytysti, jotta tutkinnon osasta voidaan antaa arvosana päättötodistukseen.

Valtioneuvoston päättämistä ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) annetaan erilliset arvosanat. Ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyvien ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien tuottama osaaminen arvioidaan ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksina.

Opinnäyte arvioidaan niiden tutkinnon osien yhteydessä, joihin se sisältyy. Opinnäytteestä merkitään päättötodistukseen laajuus ja nimi, erillistä arvosanaa ei anneta. Työssäoppimisesta merkitään päättötodistukseen laajuus, mutta erillistä arvosanaa ei anneta, koska työssäoppimisen aikana hankittu osaaminen arvioidaan ammattiosaamisen näytöillä.

Tutkinnon osan kokonaan korvaavat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen merkitään opiskelijan päättötodistukseen arvosanoineen. Jos arvosana-asteikko eroaa, käytetään luvussa 7.3 olevaa arvosanojen muuntokaavaa. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta tunnustetun tutkinnon osan arvosanaksi merkitään hyväksytty ja alaviitteellä osoitetaan, että se on suoritettu näyttötutkintona, josta todistuksen on antanut vastaava tutkintotoimikunta.

Aiemmin suoritettujen koko tutkinnon osan kattavat ammattiosaamisen näytöt merkitään arvosanoineen ja lyhyine kuvauksineen näyttötodistukseen. Todistukseen lisätään viitteeksi arvioinnin antaneen oppilaitoksen nimi.

Jos osaamisen tunnustaminen tehdään sellaisen tutkinnon opinnoista, joihin ei ole sisältynyt ammattiosaamisen näyttöjä, merkitään näyttötodistukseen kyseisen tutkinnon osan kohdalle tutkinnon osan nimi ja laajuus sekä alaviitemaininta, että osaaminen on tunnustettu tutkinnosta, johon ei ole sisältynyt ammattiosaamisen näyttöjä. Kun osaamista tunnustetaan ammatti- tai erikoisammattitutkinnoista, merkitään näyttötodistukseen kyseisen tutkinnon osan kohdalle tutkinnon osan nimi ja laajuus sekä alaviitemaininta, että osaaminen on tunnustettu x- ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta, josta todistuksen on antanut vastaava tutkintotoimikunta.

Kun ammatillisiin tutkinnon osiin (90 ov) on sisällytetty valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (Vnp 216/2001) ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia tai lukio-opintoja, merkitään näyttötodistukseen alaviite: ”Opiskelija on sisällyttänyt ammatillisiin tutkinnon osiin x opintoviikkoa ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia, joita ei arvioida ammattiosaamisen näytöillä”.

Tutkintotodistuksesta tulee ilmetä, että se koostuu päättötodistuksesta ja näyttötodistuksesta. Lisäksi tutkintotodistuksessa tulee olla todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen tai kummankin nimi. Päättötodistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä ja näyttötodistuksen toimielimen puheenjohtaja (A 488/2008).

Päätötodistuksessa tulee olla seuraavat tiedot:

- ♦ opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ♦ tutkinnon nimi ja laajuus 120 ov /3 vuotta
- ♦ koulutusohjelman nimi
- ♦ tutkintonimike opetusministeriön asetuksen mukaisesti
- ♦ suoritettut tutkinnon osat ryhmiteltyinä ammatillisiin (90 ov), ammattitaitoa täydentäviin (20 ov) ja vapaasti valittaviin tutkinnon osiin (10 ov), niiden laajuudet ja arvosanat
- ♦ opinnäytteen laajuus ja nimi
- ♦ työssäoppimisen laajuus
- ♦ päiväys ja allekirjoitukset
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen leima.

Näyttötodistuksessa tulee olla seuraavat tiedot:

- ♦ opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ♦ tutkinnon nimi ja laajuus 120 ov/3 vuotta
- ♦ koulutusohjelman nimi
- ♦ tutkintonimike
- ♦ suoritettut ammattiosaamisen näytöt tutkinnon osittain (tutkinnon osan nimi ja laajuus, lyhyt kuvaus opiskelijan suorittamasta ammattiosaamisen näytöstä, näyttöpaikan nimi, ammattiosaamisen näytön arvosana tai erityisopiskelijoilla lyhyt sanallinen kuvaus opiskelijan ammattiosaamisen näytöillä todennetusta ammatillisesta osaamisesta ja ammattitaidosta)
- ♦ päiväys ja allekirjoitus (toimielimen puheenjohtaja)
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen leima.

Tutkintotodistuksessa tulee olla myös seuraavat tiedot:

- ♦ todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen yhteystiedot
- ♦ koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen nimi, ellei niitä ole edellä mainittu
- ♦ opetusministeriön myöntämä koulutuksen järjestämislupa
- ♦ lainsäädäntö, johon koulutus perustuu
- ♦ maininta, että koulutus on toteutettu Opetushallituksen päättämien tutkinnon perusteiden mukaisesti (määräyksen hyväksymispäivämäärä ja diaarinumero)
- ♦ maininta, että tutkinto on opetusministeriön hyväksymä (koulutuksen alkaessa voimassa olleen ministeriön asetuksen päivämäärä ja asetusnumero)
- ♦ pohjakoulutusvaatimus ja tutkinnon kansallinen taso
- ♦ tutkinnon tuottama jatko-opintokelpoisuus
- ♦ tutkinnon laajuuden, opintovuoden ja opintoviikon määritelmä
- ♦ arvosana-asteikko
- ♦ ammattien harjoittamisesta johtuvat erityissäännökset.

Todistus suoritetusta koulutuksesta

Todistuksessa suoritetusta koulutuksesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A488/2008, 13 §) on säädetty.

Todistus suoritetuista opinnoista, tutkinnon osista ja ammattiosaamisen näytöistä

Sen lisäksi, mitä todistuksen antamisesta on valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) säädetty, opiskelijalle annetaan todistus suoritetuista tutkinnon osista ja opinnoista, ammattiosaamisen näytöistä ja aikaisemmin hankitusta osaamisesta. Todistukseen merkitään arvosanojen lisäksi myös sellaisiin tutkinnon osiin osallistuminen, joista opiskelija ei ole saanut vielä arvosanaa, sekä tieto siitä, mitä suorituksia tutkintotodistuksen saaminen opiskelijalta edellyttää.

Kun opiskelija tutkinnon osan tai osia suorittuaan siirtyy työelämään, tulee todistuksen liitteenä olla tieto ammattipätevyydestä, joka hänellä on suorittujen tutkinnon osien perusteella.

Erotodistus

Erotodistuksen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty.

Kansainväliseen käyttöön tarkoitettu tutkintotodistuksen tai todistuksen liite

Kansainväliseen käyttöön tarkoitettua tutkintotodistuksen tai todistuksen liitteen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 488/2008, 13 §) on säädetty.

Todistus kuljetusalan perustason ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta

Todistuksesta kuljetusalan perustason ammattipätevyyskoulutuksen suorittamisesta on voimassa, mitä opetusministeriön kirjessä (12.6.2007 nro 146/530/2007) ohjeistetaan.

7.10 ARVIOINTI ERITYISOPETUKSESSA

Erityisopiskelijan arvioinnissa tulee noudattaa samoja periaatteita kuin muidenkin opiskelijoiden arvioinnissa. Mikäli opiskelija ei jossakin tutkinnon osassa saavuta tutkinnon perusteissa ilmaistuja T1-tason tavoitteita, opetus voidaan mukauttaa. Kun tutkinnon ammattitaitovaatimuksia tai tavoitteita on mukautettu lain ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 20 §:n ja 21 § 2 ja 3 momentin perusteella, siitä on tehtävä merkintä todistukseen. Opiskelijan tulee saada tutkintotodistus, vaikka tutkinnon tavoitteita olisikin mukautettu.

Mukautetuista ammattitaitovaatimuksista tai tavoitteista on tehtävä alaviite-merkintä sekä päättötodistukseen että näyttötodistukseen. Arviointi on suoritettava mukautettuihin ammattitaitovaatimuksiin tai tavoitteisiin suhteutettuna, jolloin niille on laadittava arviointikriteerit. Koulutuksen järjestäjä laatii tutkinnon osan mukautetut ammattitaitovaatimukset tai tavoitteet ja arviointikriteerit asetuksen ammatillisesta koulutuksesta 811/1998 8 §:n mukaisesti. Arvosana-asteikon on oltava sama kuin yleensä käytössä oleva. Valtioneuvoston asetuksen ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta 603/2005, 10 §:n mukaan erityisopetuksena järjestettävässä koulutuksessa ammattiosaamisen näytöt voidaan arvioida myös sanallisesti. Opiskelijan on tiedettävä, että mukautettujen ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden mukaan suoritettu koulutus saattaa vaikuttaa jatko-opintoihin pääsyyn ja niissä menestymiseen.

Jos ammattitaitovaatimuksissa ja tavoitteissa esitetty osaaminen jäävät olennaisilta osin puutteellisiksi, on tutkintotodistuksen sijasta annettava todistus suoritetuista opinnoista. Sen liitteenä tulee antaa selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa.

7.11 MAAHANMUUTTAJA- JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPISKELIJOIDEN ARVIOINTI

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden osaaminen tulee arvioida samalla tavalla kuin muidenkin opiskelijoiden. Osaaminen tulee arvioida sellaisilla menetelmillä, että kielitaidon mahdollisesta puutteellisuudesta huolimatta osaaminen voidaan arvioida.

Opiskelijalla, jonka äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli, on oltava ennen ammattiosaamisen näyttöä sellainen kielitaito, että hän ymmärtää ammattiosaamisen näyttönä tehtävään työhön liittyvät ohjeet ja määräykset. Tuen tarve on tunnistettava ja sen perusteella on suunniteltava tukitoimet yhdessä oppilaitoksen, työelämän edustajan ja opiskelijan kanssa. Ammattiosaamisen näytön arvioijat ja näytön toteutukseen osallistuvat tulee tarvittaessa valmentaa siihen, miten kulttuuriset tekijät vaikuttavat yksilöiden väliseen viestintään. Lisäksi ammattiosaamisen näytön toteutukseen osallistuvat ja näytön arvioijat tulee valmentaa selkeän kielen käyttöön ohjeita annettaessa.

Äidinkielen arviointi

Jos suomi ei ole opiskelijan äidinkieli, hänen suomen kielen osaamistaan on arvioitava suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti myös siinä tapauksessa, ettei hänelle ole erikseen järjestetty suomi toisena kielenä -opetusta. Mikäli opettaja ja opiskelija yhdessä arvioivat opiskelijan suomen kielen taidon äidinkieli, suomi -tavoitteiksi, osaaminen tulee arvioida äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaan. Päätötdodistukseen on merkittävä, kumman tavoitteiden mukaisesti osaamista on arvioitu, kuitenkin asteikolla 1–3. Opiskelijan opiskelusuunnitelma, myös arviointi, voi koostua molemmista edellä mainituista äidinkielen opinnoista (ks. luku 8.4).

Viittomakielisten opiskelijoiden suomen kielen taito arvioidaan suomi viittomakielisille -tavoitteiden mukaisesti.

Toisen kotimaisen kielen arviointi

Jos opiskelija ei ole opiskellut ruotsia toisena kotimaisena kielenä, päätötdodistukseen on merkittävä, mitä hän on sen tilalla opiskellut. Arviointiin vaikuttavat opetusjärjestelyt on määritelty tarkemmin luvussa 8.4.

MUUT MÄÄRÄYKSET AMMATILLISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

8.1 OPINTO-OHJAUS JA HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa koulutuksesta ennen sen aloitusta ja sen aikana. Opiskelijan tulee tietää tutkintoonsa sisältyvät tutkinnon osat ja opinnot ja niiden valinnan mahdollisuudet. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään, osaa kehittää opiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan ja itsetuntemustaan sekä arvioida omaa toimintaansa ja tuotoksiaan. Hän osaa suunnitella opintonsa, laatia henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa yhteistyössä opettajan kanssa ja ottaa vastuun opinnoistaan. Hän osaa seurata opintosuoritusten kertymistä ja hakea tukea opintojensa suunnitteluun.

Opiskelija osaa tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Hän tunnistaa opiskeluunsa ja elämäntilanteisiinsa mahdollisesti liittyviä ongelmia ja osaa hakea niihin tukea. Hän osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia opiskelijahuollon palveluita ja muita ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluja. Tavoitteiden saavuttamista tukee koulutuksen järjestäjän velvoite tiedottaa alaikäisen opiskelijan huoltajille ammatillisesta koulutuksesta ja opiskelijan opintojen etenemisestä.

Opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen

Tutkintoon sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 opintoviikkoa (VN:n päätös 213/1999). Ohjaustoiminnalla tulee tukea opiskelijaa kokonaisvaltaisesti opintojen eri vaiheissa. Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta. Opiskelijalla on oikeus saada opiskelussa tai elämäntilanteiden muutoksissa tarvitsemiaan tukipalveluita.

Opinto-ohjauksen järjestäminen

Opinto-ohjauksen järjestämisen tavoitteena on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tavoitteena on lisäksi lisätä opiskelijoiden hyvinvointia, ehkäistä opintojen keskeyttämistä, edistää työllistymistä ja tukea jatko-opintoihin hakeutumista. Koulutuksen järjestäjän on kiinnitettävä huomiota erityisesti niiden opiskelijoiden ohjaukseen, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia (esimerkiksi luki-häiriö), poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia.

Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelmaansa opinto-ohjaussuunnitelman, jossa kuvataan ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako. Suunnitelma toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Siinä määritellään, miten ja minkälaista tukea opiskelija saa ohjaustoimintaan osallistuvilta. Suunnitelmassa esitetään, miten yhteistyö eri koulutuksen järjestäjien kanssa on järjestetty, jotta opiskelija voi valita tutkinnon osia ja opintoja eri koulutusohjelmista ja tutkinnoista sekä suunnitella useamman kuin yhden tutkinnon suorittamista. Siinä määritellään myös yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden ja huoltajien kanssa. Opiskelijahuoltosuunnitelma on osa ohjaussuunnitelmaa.

Ohjaustoimintaan osallistuvat kaikki oppilaitoksen opettajat sekä muut ohjauksesta vastuulliset. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opettajan tehtävänä on ohjata ja motivoida opiskelijaa tutkinnon suorittamisessa ja opintojen suunnittelussa. Hänen tehtävänsä on myös auttaa opiskelijaa löytämään vahvuuksiinsa ja kehittämään oppimisen valmiuksiaan.

Opinto-ohjausta järjestetään opintoihin liittyvänä, henkilökohtaisena, ryhmäohjauksena ja muuna ohjauksena. Opiskelija saa opinto-ohjausta opiskelunsa tueksi ja valintojen tekemiseen, jotta hän kykenee suunnittelemaan opiskelunsa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti. Opinto-ohjauksella edistetään opiskelijoiden yhteisöllisyyttä koko koulutuksen ajan. Opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia seurataan ja tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa ammatillisesta koulutuksesta ja siihen hakeutumisesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Koulutuksen järjestäjän tulee suunnata tiedotusta ja ohjausta erityisesti perusopetuksen päättymisen jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääneille nuorille ja heidän huoltajilleen.

Koulutuksen järjestäjän tulee kehittää ura- ja rekrytointipalvelujaan yhteistyössä elinkeinoelämän ja työvoimapalveluiden kanssa sekä edistää ja tukea opiskelijoiden työllistymistä ja jatkokoulutukseen pääsemistä.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tukee opiskelijan urasuunnittelua ja kehittää hänen valmiuksiaan itsearvioinnissa. Se perustuu opiskelijan oman opiskelun suunnitteluun, yksilöllisiin valintoihin, opinnoissa etenemiseen ja oppimisen arviointiin. Opiskelijaa ohjataan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa ja sen toteutumisen seurannassa. Se on suunnitelma, jonka toteuttamiseen opiskelija sitoutuu ja motivoituu koko koulutuksen ajaksi.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan osallistuvat opettaja tai opettajat ja tarvittaessa opinto-ohjaaja opiskelijan kanssa yhdessä neuvotellen. Suunnitelmassa määritellään oppimisen tavoitteet, opintojen suorittaminen, suoritustavat ja ajoitus sekä opintojen arviointi. Laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistyyli. Mahdolliset oppimista vaikeuttavat seikat tunnistetaan ja opiskelijan itseohjautuvuutta ja ammatillista kasvua ohjataan ja tuetaan.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumista ja opintojen edistymistä seurataan, ja tarvittaessa opiskelijalle annetaan tukiopetusta. Opiskelija ja opettajat arvioivat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteuttamisen mahdolliset esteet. Opiskelijaa ohjataan tekemään omaa oppimistaan koskevia päätöksiä sekä tarvittaessa tarkentamaan ja muuttamaan suunnitelmaa opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma sisältää opiskelijan yksilölliset valinnat, opinnoissa etenemisen, oppimisen arvioinnin, opiskelijan osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen, työssäoppimisen paikat ja ajat sekä ammattiosaamisen näytöt.

8.2 TYÖSSÄOPPIMINEN JA TYÖTURVALLISUUS

Sen lisäksi, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 5 §, VNA muutos 603/2005, 3 ja 5 §) on säädetty, tulee työssäoppimisessa noudattaa seuraavaa:

Työssäoppiminen on osa ammatillista koulutusta. Se on koulutuksen järjestämismuoto, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla työtä tehdessä. Työssäoppiminen on aidossa työympäristössä tapahtuvaa tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Työssäoppimisjaksojen tulee olla ammatinhallinnan kannalta riittävän pitkiä ja monipuolisia. Vain poikkeustapauksessa opiskelija voi suorittaa työssäoppimisen oppilaitoksen harjoitusyrityksessä tai vastaavin järjestelyin.

Työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä varmistetaan työssäoppimisen ja muun ammatillisen koulutuksen työelämävastavuus, laatu ja ajantasaisuus. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia, että kaikilla alueen toimijoilla

on yhteinen käsitys työssäoppimisen järjestämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia, että opiskelija saa riittävästi ohjausta ja opetusta työssäoppimisen aikana ja että opettajilla ja muulla henkilöstöllä on edellytykset yhteistyölle työelämän kanssa. Koulutuksen järjestäjän ja opettajien tulee yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa varmistaa työssäoppimisen laatu, jotta opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukset.

Työssäoppimisen toteutuksesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Toteutukseen sisältyy suunnittelua, opiskelijan ohjausta ja arviointia. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opettajien työelämäosaamisesta ja kouluttamisesta sekä työpaikkaohjaajien kouluttamisesta. Työpaikalla kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan ohjaukseen ja palautteen antamiseen.

Työssäoppimisen aikana opiskelija ei yleensä ole työsuhteessa työnantajaan, eikä hänelle makseta palkkaa työssäoppimisjaksojen aikana. Työssäoppimisjakson aikana opiskelija on oikeutettu saamaan opintotuen ja opintososiaaliset edut niistä erikseen annettujen ohjeiden mukaan. Kun työssäoppiminen toteutetaan ulkomaille, järjestämisessä otetaan huomioon myös paikalliset määräykset.

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 19 §, 28 §) ja voimassa olevissa työturvallisuussäädöksissä on säädetty, työturvallisuusasioissa noudatetaan seuraavaa:

Sopimuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta ja ammattiosaamisen näytöistä on kirjattava turvallisuuteen, tapaturmiin ja vahingonkorvauksiin liittyvät vastuut ja vakuutukset. Ennen työn aloittamista työnantaja ja koulutuksen järjestäjä varmistavat yhdessä, että opiskelijalla on edellytykset tehdä ko. työtä turvallisesti ja terveyttään vaarantamatta sekä ohjeita noudattaen.

Koulutuksen järjestäjään sovelletaan työturvallisuuslain 4 §:n 1 momentin mukaan työntajaa koskevia säännöksiä silloin, kun työ tapahtuu oppilaitoksessa tai muutoin koulutuksen järjestäjän osoittamalla tavalla.

Opiskelijan arvioinnista työssäoppimisjaksoilla on määrätty luvussa 7.

8.3 AMMATILLINEN ERITYISOPETUS

Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseksi jokaisella opiskelijalla tulee olla erilaisista oppimisedellytyksistä riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulutukseen sekä sijoittua koulutuksen jälkeen työhön ja yhteiskuntaan täysivaltaisena kansalaisena.

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ammatillinen koulutus tulee toteuttaa yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan ensisijaisesti tavallisessa ammatillisessa oppilai-

toksessa samoissa opetusryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa. Opetus voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä. Ammatilliset erityisoppilaitokset huolehtivat ensisijaisesti vaikeavammaisten koulutuksesta sekä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Lisäksi niiden tulee tarjota asiantuntija-apua muille oppilaitoksille. Ammatillista erityisopetusta voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena.

Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden tulee saada erityisopetusta. Sen avulla turvataan henkilökohtaisiin edellytyksiin perustuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Erityisopetukseen liitetään tarvittaessa muita tukitoimia ja kuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjä määrittelee erityisopetuksen periaatteet: tavoitteet, toteutuksen, opetusmenetelmät, tuki- ja erityispalvelut, asiantuntijapalvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Oppilaitoksen tulee varata erityisopetukseen riittävät voimavarat. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisen edistäminen on koko oppilaitosyhteisön tehtävä.

Erityisopetuksen tarve on määriteltävä ammatillisen koulutuksen lain 20 §:n ja opetussuunnitelman perusteiden pohjalta jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti. Tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin sekä erilaisten tukitoimien avulla.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Erityisopetusta tarvitsevalle opiskelijalle on laadittava aina kirjallinen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) (L 630/1998, 20 §). Suunnitelman tulee sisältää (A 811/1998, 8 § mukaan)

- ◆ suoritettava tutkinto
- ◆ opetuksessa noudatettavat tutkinnon perusteet
- ◆ tutkinnon laajuus
- ◆ opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma
- ◆ opiskelijan saamat erityiset opetus- ja opiskelijahuollon palvelut
- ◆ muut henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet sekä
- ◆ erityisopetuksen perustelut.

HOJKS tulee laatia opiskelijan, tarvittaessa hänen huoltajansa, aikaisemman koulun edustajien sekä opettajien ja opiskelijahuollon asiantuntijoiden kanssa.

Mikäli ammattitaitovaatimuksia on mukautettu, henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan sisältyy henkilökohtainen opetussuunnitelma, jossa määritellään opiskelijan yksilölliset oppimisen tavoitteet. Ne perustuvat hänen opiskelemaansa tutkinnon perusteisiin. Ammatillisessa erityisopetuksessa opetus on suunniteltava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa. Tavoitteita voidaan mukauttaa opiskelijan edellytysten mukaan joko niin, että kaiken opetuksen tavoitteet on mukautettu, tai mukauttamalla vain yhden tai sitä useamman tutkinnon osan tavoitteet. Opetuksessa tulee keskittyä opiskelijan vahvojen osaamisalueiden tukemiseen, jotta hänelle taataan hyvät mahdollisuudet sijoittua työhön. Erityistä huomiota tulee kiinnittää työssä harjaantumiseen työssäoppimisen jaksojen aikana. Opiskelijalle tulee selvittää, miten hän voi koulutuksen jälkeen saada tarvitsemiaan erityispalveluja.

Opiskelijan edistymistä tulee seurata koulutuksen aikana, ja henkilökohtaisia tavoitteita ja tukitoimia on muutettava tarpeen mukaan. Määräykset erityisopiskelijoiden arvioinnista ovat luvussa 7.10.

8.4 MAAHANMUUTTAJIEN JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS

Yleistä

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden, kuten saamenkielisten, romanien ja viittomakielisten opiskelijoiden ammattitaitovaatimukset ovat pääsääntöisesti samat kuin muidenkin opiskelijoiden. Opetuksessa noudatetaan ammatillisen perustutkinnon perusteita.

Opiskelijoita, joiden äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli, tulee tukea etenkin kielten opinnoissa ja erityisin opetusjärjestelyin. Opetuksessa otetaan tarvittaessa huomioon opiskelijoiden tausta, kuten äidinkieli, kulttuuri ja koulutuksen aikana kehittyvä kielitaito. Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskelijoiden omaa kielellistä identiteettiä enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmaan sisältyy maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden opetusjärjestelyjen toteuttaminen.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan tässä yhteydessä Suomeen muuttaneita ja Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Opetuksessa otetaan tarvittaessa

huomioon maahanmuuton syy, maassaoloaika sekä kehittyvä suomen kielen taito. Opinnot tukevat opiskelijan kasvua sekä suomalaisen että hänen oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Saamenkieliset

Perusopetuksessa aloitettua saamenkielistä opetusta jatketaan mahdollisuuksien mukaan ammatillisessa koulutuksessa. Saamenkielistä opetusta voidaan antaa pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä. Saamen kieltä voi opiskella äidinkielenä, vaikka opetusta ei muutoin tarjottaisi saamen kielellä.

Romanit

Romanien opetus toteutetaan ottamalla huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetusjärjestelyissä otetaan huomioon romanien kulttuuri. Romanikielen opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa sovelletaan ammatillisen perustutkinnon perusteita viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Viittomakielien rinnalla käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakielisten opetus suunnitellaan niin, että opiskelijan on mahdollista toimia tulkin kanssa. Oppimisympäristöissä otetaan huomioon viittomakielisen tai huonokuuloisen mahdollisuus kommunikoida luontevasti.

Kieltenopetuksen järjestelyt

Seuraavia valtioneuvoston päätöksen (VnP 213/1999) mukaisia opetusjärjestelyjä voidaan soveltaa maahanmuuttajien, saamenkielisten, romanien ja viittomakielisten kielten opinnoissa (äidinkieli, toinen kotimainen kieli, vieras kieli), jos heidän äidinkieltensä on muu kuin suomi tai ruotsi.

Äidinkieli

Jos opiskelijan äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, voi koulutuksen järjestäjä jakaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 § 2. momentissa säädetty äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen pakolliset tutkinnon osat säädetystä poikkeavalla tavalla.

Äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen tutkinnon osiin varatut opintoviikot (4 + 1 = 5 ov) voidaan yhdistää ja jakaa joustavasti mahdollisiin opiskelijan oman äidinkielen opintoihin, suomi toisena kielenä -opintoihin ja toisen kotimaisen kielen opintoihin. Suomi toisena kielenä tarkoittaa kieltä, joka on opittu äidinkielen jälkeen suomenkielisessä ympäristössä. Viittomakielisiä opiskelijoita varten on laadittu erikseen suomi viittomakielisille -tutkinnon osa (luku 5).

Opiskelijat voivat opiskella suomen kieltä joko

- 1) suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti (luku 5) tai
- 2) äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaisesti (luku 5), jos opiskelijan suomen kielen taidon arvioidaan olevan äidinkielen tasoinen.

Opiskelija, jonka suomen kielen taito ei ole äidinkielen tasoista kaikilla kielitaidon osa-alueilla, opiskelee suomi toisena kielenä -tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Hänen suomen kielen osaamisensa arvioidaan näiden tavoitteiden mukaisesti huolimatta siitä, onko koulutuksen järjestäjä tarjonnut suomi toisena kielenä -opetusta. Koulutuksen järjestäjä voi tarjota ja opiskelijan opiskelusuunnitelmaan voi kuulua molempia edellä mainituista opinnoista. Opiskelija voi siirtyä kesken suomi toisena kielenä -opintojen opiskelemaan suomen kieltä äidinkieli, suomi -tavoitteiden mukaisesti.

Opiskelijoille tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää myös hänen oman äidinkielen opetusta. Äidinkielenä voidaan opiskelijan valinnan mukaan (L 630/1998, 12 § 3 mom.) opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä. Maahanmuuttajien oman äidinkielen tavoitteet ovat luvussa 5. Opiskelija voi opiskella omaa äidinkieltään joko äidinkieli, oma äidinkieli vieraskielisille opiskelijoille (4 ov) tai vieras kieli (2 ov) -tavoitteiden mukaisesti tai vapaasti valittavina tutkinnon osina.

Jos opiskelija opiskelee äidinkieltä oma äidinkieli vieraskielisille opiskelijoille -tavoitteiden mukaisesti, on hänen opintoihinsa kuuluttava suomen kielen opintoja.

Toinen kotimainen kieli

Opiskelijoiden toisen kotimaisen kielen (ruotsi) opetus järjestetään toisen kotimaisen kielen tavoitteiden mukaisesti ottaen huomioon opiskelijoiden kielitaidon taso.

Toisen kotimaisen kielen opinnot voidaan myös korvata oman äidinkielen ja suomen kielen opinnoilla vieraskielisillä opiskelijoilla (5 ov), luku 5. Tarvittaessa opetus voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen alkeisopetuksena opiskelijan ja alan tarpeista riippuen.

Vieras kieli

Opiskelijan opintoihin on kuuluttava myös vieraan kielen opintoja. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvan opiskelijan vieras kieli voi olla myös hänen äidinkieltään.

8.5 OPPISOPIMUSKOULUTUS

Oppisopimuskoulutuksesta on voimassa mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 8 §, 17 §), asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 6 §, 7 §) sekä laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) on säädetty.

Ammatillisena peruskoulutuksena toteutettavassa oppisopimuskoulutuksessa noudatetaan voimassa olevia tutkinnon perusteita (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet).

Tutkinnon perusteiden mukaan peruskoulutuksena suoritetusta tutkinnosta tutkintotodistuksen antaa koulutuksen järjestäjä luvun 7.9 määräyksen mukaisesti.

8.6 KODIN JA OPPILAITOKSEN YHTEISTYÖ

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 5 §, 14 §) on säädetty, tulee kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämisessä noudattaa seuraavaa:

Nuorille järjestettävässä koulutuksessa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tulee olla aloitteellinen myönteisen yhteistyön käynnistämisessä ja ylläpitämisessä opiskelijan vanhempien tai huoltajien kanssa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö järjestetään niin, että se vahvistaa opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, edistää opiskelua sekä mahdollistaa opiskelijalle tuen saannin opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevista asioista. Erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kie-

li- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden yksilölliset tarpeet sekä elämänhallinnan ja opiskelun tukeminen tulee ottaa yhteistyössä huomioon.

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä yhteistyötä opiskelijoiden ohjauksessa huoltajien kanssa koulutuksen aikana ja sen päättyessä. Ohjauksen tulee tukea opiskelijoiden työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä sekä vahvistaa opiskelijoiden elämänhallinnan valmiuksia.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten kanssa.

8.7 OPISKELIJAHUOLTO

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §, 28 §, 37 a §) on säädetty opiskelijahuollon järjestämisestä ja opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, tulee noudattaa seuraavaa.

Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Tavoitteena on tukea opiskelijaa sekä säilyttää oppilaitosyhteisön toimintakyky fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa. Opiskelijahuollon tulee edistää oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista sekä ehkäistä koulutuksen keskeytymistä. Nuorten opiskelijoiden kohdalla koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä huoltajien kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijahuollon tavoitteiden saavuttamista antamalla opetussuunnitelmassaan toimintaohjeita, jotka edistävät opiskelijoiden terveyttä ja turvallisuutta, erilaisten ongelmien varhaista tunnistamista ja niiden syntymisen ennaltaehkäisyä. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa ohjeita oppilaitosyhteisön toimintaan liittyvien asioiden hoitamisesta, kuten opiskelijan opetukseen osallistumisesta, opinnoissa edistymisen seurannasta ja oppilaitoksen opiskelija-asuntolassa asumisesta. Ennalta ehkäiseviä toimintaohjeita tulee antaa tupakoinnista, päihteiden käytöstä, kiusaamisesta ja häirinnästä. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla kriisisuunnitelma ja toimintaohjeet myös käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapauksien varalta. Koulutuksen järjestäjän tulee seurata opiskelijahuollon toteutumista ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Opiskelijoita tulee rohkaista osallistumaan ja vaikuttamaan oman oppilaitosyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen. Kaikilla opiskelijoiden kanssa oppilaitosyhteisössä työskentelevillä on vastuuta opiskelijahuollosta. Moniammatillisen opiskelijahuoltohenkilöstön tehtävänä on opiskelijahuollon palveluiden koordinaatio ja kehittäminen.

Opiskelijahuoltoa koskevat opetussuunnitelman osat tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten tai muiden tahojen kanssa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelmaa laadittaessa ottaa huomioon kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa kansanterveystyön ja lastensuojelulain velvoitteet opiskelijahuollon palveluiden järjestämisessä. Samalla tulee sopia syrjäytymistä ehkäisevästä toiminnasta sekä opiskeluterveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen asiantuntijapalveluiden järjestämisestä. Palveluiden kehittämisessä tulee hyödyntää opiskelijoiden palautetta.

Ammatillisen koulutuksen aikana opiskelijalle tulee tiedottaa ohjauksen ja opiskelijahuollon toteutuksesta, eri hallinnonalojen palveluista, paikallisista tukiverkostoista ja tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista. Työssäoppimisen työturvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvistä asioista tulee tiedottaa opiskelijan lisäksi alaikäisen opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että opiskelijat tuntevat oppilaitoksessa noudatettavat järjestyssäännöt. Opiskelijan omaa vastuuta tulee korostaa oppilaitoksen sääntöjen ja muiden ohjeiden noudattamisessa.

9.1 KUVALLISEN ILMAISUN ALAN KUVAUS JA ARVOPERUSTA

Kuvallinen ilmaisu kuuluu kulttuurialaan. Alan ammattilaiset työskentelevät graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen erilaisissa tehtävissä. Kuvallisen ilmaisun tehtävänä on näkyä yhteiskunnassa keskustelun herättäjänä, visuaalisena suunnitteluna sekä tarkoituksenmukaisina teoksina sekä tuotteina.

Kuvallisella ilmaisulla on yhä tärkeämpi rooli yhteiskunnassa tapahtuvassa viestinnässä ja se on merkittävä osa ihmisten arkea. Kuvallisen ilmaisun työtehtävät ovat moninaisia. Alan teokset ja tuotteet tulevat päivittäin vastaan eri viestintäkanavissa ja tiloissa.

Graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen sekä valokuvauksen aloille valmistuvat sijoittuvat viestintää tuottavien yritysten ja yhteisöjen palvelukseen tai he voivat toimia itsenäisinä ammatinharjoittajina. Alalla työskentelevältä vaaditaan teknisen osaamisen lisäksi yhteistyö-, verkostoitumis-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoa.

Asiakkaita ja kohderyhmiä ovat kaikki yhteiskunnassa toimivat tahot. Graafisen suunnittelun julkaisuja, tiedotteita, mainoksia, pakkauksia, liikemerkkejä, www-sivuja ym. tilaavat valtionhallinto, erilaiset julkisyhteisöt ja yhdistykset sekä suuret ja pienet yritykset. Kuva- ja mediataide tarjoaa ihmisille kokemuksia gallerioiden näyttelyissä tai useissa julkisissa tiloissa. Valokuvat ovat osa jokapäiväistä elämäämme lehti- ja mainoskuvina. Valokuvia käytetään myös osana graafista suunnittelua esitteissä, katalogeissa, internetissä tai muualla.

Alan ammattitaito vaatii kykyä yhdistää kulttuuriin ja traditioon sidottu sisällöllinen osaaminen välineiden ja ohjelmien hallintaan. Digitalisoituminen sekä ohjelmien ja laitteistojen muutokset aiheuttavat jatkuvan ammattitaidon päivittämistarpeen, joten elinikäinen oppiminen on sisäistettävä osaksi ammattitaitoa ja sen kehittämistä.

Kuvallisen ilmaisun eri viestintämuotojen ja -kanavien muutokset aiheuttavat tulevaisuudessa uusia ammattitaitovaatimuksia ja kehityksen ennakoimattomuutta alaa kohtaan. Tekijänoikeuksien tunteminen ja niiden noudattaminen on osa alalla vaadittavaa ammattitaitoa.

Kuvallisen ilmaisun keskeinen tehtävä on edistää yhteiskunnan visuaalista kulttuuria. Alan toimintaa ohjaa luovuus, yksilöllisyys, vuorovaikutteisuus ja suvaitsevaisuus. Alan ammattilaiset toimivat vastuullisesti. Kuvallisen alan toimijat edistävät tarkoituksenmukaisen ja laadukkaan kulttuurin kehitystä. Sen lähtökohtina ovat esteettisyys, eettisyys ja yhteisöllisyys. Alalla on kyettävä tuottamaan merkityksellisiä viestejä ja kuvia. Tämä edellyttää alalla työskentelevältä tarkkaa havainnointikykyä, kuvallista näkemystä ja ilmaisukykyä sekä tradition tuntemista.

Kuvallista ilmaisua voidaan lähestyä sekä asiakaslähtöisesti että omaehtoisesti ja toimia näin yhteiskunnassa useissa eri rooleissa. Teokset voivat olla keskustelun herättäjiä ja kyseenalaistaa vallitsevia käsityksiä tai ne voivat palvella ihmisiä heidän arjessaan. Laaja-alaisuus ja vastuullisuus ovat alan keskeisiä arvoja.

Visuaalisen alan tekijöiden on oltava tietoisia tuotteidensa/teostensa vaikutuksista ja kannettava vastuunsa niistä. Heidän tulee kunnioittaa tekijänoikeuksia, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Ympäristöystävällisyyttä ja kestävä kehitystä voidaan edistää valitsemalla luontoystävällisiä materiaaleja ja tekniikoita. Ympäristöä kuormittavat aineet varastoidaan huolellisesti ja ne lajitellaan asianmukaisesti jatkokäsittelyä varten.

9.2 TUTKINTOKOHTAISET TERVEYDENTILAVAATIMUKSET AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:ssä. Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijan pääsyä ammatilliseen koulutukseen voidaan rajoittaa vain silloin, kun sairaus objektiivisesti arvioiden estää opinnot tai se vaarantaisi opiskelijan tai muiden turvallisuutta. Sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat tulee ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan opetusjärjestelyiden ja opiskelijahuolto- ja palveluiden avulla.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee tämän lisäksi varmistaa, että opiskelijaksi valitun henkilön terveydentila on sellainen, että hän voi selviytyä myös koulutukseen kuuluvasta työpaikoilla tapahtuvasta oppimisesta, kuten alan tehtävissä toimiminen ja tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttaminen edellyttävät.

Opiskelijan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen koulutukseen, jonka mukaisissa tehtävissä hän ei terveydentilansa vuoksi voisi toimia. Opiskelijavalintaa tehtäessä on otettava huomioon ammatteihin ja työhön

sisältyvät moninaiset tehtävät. On mahdollista, että saman tutkinnon sisällä voi olla tutkinnon osia, jotka edellyttävät erilaisia terveydentilavaatimuksia ja mahdollistavat täten opiskelijalle yksilöllisiä ratkaisuja koulutuksen suorittamiseen.

Jotta opiskelijavalinta onnistuisi opiskelijan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa perustutkinnon ja koulutusalan terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja edellytyksistä sekä mahdollisista terveydellisistä riskeistä opiskelijaksi hakeutuville hakuoppaissa ja opiskelijavalintatilaisuudessa. Opiskelijaksi hakeutuvan oma kuvaus nykyhetken terveydentilastaan ja mahdollisen sairauden hoitotilanteesta riittää pääsääntöisesti valintatilanteessa.

Mikäli koulutusalan tai tutkinnon oma lainsäädäntö tai alan erityispiirteet edellyttävät opiskelijaksi valitulta lääkärintodistusta opiskelijan terveydentilasta, riittää siihen lääkärintodistuksen merkintä alalle soveltuvuudesta. Opiskelijaksi ottaminen on ehdollinen lääkärintodistuksen esittämiseen saakka.

Opiskelijan sairaus tai vammautuminen ei saa keskeyttää opiskelijan koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Sairaudesta tai vammautumisesta koulutuksen toteutumiseksi aiheutuvat käytännön ongelmat tulee voida ratkaista ensisijaisesti opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja henkilökohtaistamisella. Opintojen ohjaus, opiskelijan tuki, ergonomisiin työtapoihin ja apuvälineiden käyttöön ohjaaminen edistävät koulutuksen suorittamista. Opiskelijan sairastuessa tai vammautuessa opiskelijahuollon ja työpaikkojen työterveyshuollon kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä.

Kaikissa tilanteissa, joissa käsitellään ja tallennetaan henkilötietolaissa arkaluonteisiksi määriteltyjä henkilötietoja, kuten opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja, koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa säädösten edellyttämää huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa.

Kuvallisessa ilmaisussa ja alan koulutuksessa tehtävät työt kuormittavat fyysisesti eri tavoin, mikä alalle aikovan tai alalla toimivan tulee ottaa huomioon. Henkilöllä ei saa olla sellaisia sairauksia, jotka vaarantaisivat hänen oman tai muiden lähellä työskentelevien terveyden tai turvallisuuden.

9.3 AMMATTITAITOVAATIMUKSET, ARVIOINNIN KOHTEET JA YLEISET ARVIOINTIKRITEERIT

Tämän luvun ammattitaitovaatimusten määrittely sekä arvioinnin kohteet ja yleiset arviointikriteerit on tarkoitettu koulutuksen järjestäjien avuksi, kun laaditaan sellaisten tutkinnon osien opetussuunnitelmia, joita ei ole tutkinnon perusteissa määritelty.

Ammatilliset tutkinnon osat muodostetaan ja nimetään työkokonaisuuksien mukaan. Ammattitaitovaatimukset kuvataan konkreettisenä työn tekemisenä. Arviointikriteerit määritellään arvioinnin kohteittain kolmelle tasolle: tyydyttävä T1, hyvä H2 ja kiitettävä K3.

Seuraavassa olevat arviointikriteerit on tarkoitettu ohjeellisiksi siten, että niitä sovelletaan ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) tavoitteiden ja ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten mukaisesti. Esitetyt kriteerit kohdennetaan aina kyseessä olevan tutkinnon osan vaatimuksiin eli kriteereissä esitetty työ tarkoittaa aina ko. tutkinnon osaan sisältyvää työtä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan oman työn suunnittelua, työsuorituksen arviointia ja oman toiminnan kehittämistä.	suunnittelee työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta	suunnittelee oman työnsä	suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia töitä ja tehtäviä
	arvioi työnsä onnistumista	arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa ja selviytyy uusista ja muuttuvista tilanteista oma-aloitteisesti	arvioi työnsä onnistumista, perustelee arviotaan ja arvioi sekä kehittää työskentelytapojaan ja työympäristöään
Arvioidaan työkokonaisuuden toteuttamista, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta.	toimii tutuissa työtehtävissä	ottaa huomioon työskentelyssään työnsä kokonaisuuden (<i>esim. mistä alkaa, mihin päätetään ja mitä välineitä ym. työssä tarvitaan</i>)	ottaa huomioon työnsä kokonaisuuden toimintaympäristönsä ja oman työnsä osana sitä
	työskentelee siten, että työn lopputulos on hyväksyttävissä työn suunnitelman tai laatutavoitteiden mukaisesti	työskentelee siten, että työn lopputulos sisältää työtehtävän erityisvaatimuksia	työskentelee työpaikan erityisvaatimusten mukaisesti siten, että työn lopputulos on tavoitteiden mukainen
	tarvitsee työvaiheissa etenemisessä ajoittaista ohjausta	etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan
	noudattaa työohjeita, työaikoja, sopimuksia sekä neuvottelee poikkeamista.	tekee annetut tehtävät omatoimisesti ja huolehtii työtehtävistään alusta loppuun ja vastaa omasta työsuudesta.	tekee omalla vastuualueellaan omatoimisesti muitakin kuin annettuja työtehtäviä.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan työtehtävään ja työympäristöön soveltuvan työmenetelmän ja työvälineiden sekä materiaalien valintaa ja käyttöä.	käyttää työhönsä liittyviä keskeisimpiä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja toistuvissa työtilanteissa, mutta tarvitsee joidenkin osalta ohjausta (<i>menetelmät, välineet, materiaalit määritellään tutkimuksen osittain</i>).	käyttää työhönsä liittyviä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja omatoimisesti työtilanteissa.	valitsee työhönsä sopivimmat työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit ja käyttää niitä sujuvasti vaihtelevissa työtilanteissa.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Arvioidaan työssä tarvittavan tiedon hallintaa ja soveltamista	käyttää tavallisimpien menetelmien, välineiden ja materiaalien käytön perustana olevaa tietoa toistuvissa työtilanteissa (<i>eli ne menetelmät, välineet ja materiaalit, jotka on määriteltty kohteessa 2</i>), mutta tarvitsee ohjausta tiedon hankinnassa ja soveltamisessa.	hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti.	hankkii ja käyttää itsenäisesti tietoa työssään vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee työhön liittyviä ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta.

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot a) Omaan ryhmään kohdassa 4 arvioitavat neljä avaintaitoa	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu Arvioidaan omaa osaamista työn tekijänä ja työn kehittämistä, ongelmien ratkaisemista sekä valintojen ja päätösten tekemistä.	hakee ohjattuna tietoa	hakee tietoa ohjeiden mukaan	hakee itsenäisesti tietoa
	suunnittelee työtään, mutta uusissa tilanteissa tai työympäristön muuttuessa tarvitsee ohjausta	suunnittelee oman työnsä ja arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa	suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä ja arvioi osaamistaan ja työnsä onnistumista sekä perustelee arviotaan
	arvioi työnsä onnistumista	ottaa vastaan palautetta ja toimii palautteen mukaisesti	arvioi ja kehittää työskentelytapojaan ja työympäristöään
	selviytyy tutuista tilanteista, mutta muuttuvissa ja valintatilanteissa tarvitsee ohjausta ja tukea	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista omaaloitteisesti	kehittää toimintaansa saamansa palautteen pohjalta
			toimii erilaisissa tilanteissa itsenäisesti, tilanteeseen sopivasti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja
Vuorovaikutus ja yhteistyö Arvioidaan toimintaa vuorovaikutustilanteissa ja yhteistyökykyä.	noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omissa oppimis- ja työyhteisössään	toimii tilanteen vaatimalla tavalla omissa oppimis- ja työyhteisössään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja
	tekee työyhteisössä vastuullaan olevat tehtävät, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta	tekee omatoimisesti työyhteisössä vastuullaan olevat tehtävät	toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisön ja ryhmän jäsenenä
	toimii tutussa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä	tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja yöntekijän
Ammattietiikka Arvioidaan toimintaa ammattietiikan, ammatin arvoperustan ja tehtyjen sopimusten mukaisesti.	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita ja aikatauluja	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja	toimii työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky Arvioidaan terveyttä ylläpitävää ja turvallista toimintaa sekä toimintakyvyn ylläpitoa.	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön jäsenten ja työympäristön turvallisuuden
	varmistaa turvallisuuden ohjeiden mukaisesti	varmistaa turvallisuuden	varmistaa turvallisuuden ja tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	käyttää turvallisesti suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	käyttää turvallisesti suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä
	työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti oikein	työskentelee ergonomisesti oikein	käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian
Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen), liikunnan (1 ov) ja terveystiedon (1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen laaditaan tarvittaessa kunkin alan tarpeen mukaiset terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.			

ARVIOINNIN KOHDE	ARVIOINTIKRITEERIT YLEISELLÄ TASOLLA		
4. b) Muut elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Opiskelija			
Aloitekyky ja yrittäjäyys Arvioidaan tavoitteellista, taloudellista ja tuloksellista toimintaa ja itsensä johtamista.	Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon (1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä sekä ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen sisällytetyn yrittäjäyysosan (5 ov) ammattitaitovaatimuksissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen on laadittu tarpeen vaatiessa kunkin alan edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.		
Kestävä kehitys Arvioidaan teknologisten, taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen periaatteiden noudattamista.	noudattaa ohjatusti alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja	noudattaa alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja	noudattaa itsenäisesti alalla vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja ja tuo esille kehittämistarpeita
Estetiikka Arvioidaan esteetiikan huomioon ottamista työssä	työskentelee ohjatusti alan esteettisten periaatteiden, työympäristön viihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti	työskentelee alan esteettisten periaatteiden, työympäristön viihtyisyyden ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden mukaisesti	hyödyntää monipuolisesti työssään alan esteettisiä periaatteita – toimii työympäristön viihtyisyyteen ja muiden työn lopputuloksen ulkonäköön vaikuttavien tekijöiden edistämiseksi

<p>Viestintä ja mediaosaaminen</p> <p>Arvioidaan kriittisyyttä mediatuotteiden tunnistamisessa, havainnoinnissa ja tulkinassa sekä media- ja viestintäteknologian käyttämistä</p>	<p>Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) äidinkielen (4 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu tarpeen vaatiessa kunkin alan vaatimusten mukaiset viestintä- ja mediaosaamisen ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		
<p>Matematiikka ja luonnontieteet</p> <p>Arvioidaan työn edellyttämää laskutaitoa sekä työssä tarvittavaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksien hallintaa.</p>	<p>Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) matematiikan (3 ov), fysiikan ja kemian (2 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu kunkin alan tarpeen mukaiset matematiikan ja luonnontieteiden ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		
<p>Teknologia ja tietotekniikka</p> <p>Arvioidaan teknologian ja tietotekniikan hyödyntämistä ammattialalla sekä tekniikan hyötyjen, rajoitusten ja riskien huomioon ottamista.</p>	<p>käyttää ammatissaan tarvittavia tavanomaisia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa, tarvitsee joskus ohjausta</p>	<p>käyttää ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa</p>	<p>hyödyntää monipuolisesti ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä</p>
	<p>valitsee tarvittavat koneet ja laitteet ohjattuna ja tunnistaa riskit.</p>	<p>valitsee sopivat koneet ja laitteet ja tunnistaa niiden käyttöön liittyvät riskit.</p>	<p>valitsee itsenäisesti sopivat koneet ja laitteet ja tunnistaa niiden käyttöön liittyvät rajoitukset ja riskit.</p>
	<p>Tietotekniikka todentuu yhteisten opintojen (yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto 1 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen on laadittu kunkin alan tarpeen mukaiset teknologian ja tietotekniikan ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		
<p>Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit</p> <p>Arvioidaan osallistumista yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon eri taustan omaavien ihmisten kanssa sekä työntekijää ja kansalaista koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien mukaista toimintaa.</p>	<p>Todentuu ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tiedon (1 ov) sekä äidinkielen (4 ov) tavoitteissa ja arviointikriteereissä. Tämän lisäksi on laadittu tarpeen mukaan jokaisen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen kunkin alan tämän avaintaidon edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.</p>		